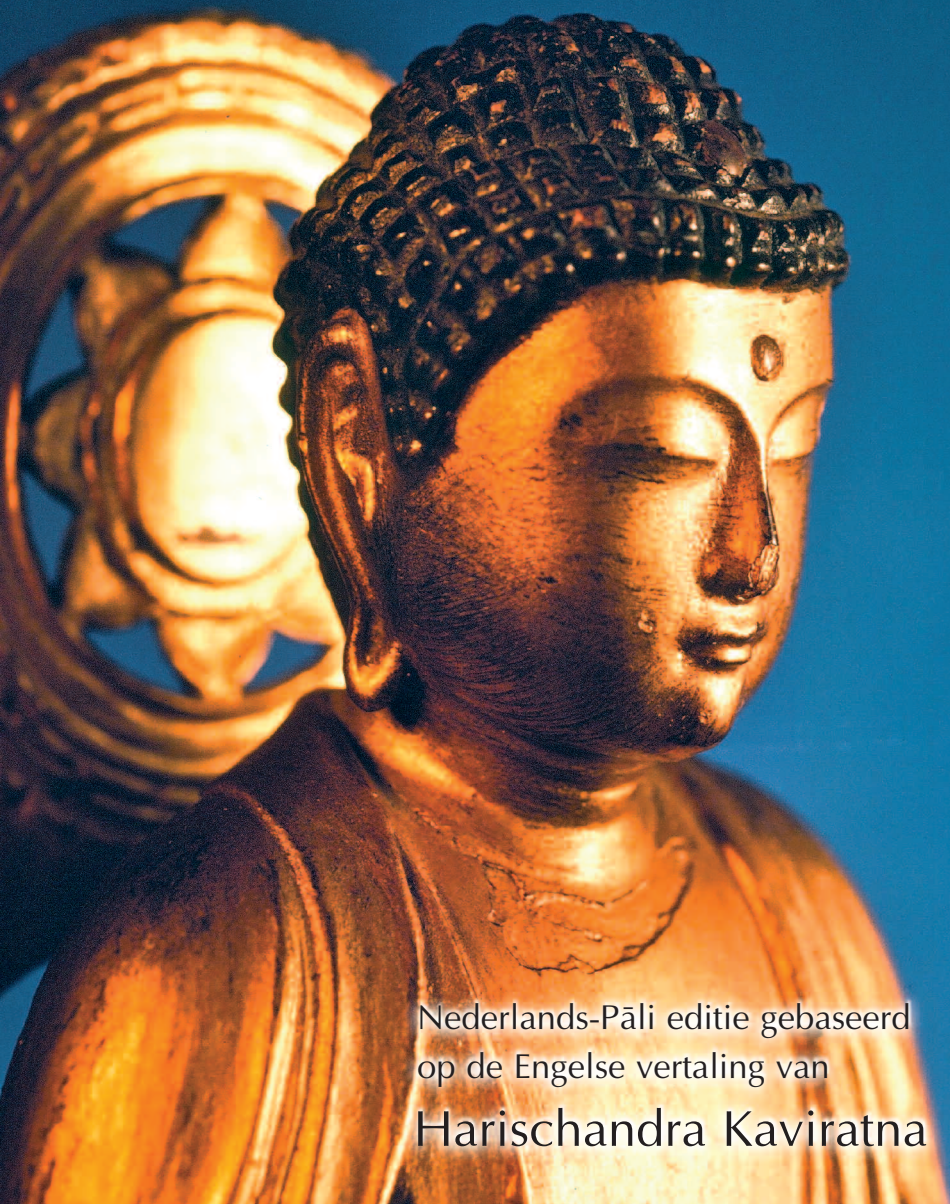

Dhammapada

wijsheid van de Boeddha

Nederlands-Pāli editie gebaseerd
op de Engelse vertaling van
Harischandra Kaviratna

Dhammapada

Wijsheid van de Boeddha

Dhammapada

Wijsheid van de Boeddha

Nederlands-Pāli editie gebaseerd
op de Engelse vertaling van
Harischandra Kaviratna

Theosophical University Press Agency
Den Haag

Oorspronkelijke titel:
Dhammapada: wisdom of the Buddha

Dhammapada: wijsheid van de Boeddha
Nederlands-Pāli editie gebaseerd op de Engelse vertaling van
Harischandra Kaviratna

1ste druk 1985
2de druk 1998
3de herziene druk 2014

ISBN 978-94-91433-09-2, E-boek

Nur 718
Trefwoord: boeddhisme

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

Omslagfoto: boeddhabeeld gefotografeerd door
Mark Davidson

© 2014 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Inhoud

Voorwoord	vii
Opmerking van de Nederlandse vertaler	xi
Inleiding	xii
Woord van dank	xxvii
Palmblad-manuscript	xxix
Canto	
1 De tweelingverzen	5
2 Over waakzaamheid	13
3 Het denken	17
4 De bloemen	21
5 De dwaas	27
6 De wijze	33
7 De heilige	39
8 De duizenden	43
9 Het kwaad	49
10 De strafstok	55
11 Ouderdom	61
12 Het zelf	65
13 De wereld	69
14 De verlichte	73
15 Geluk	79

16	Plezier	85
17	Boosheid	89
18	Onvolkomenheid	95
19	De rechtvaardige	103
20	Het pad	109
21	Verzen van allerlei aard	115
22	De hel	121
23	De olifant	127
24	Dorst naar het leven	133
25	De bedelmonnik	143
26	Wie is brahmaan?	151
	Woordenlijst	165
	Appendix	175
	Over Harischandra Kaviratna	179

Voorwoord

Volgens de boeddhistische overlevering kwamen kort na het heengaan van de Heer Boeddha 500 van zijn arhats en discipelen in Rājagaha in vergadering bijeen onder leiding van Kāśyapa om zich de waarheden weer voor de geest te halen die ze van hun geliefde leraar hadden ontvangen tijdens de 45 jaar van Boeddha's spirituele leiding. Ze hoopten de meest treffende elementen van zijn boodschap zo stevig in het geheugen vast te leggen dat ze een blijvende aansporing tot moreel en spiritueel gedrag zouden worden, niet alleen voor henzelf en de broeders in afgelegen delen van het land, maar evenzeer voor alle toekomstige discipelen die zouden proberen het voetspoor van de Ontwaakte te volgen.

Toen de leraar niet langer in hun midden was, beseften de monniken hun verantwoordelijkheid de leringen en leefregels van de Orde zo getrouw mogelijk door te geven. Omdat ze geen geschreven teksten hadden om op te steunen, maakten ze, zoals hun voorouders dat vroeger ook hadden gedaan, hun verhandelingen geschikt 'om te worden gereciteerd', dat wil zeggen, basisthema's werden met variaties herhaald om de toehoorders de denkbeelden in te prenten. Volgens de Singalezen werd het *Dhammapada* in die tijd mondeling samengesteld op basis van uitspraken die Gautama bij ongeveer 300 verschillende gelegenheden had gedaan. In de coupletten worden in versvorm de vruchteloosheid van huichelarij, misplaatste trots, onoplettendheid en egoïstische verlangens gesteld tegenover waarheidsliefde, bescheidenheid, oplettendheid en zelfverzaking. De adviezen zijn eeuwenoud, maar nog altijd relevant, waarbij de ascetische strekking op passende wijze wordt verzacht door milde humor en uit het leven gegrepen vergelijkingen.

Vervolgens kwamen er verschillende vertalingen van het *Dhammapada* in omloop in het Sanskriet en in het Chinees; bovendien is een aantal stanza's bijna letterlijk in andere teksten van de canon te vinden, wat bewijst hoe hoog de tekst in de oudheid stond aangeschreven. Sinds de verzen voor het eerst werden verzameld en gerangschikt, is het *Dhammapada* een van de meest geliefde boeddhistische geschriften, en wordt het dagelijks geciteerd door miljoenen volgelingen die de verzen zingen in het Pāli of in hun moedertaal.

Het was onvermijdelijk dat er verschillen zouden ontstaan, zowel in de interpretatie van de leringen als in de toepassing van de morele regels, met als resultaat dat er ongeveer een eeuw na de Eerste Vergadering een tweede bijeenkomst werd gehouden om de zuiverheid van de leer te bekrachtigen. Bij deze Tweede Vergadering raakten de arhats verdeeld in twee hoofdstromingen, namelijk de mahāsāṅghika of 'grote gemeenschap' en de theravāda of 'leer van de Ouden'. Deze ontwikkelden zich geleidelijk tot het mahāyāna of de noordelijke school van het boeddhisme, voornamelijk aangehangen in India, Tibet, China, en later in Japan, en het hīnayāna of de zuidelijke school, met als bolwerk Sri Lanka, Birma en de landen van Zuidoost-Azië.

De omvang van de boeddhistische literatuur is groot en men heeft veel belang gehecht aan het verschil in nadruk tussen het mahāyāna en hīnayāna: het mahāyāna of 'de grote weg of het grote voertuig' is de grote 'veerboot' of de meer volledige leer van de Heer Boeddhā, die alle wezens over de oceaan van geboorten en dood naar de 'andere oever' brengt; het hīnayāna of 'de onvolledige of gebrekkige weg of het onvolledige of gebrekkige voertuig' is, zeggen de aanhangers van het mahāyāna minachtend, de 'veerboot' van mindere kwaliteit, omdat het minder van de essentiële kern van wijsheid van de meester bevat. De theravādins, de grootste tak van het zuidelijke boeddhisme, verwerpen deze naam en noemen zichzelf nooit aanhangers van het hīnayāna, omdat volgens hen de Pāli-canon de oudste verslagen

bevat over het leven en de boodschap van Boeddha en dus dicht bij de bron staat dan de latere en verder uitgewerkte leringen van de mahāyānisten. In feite stellen de theravādins vol eerbied dat het *Dhammapada* het buddhavaṇṇa of ‘woord van Boeddha’ bewaart. Het ademt zonder twijfel de geest van de leer van de meester, maar het is niet met zekerheid vast te stellen of de Pāli-teksten de oudste canon vertegenwoordigen, want in een heel vroeg stadium schijnt er meer dan één verzameling geschriften te zijn geweest waaruit zowel de Pāli- als de Sanskriet-canon kunnen zijn ontwikkeld.

Hoewel beide hun inspiratie aan dezelfde bron ontleen, zijn met de jaren de twee Scholen tamelijk ver uit elkaar gegroeid. Om het eenvoudig te zeggen, bijna te eenvoudig, het essentiële verschil ligt hierin: het doel van de theravādin is de leer en het voorbeeld van boeddha Gautama zo getrouw mogelijk over te dragen, en door standvastig de deugden in praktijk te brengen op den duur een arhat te worden, iemand die ‘waardig’ is het hoogste nirvāṇa of de gelukzaligheid van alwetendheid te bereiken; het doel van de mahāyānist is een bodhisattva te worden, iemand van wie ‘de essentie bodhi of wijsheid is’, en wanneer nirvāṇa wordt bereikt, dit op te geven ter wille van de wereld en het ‘welzijn van goden en mensen’. In deze edele daad van mededogen ligt de belofte besloten dat alle wezens in potentie boeddha’s zijn, met dezelfde ingeboren mogelijkheden tot verlichting.

Veelzeggend is dat hetzelfde proces van karaktertraining en zuivering door alle toegewijden moet worden ondergaan, zowel door hen die boeddha willen worden en nirvāṇa willen binnengaan als door hen die nirvāṇa willen weigeren, zoals Gautama Śākyamuni dat deed evenals de boeddha’s vóór hem. Men moet echter niet denken dat, omdat de theravādins niet uitdrukkelijk het bodhisattva-ideaal formuleren, het hen aan mededogen ontbreekt. De kracht van de Meedogende ligt in feite besloten in elk woord en voorval dat is opgetekend in de Pāli-canon, de *Tripiṭaka* of ‘Drie manden’, waarvan de tweede,

namelijk het *Sutta-Piṭaka*, het *Dhammapada* omvat en de beroemde *Jātakamālā* of ‘verhalen’ die vertellen over de vroegere levens van de Boeddha.

Men hoeft maar weinig van deze uitgebreide literatuur te lezen om de diepte te voelen van de liefde die de Tathāgata vervulde. Hij komt niet over als een god of een verre godheid, maar als een verbazingwekkend wijze en meedogende vriend, die menselijke zwakheid begrijpt en toch de gave heeft om de minste van ons aan te sporen om naar het hogere te streven. Alleen al zijn aanwezigheid op aarde getuigde van het ‘ernstige besluit’, dat hij ‘100.000 enorm lange cyclussen en vier onmetelijkheden geleden’ had genomen om zich aan te sluiten bij de reeks bodhisattva’s die op vaste tijden hun dhamma vervullen – het brengen van licht en hoop aan een gekwelde mensheid. Als dit niet in elk boeddhistisch land nog steeds een machtige invloed was, dan zou de bevolking niet in dorpen en heilige bossen bijeenkomen, zoals dat in Sri Lanka bij volle maan op de avonden van hun heilige dagen gebeurt, speciaal in de maand vesak (april/mei), om de monniken opnieuw de heilige verzen te horen zingen over hoe prins Siddhārtha, uit liefde voor alle wezens, overal, de bodhisattva Gautama werd.

De Engelse vertaling van het *Dhammapada* door dr. Harischandra Kaviratna verscheen oorspronkelijk in afleveringen in het (Amerikaanse) tijdschrift *Sunrise* van augustus 1970 tot september 1971. Waar nodig heeft Kaviratna herzieningen aangebracht, en er is een woordenlijst van filosofische termen in het Pāli met hun equivalent in het Sanskriet aan toegevoegd.

Dr. Kaviratna werd geboren in Sri Lanka en heeft grote kennis van zowel het Singalees, het Pāli als het Sanskriet en is vanaf zijn jeugd een toegewijde onderzoeker van de esoterische achtergronden van de *Veda*’s, Vedānta en de canonieke en niet-canonieke boeddhistische literatuur van zowel de noordelijke als de zuidelijke school. We hopen oprecht dat de lezer voedsel tot diep nadenken zal vinden in dit oude, gewijde geschrift dat toehoorders meer dan 20 eeuwen heeft geïnspireerd tot een echte

bekering, een ‘ommekeer’ van de ziel van de beperkingen van het persoonlijke naar het licht van binnen, het licht dat ons zelf is, onze toevlucht en onze kracht.

Grace F. Knoche

Pasadena, Californië

15 april 1980

Opmerking van de Nederlandse vertaler

In deze derde herziene druk is de Nederlandse vertaling nog eens rechtstreeks getoetst aan de Pāli-tekst.

Inleiding

Balladen en folklore zijn de kostbaarste overblijfselen van een roemrijke en vruchtbare cultuur die vele eeuwen voor de dageraad van onze huidige beschaving van onze aardbodem is verdwenen. De meest verheven bespiegelingen van onze verste voorouders zijn in eeuwenoude legenden in dichtvorm gegoten, en al is hun cultuur in het prehistorische verleden verdwenen, toch is de onuitwisbare afdruk ervan waarneembaar in de nog bestaande literatuur die het universele erfdeel van de mensheid is. Het *Dhammapada*, de *Bhagavad Gītā* en de ascetische gedichten van de jains, bijvoorbeeld, zijn de voortzetting van de ethiek en normen die werden verbreid door de filosofen uit een tijdperk dat nog steeds in raadsels is gehuld. Vālmīki en Vyāsa in Āryāvarta, Homerus en Pindarus in Griekenland, druïdenbard en Mayapriester, Chinese wetgever en Egyptische hiërofant – ze herhaalden allemaal deze morele waarden in hun heldendichten en filosofische stelsels.

Het is duidelijk dat zelfs in de vroegste dageraad van de prehistorie de mens een universeel stelsel van tekens en symbolen gebruikte om ideeën en indrukken over te dragen – een symbool kan ongetwijfeld een filosofisch begrip beter weergeven dan het geschreven woord. Oude volkeren zoals de Indo-Europeanen, zagen geletterdheid en scholing niet als van doorslaggevend belang, maar alleen als hulpmiddelen tot innerlijke verlichting en religieus inzicht. En in feite hebben door de eeuwen heen mystici in zowel het Oosten als het Westen verlichting en eenwording met de allerhoogste werkelijkheid bereikt, niet door schoolse studie, noch door scherpzinnige argumentatie, maar door zelfverloochening en intuïtief direct begrip. Zij die alleen intellectueel van groot formaat zijn, dringen slechts zelden door

tot de diepste esoterische waarheden die besloten liggen in de symboliek van de teksten van de geschriften. Met dit in gedachten kunnen we beter de overtuiging van de brahmanen begrijpen dat de heilige kennis verkeerd zou worden voorgesteld als ze werd opgeschreven: de *Veda's* moesten worden *gehoord*.

De schrijfkunst werd dan ook niet populair, omdat bij het onderricht de nadruk lag op de ontwikkeling van het geheugen en het vermogen daarin dingen vast te houden. Als iemand die een specifieke tak van wetenschap uiteenzette dit stelsel voor de vergetelheid wilde behoeden, dan goot hij het in versvorm, om te worden gezongen of opgezegd; alleen in zeldzame gevallen werd het opgeschreven. Paleografisch bewijsmateriaal wijst er ook op dat de schrijfkunst in haar vroegste vormen hoofdzakelijk werd gebruikt om historische gebeurtenissen vast te leggen; ze werd niet gebruikt om onderricht te geven in mystiek en filosofie, exorcisme en religie, want zowel de druïdenbard als de brahmaanse filosoof beschouwde dit als ontheiliging van de esoterische wijsheid. In dat gouden tijdperk van intuïtie en geheugencultuur probeerde een leraar nooit de heilige kennis door middel van het geschreven woord door te geven. De onsterfelijke heldendichten van de dichter-filosofen, zoals de *Ilias* van Homerus en het *Rāmāyaṇa* van Vālmīki, werden geleerd door beroepsbarden en minstrelen die ze voordroegen aan de hoven van koningen en in parken van grote steden, waar ze uit alle windstreken veel publiek trokken. Ze zwierven van land tot land, waarbij ze de traditionele balladen voordroegen met het doel nieuwsgierigen over te halen tot enthousiaste navolging. In die tijd werd eruditie niet beoordeeld naar de literaire productie van een geleerde, maar naar zijn vermogen de toehoorders te bezielen tot het zoeken naar wijsheid. Ook was het aan elk hof over de hele wereld de gewoonte dat de geschiedenis van de dynastie door een koninklijke beroepsminstreel werd bezongen, vanaf het begin tot aan de tijd van de op dat moment levende koning. In het precolumbiaanse Amerika, bijvoorbeeld, waren er in de paleizen van de Inca's en Azteken voordrachtskunste-

naars aangesteld die de afstamming van de zonnekoningen vanaf de vroegste tijden uit het hoofd hadden geleerd.

Op deze manier werd de eerbiedwaardige wijsheid van zowel de *Veda's* als de niet-vedische literatuur van India vele duizenden jaren lang veilig van generatie op generatie doorgegeven via het gesproken woord, met volledig behoud van hun zuiverheid, tot ze in latere jaren werden opgeschreven en in boekvorm gedrukt. Zelfs nu nog kan men, als men door India, Sri Lanka of Birma reist, talrijke mensen tegenkomen die dagenlang de grote heilige geschriften, grammatica, astrologie, geneeskunde en andere takken van deze zeer oude kennis kunnen dicteren. Een deel van deze oude traditionele kennis wordt nog steeds mondeling overgedragen en is nooit opgeschreven. In Sri Lanka en Birma is het gebruikelijk dat elke boeddhistische neofiet de Pāli-grammatica en -terminologie, en het *Dhammapada* uit het hoofd leert. De meeste van deze werken zijn verhandelingen in metrische vorm, waardoor ze natuurlijk gemakkelijker uit het hoofd kunnen worden geleerd. In deze landen zal men zelden een boeddhistische monnik vinden die het *Dhammapada* niet letterlijk kan opzeggen. Het is algemeen bekend dat zelfs de natuurfilosofen van Milete en Athene hun bespiegelingen in dichtvorm gegoten. Het *Dhammapada* werd in de Ontvangstzaal in de tuin van Jeta in Śrāvastī in versvorm gegoten, zodat de volgelingen van Boeddha ze uit het hoofd konden leren. De meeste mensen denken dat deze verhandelingen na het heengaan van de grote meester in versvorm werden gegoten, maar mijn eigen onderzoek brengt me ertoe dit te betwijfelen.

Hoewel in een bepaald stadium van de menselijke beschaving het uit het hoofd leren en de mondelinge overdracht als middel om kennis te behouden door de filosofen in het Oosten en het Westen hoog werd aangeslagen, mogen we de omvang van de eraan verbonden nadelen niet onderschatten. Natuurrampen, epidemieën, oorlogen of andere grootschalige rampen, zouden de opeenvolging van priesters teniet kunnen doen, en

daarmee zou aan de verzamelde wijsheid van ontelbare eeuwen een abrupt einde komen. Dit is precies de oorzaak van het verdwijnen van de meeste gesproken talen uit het verre verleden, vóór de opkomst van het Sanskriet, het Soemerisch, Hamitisch en Semitisch, die volgens onze tegenwoordige filologen met recht aanspraak kunnen maken op een hoge ouderdom. Hoeveel talen met hun literaire schatten van onze planeet zijn verdwenen is een nog onopgelost vraagstuk. Streektalen die we nu alleen nog maar van naam kennen, hebben ons niet méér nagelaten dan hun invloed op de grammaticale structuren en woordenschat van onze moderne talen.

De eeuwenoude methode van mondelinge instructie had wezenlijke esoterische waarde, en daarom lieten de oude filosofen het geschreven woord verwaarlozen; en de belangstelling daarvoor kwam pas weer op na de 6de eeuw v.Chr., bij het aanbreken van een nieuwe periode in het denken in India. Overal in de boeddhistische canon vinden we passages die uitgaan van het bestaan van die heel oude religieuze traditie, bekend als de *Veda's*; Boeddha, de grote bedelmonnik, had zich deze kennis (van de *Veda's*) eigen gemaakt onder leiding van de bekende wijze Viśvamitra, 'vriend van alle wezens'. Toch is de oorsprong van deze literatuur verdwenen in de nevelen van de tijd. Hoewel het filosofische stelsel ervan in een aantal grondstellingen enorm verschilt van het brahmanisme, beseft iedere kritische onderzoeker dat het boeddhisme veel leringen bevat uit de vroegste *Upanishads*. Om de spirituele leringen van de Boeddha beter te kunnen begrijpen, is het noodzakelijk aandacht te besteden aan de gedachtewereld waarin ze tot ontwikkeling kwamen, daar waar vedische en niet-vedische stromingen samenkwamen.

De heilige overlevering van de *Veda's* was al vele duizenden jaren geleden het bezit van de ārya's.* En de mystieke religie-filosofie ervan kwam niet alleen nauw overeen met die van hun

*Het hier voor de volkeren van Āryāvarta gebruikte Sanskrietwoord ārya (Pāli ariya) betekent 'edel'.

verwanten in Perzië (waar het de vorm aannam van de *Avesta*), maar lijkt ook op de Eleusinische en orfische overleveringen van de westelijke ārya's die naar Griekenland, Midden- en Noord-Europa en Ierland migreerden, en er hun beschavingen stichtten. Men moet echter bedenken dat het begin van het verval van de religie van de ārya's al voelbaar was geworden nog vóór die grote familie uiteenging.

Orthodoxe hindoes denken dat de *Veda's* zelfs vóór de schepping van de wereld hebben bestaan, en evenals brahman eeuwig bestaan. Daarom zijn de meeste hymnen van de *Rig-Veda* niet zomaar oden aan de schoonheid van de natuur, maar overpeinzingen over een transcendente werkelijkheid *achter* de zichtbare natuurverschijnselen. Men zegt dat de rishi's, wanneer ze in een spirituele trance verkeerden, in direct contact kwamen met de hemelse wezens die ze bezongen en die ze als uitdrukkingen van de kosmische intelligentie zagen, manifestaties van het immanente goddelijke beginsel. Zo stelden ze zich de natuur voor als een levend organisme, geleid door bewuste, intelligente wezens. Om deze goddelijke wezens aan te duiden hebben de dichters een speciale term bedacht, deva, waarvoor in moderne Europese talen geen gelijkwaardig woord bestaat. Letterlijk betekent het de 'stralende' of de 'gever'. Regen is daarom een deva, omdat hij voeding geeft aan alle leven op aarde. Zon, maan en sterren zijn deva's, omdat ze licht verspreiden door het hele zonnestelsel en het universum. De Ganges, Indus en Sarasvatī zijn vergoddelijkte rivieren, omdat ze het akkerland van Āryāvarta bevoeien. Daar komt nog bij dat veel goden uit het pluralistische pantheon eens grote helden, krijgers, of filantropen waren, die later wegens hun moed of liefdadigheid als deva's werden vereerd.

De religie van de *Veda's* is naturalisme noch antropomorfisme, polytheïsme noch monotheïsme, maar een unieke mystiek, een synthese van de aan de oude ārya's bekende religieuze stromingen. Maar toen esoterie werd verdrongen door exoterie, symboliek door ritueel, idealisme door priesterheerschappij, ver-

schrompelde deze spirituele visie uit de begintijd tot een polytheïstisch offergeloof, en werd het culturele leven van de ārya's volledig door een priesterkaste overheerst. De brahmaanse priesters stelden alles in het werk om het monopolie te behouden op de religieuze hymnen van de *Veda's* en de balladen die de ārya's zongen om de lof te verkondigen van de vergoddelijkte natuurkrachten, en zich op die manier zoveel mogelijk macht toe te eigenen. Dr. T.W. Rhys Davids schrijft in *Buddhist India*:

We kunnen er daarom niet ver naast zitten als we aannemen dat zij [de brahmanen] niet alleen onverschillig stonden tegenover het gebruik van het schrift als middel om de voor hen zo lucratieve boeken over te dragen, maar zelfs sterk gekant waren tegen een werkwijze die hun exclusieve privileges zo in gevaar bracht. En we hoeven ons niet te verbazen als we merken dat de oudste op bast of palmladeren geschreven manuscripten die in India bekend zijn, boeddhistisch zijn; dat de eerste op steen en metaal geschreven oorkonden boeddhistisch zijn; dat de boeddhisten het eerst van het schrift gebruik maakten om hun canonieke boeken vast te leggen . . .

— blz. 119

En zo werd met de komst van de Boeddha opnieuw een impuls gegeven aan de schrijfkunst, die weer herrees uit de droevige vergetelheid waarin ze door toedoen van de brahmaanse priesterklasse zo lang was geraakt.

Voor de stamboom van prins Siddhārtha Gautama Śākya-muni, de tot volle bloei ontloken lotus van de zonnedynastie, leeuw van de Śākya-stam, prins en rechtmatige troonopvolger van de stadstaat Kapilavastu, moeten we voornamelijk afgaan op het literaire materiaal dat in de onsterfelijke Sanskrietdichtwerken van Aśvaghosha en Kshemendra ligt besloten. De meest productieve jaren van Aśvaghosha vielen in de 2de eeuw n.Chr. aan het hof van de Kushana-koning Kanishka in Noord-India, en hij stelde de via mondelinge tradities overgeleverde boeddhistische kronieken te boek. Kshemendra, een vooraanstaande 11de eeuwse boeddhistische dichter uit Kashmir, schreef een poëtische

chronologie van de geschiedenis van de dynastie van de Śākya-stam in zijn *Avadāna Kalpalatā*, een episch werk dat in 1272 n.Chr. in het Tibetaans werd vertaald door Sovi-rtön Lochava, onder supervisie van Phags-pa, de spiritueel leraar van de Kublai Khan. De oorspronkelijke Sanskriettekst is eeuwenlang vermist geweest, maar werd in 1882 door de boeddhistische geleerde Sri S.C. Das teruggevonden in de Tibetaanse drukkerij in Potala. De *Śākya-utpatti* ('Geboorte van de Śākya-stam') van Kshemendra, en ook de Pāli-commentaren en de Tibetaanse legenden, geven een volledig verslag van het ontstaan van de Śākya-stam.

Ongeveer 50 kilometer ten zuiden van de heuvels aan de voet van de Himālaya strekt zich een honderden kilometers lange, golvende vlakte uit langs de grens met Nepal, groen en schilderachtig, rijk aan landschappelijk schoon en bossen met stille open plekken en glinsterend voortstromende beken. Volgens de boeddhistische overlevering leefde een bodhisattva, Kapila Gautama Muni, ongeveer drie eeuwen voor de komst van Gautama Boeddha, in dit ideale gebied om zich in terug te trekken.

Ergens tussen 950 en 900 v.Chr. regeerde er een machtig koning, Virudhaka genaamd, heer over een grote federatie van vazalstaten en afstammeling van de Ikshvāku-dynastie. Tijdens een uitstapje zag hij een heel charmante jonge prinses, en hij kon de neiging niet weerstaan haar een huwelijksaanzoek te doen, dat de prinses aanvaardde, maar op voorwaarde dat de koning in plaats van haar oudste haar jongste zoon zou aanwijzen als erfgenaam van de troon van Kośala. Na verloop van tijd herinnerde de koningin haar heer aan de belofte die hij had gedaan. De koning was van streek door de eis om te breken met het vedische gebruik, maar de vier oudste zonen besloten vrijwillig om in ballingschap te gaan. Ze laadden hun strijdswagens in en reden in de richting van de Himālaya, waarvan de besneeuwde toppen aan de verre horizon glinsterden. Na enige dagen bereikten ze het klooster van de bekende wijze filosoof Kapila Gautama.

De prinsen waren welkom en legden, na door de wijze te

zijn onderricht, de basis voor een bloeiende hoofdstad, die bekend werd als Kapilavastu. Na eeuwenlang voorspoedig bestuur ging de heerschappij over het Śākya-rijk over naar koning Sinhahanu. Tijdens zijn regering werd Kapilavastu een centrum van internationale handel, wetenschap en spirituele beschaving.* Koning Sinhahanu had vier zonen en vier dochters. De oudste zoon was prins Śuddhodana. Hij werd bekend als Koning van de Wet, want hij regeerde volgens de door Manu voorgeschreven regels voor rechtvaardige koningen en was bij al zijn onderdanen geliefd.

Koning Śuddhodana trouwde met zijn nicht Māyā en, na haar dood, met een andere nicht, Mahā-Prajāpatī. Koningin Māyā was de verpersoonlijking van schoonheid en zuiverheid, mededogen, kosmische liefde en intelligentie. In esoterische scholen werd ze beschouwd als de belichaming van een goddelijk visioen: koningin Māyā bezat alle deugden om de moeder van de universele Heer van Mededogen te worden, en toch was na verschillende huwelijksjaren het koninklijk paar nog niet gezegend met een kind. Het aan iedere boeddhist in het Sanskriet, Pāli, of zijn moedertaal bekende verslag van de aankondiging van de Śākya-prins die Boeddha zou worden, is op bekoorlijke wijze in het Engels weergegeven door Sir Edwin Arnold, een van de grote 19de eeuwse dichters, die een groot deel van zijn leven in India heeft doorgebracht. Van blijvende schoonheid is zijn *Het Licht van Azië*, waarin wordt verteld:

Dat koningin Māyā, de echtgenote van koning Śuddhodana,
Terwijl ze naast haar Heer sliep, die nacht

*De juiste ligging van deze stad is niet met zekerheid vastgesteld, al hebben in 1971 opgravingen bij Piprahwa in de noordoosthoek van de provincie Basti, aan de grens met Nepal, een in vier stadia gebouwd klooster blootgelegd. Er is bij Piprahwa ook een stoepa opgericht in de tijd van koning Aśoka (273-232 v.Chr.) met een inscriptie waaruit valt op te maken dat de daarin gevonden stoffelijke resten afkomstig zijn van leden van de Śākya-familie, naaste familieleden van Boeddha Gautama, waaronder misschien die van de Boeddha zelf.

Een vreemde droom had; ze droomde dat een
 Schitterende ster – parelroze van kleur,
 Waaruit zes stralen schoten en die een
 Olifant met zes tanden, wit als de melk van Kāmaduhā,
 Als symbool heeft – vanuit de hemel door de
 Ruimte schoot; bij haar naarbinnen straalde en haar schoot
 Aan de rechterkant binnentrad.
 Toen ze wakker werd, was haar hart, meer nog dan bij een
 Moeder van een sterveling, van geluk vervuld,
 En over half de aarde ging een lieflijk licht
 Aan de dageraad vooraf. De sterke heuvels beefden;
 Golven bedaalden en alle bloemen die bij daglicht
 Bloeien, ontloken alsof het volop dag was;
 De vreugde van de koningin drong door
 Tot in de diepste hellen, zoals het warme zonlicht
 Duistere hoeken van het bos van levend goud vervult,
 En tot in alle diepten drong een teder gefluister door
 Dat zei: ‘Jullie, doden die tot leven zullen komen, levenden
 Die sterven, sta op, heb hoop en luister!
 De Boeddha is gekomen!’
 Daarop verspreidde zich over vele hellen een diepe vrede;
 Het hart van de wereld klopte luid, de wind blies
 Over land en zee met ongekende frisheid.
 En toen bij het aanbreken van de dag dit alles werd verteld,
 Zeiden de grijze droomverklaarders: ‘Deze droom is goed!
 De Kreeft staat in conjunctie met de zon;
 De koningin zal een zoon baren,
 Een heilig kind met wonderbare wijsheid,
 Die alle vlees tot zegen zal zijn, de mensen van
 Onwetendheid zal verlossen,
 Of over de hele wereld zal regeren, als hij dit wenst.’
 Zo zag de heilige Boeddha het levenslicht.

Volgens eeuwenoud gebruik moest de eerste bevalling van
 een jonge moeder plaatsvinden in het huis van haar ouders,
 zodat koningin Māyā, toen ze voelde dat de gezegende dag
 nabij was, haar verlangen te kennen gaf naar het huis van haar
 kinderjaren te gaan voor de grote gebeurtenis waar de hele

wereld naar uitzag. De Heer van Kapilavastu liet de weg tussen de beide Śākya-steden schoonvegen en versieren met slingers en kransen. Het was de bloemenmaand; de dag was Vaiśākha (Vesak), volle maan, in het jaar 623 v.Chr.* Tussen de twee steden lag het beroemde paradijs Lumbinī, en toen de stoet hier de reis onderbrak, zag het heilige kind het daglicht, te midden van bloeiende bomen en zingende vogels, terwijl melodieën van een hemelse muziek de lucht vervulden en zachte briesjes, verrijkt met een hemelse geur, door het hele Śākya-rijk streken.

De boeddhistische overlevering vermeldt dat zodra prins Siddhārtha was geboren, koning Śuddhodana de bekwaamste geleerden en astrologen op het paleis in Kapilavastu ontbood, om de horoscoop van de pasgeborene te trekken. Na de planeetstanden te hebben onderzocht kondigden zeven van de acht astrologen aan dat de prins óf de wereldheerser van de huidige cyclus zou worden, óf zich uit de wereld zou terugtrekken en een Boeddha worden. Alleen Kaundañña, het jongste lid van de Astrologische Raad, voorspelde dat Siddhārtha in feite afstand zou doen van de Śākya-troon en een alwetende Boeddha zou worden om de lijdende mensheid te redden. Toen de prins later de troon verzaakte, gaf Kaundañña ook het ‘leven van gezinshoofd’ op en sloot zich aan bij de kleine groep die contempleerden in het bos. Bij deze gemeenschap van vijf asceten bracht Gautama-Siddhārtha zes jaar door met de beoefening van een zo strenge ascese dat hij, de dood nabij, inzag dat verlichting niet op deze manier kon worden verkregen. Hij koos toen voor het stelsel van gematigdheid dat later bekend zou worden als de Weg van het Midden. Na de verlichting van Gautama onder de

*De data van Śākyamuni's geboorte, dood en parinirvāṇa zijn op verschillende manieren berekend. Boeddhistische geleerden hebben minstens drie verschillende kalenders gebruikt om deze data vast te stellen, alsmede verscheidene astrologische configuraties. Daarnaast hebben westerse wetenschappers hun eigen manieren van tijdrekening toegepast. Bij zo'n verscheidenheid van opvattingen kan er geen exacte datum worden vastgesteld.

bodhi-boom, werden deze vijf monniken zijn eerste discipelen.

Nog iemand die het lot van het kind goed had voorzien, was de eerbiedwaardige wijze Asita (of Kāla Devala), die spiritueel leidsman en mentor was van koning Śuddhodana en daarvoor van diens vader. Toen hij hoorde van de geboorte van Siddhārtha, haastte de wijze zich naar het paleis, en toen hij de karakteristieke tekens op het kind zag, hilde de oude Asita – niet om de prins, maar om zichzelf, omdat zijn hoge leeftijd hem zou verhinderen het kind zich te zien ontwikkelen tot een Boeddha.

Omdat koning Śuddhodana vast geloofde in de voorspelling dat zijn zoon wereldheerser zou worden, liet hij hem door Viśvamitra onderwijzen in het uitvoerige studieprogramma dat zo'n prins waardig was, waarin de *Veda's* en alle toen gangbare mystieke stelsels waren opgenomen. Opmerkelijk is dat de jongeman zowel beeldschrift werd geleerd als de gebarentaal van grotbewoners en zeevaarders. In feite kunnen we uit de levendige beschrijvingen in oude boeddhistische werken in het Sanskriet en Tibetaans, en zelfs uit de literatuur van rivaliserende tradities, zoals van de jains en van de Vedānta, gerust afleiden dat de Boeddha alle in die tijd in India bekende wetenschappen, kunsten en talen beheerste.

Er is een interessante parallel tussen koning Śuddhodana van Kapilavastu, die de wijze Viśvamitra aanstelt als leraar van prins Siddhārtha, en koning Philippus van Macedonië die de grote filosoof Aristoteles als leermeester van prins Alexander kiest. In beide ārya-prinsen was de eeuwenoude droom om een onoverwinnelijke broederschap van volkeren te stichten, diepgeworteld in de ziel van hun volk; maar terwijl Alexander het grootste deel van zijn korte leven aan militaire expedities besteedde, in een poging de grenzen van zijn rijk te verleggen, zei prins Siddhārtha een aards rijk vaarwel, om een onvergankelijk, eeuwig koninkrijk van de geest te stichten.

De 7de en 6de eeuw v.Chr. lieten een nieuw tijdperk zien in de geschiedenis van de religieuze ontwikkeling van Noord-India. In het intellectuele leven van de mensheid moesten twee

tegengestelde psychologische trends onder ogen worden gezien. De oplossing lag in de komst van een mens waarvan een magnetische kracht uitging, en die met succes een synthese zou kunnen opbouwen uit het realisme van de natuurfilosofen en het idealisme van de oude *Veda's*, die het beste uit het oude zou kunnen combineren met de sterke en opbouwende elementen uit het nieuwe. Deze geweldige door Gautama Śākyamuni op zich genomen taak werd met goed gevolg volbracht door het 'wiel van de heilige wet' in beweging te zetten – die eeuwige wet die altijd geldt, in het verleden, nu en in de eeuwigheden van de toekomst. Deze wet wordt voor het nageslacht bewaard in het *Dhammapada*, een prachtige ethische verhandeling in 26 canto's, die voor miljoenen boeddhisten is wat de *Bhagavad Gītā* is voor de hindoes. Hoewel niet bekend is wanneer het voor het eerst op schrift werd gesteld, lijkt de inhoud ervan rechtstreeks te zijn gebaseerd op het door Boeddha Gautama gegeven spirituele onderricht. Uitgebreid onderzoek bevestigt dat deze leringen de uitdrukking zijn van een universele wijsheid, een herontdekking van de eeuwige buddha dharma, die met recht de sanātana dharma of 'eeuwige wijsheid' kan worden genoemd.

Dhammapada – het pad van dhamma (Sanskriet dharma, een woord dat de essentie omvat van de denkbeelden die besloten liggen in de woorden waarheid, deugd en wet) – werd drie weken na het heengaan van de meester samengesteld op de Eerste Vergadering van Boeddhistische Ouden. Het is daarom de oudste bloemlezing over het boeddhisme die er is. Het werk bestaat uit een systematische verzameling stanza's, kort en bondig, maar smaakvol, waarin de kwintessens van boeddhistische wijsheid wordt gegeven. Deze stanza's waren gedistilleerd uit verschillende redevoeringen die de Boeddha had gehouden voor koningen en koninginnen, staatslieden en kooplieden, herders en boeren, diepbedroefde moeders, wanhopige minnaars, monniken, paupers, heiligen en misdadigers. Het eerste vers van het *Dhammapada* is een directe aanval op het dialectisch materi-

alisme dat de overhand had in de tijd van de Boeddha. Het denken is geen bijproduct van fysieke elementen; volgens de Boeddha gaat het denken aan alles wat bestaat vooraf. De vernietiging van het fysieke lichaam betekent evenmin het einde van het menselijk bestaan. De uiterlijke kosmos is een door het denken geschapen, geïntegreerde, kosmische ordening van oorzaak en gevolg.

De meester waarschuwde zijn voornaamste arhats om zijn volgelingen niet te dwingen Ardha-Māgadhi te leren om zijn leer te begrijpen. Dus toen het boeddhisme zich over de grenzen van Āryāvarta verbreidde, zoals al snel gebeurde, begonnen de zendelingen de dharma in talrijke dialecten en landstalen te vertalen. We weten bijvoorbeeld dat *Dharmapadam*, een verhandeling in Oud-Prakrit, in de 4de eeuw v.Chr. werd samengesteld, en dat ongeveer een eeuw later Aśoka, de eerste boeddhistische koning, zijn zoon, arhat Mahinda, naar Sri Lanka zond waar hij en zijn discipelen de eerste Singalese vertaling maakten van dit ethische handboek, getiteld *Dhampiyā*. Jammer genoeg raakte deze vroegste weergave van het *Dhammapada* in het Singalees-Prakrit in vergetelheid kort nadat voorname boeddhistische geestelijken het, samen met de andere werken van de *Tripitaka*, in 88-76 v.Chr. in het Pāli terugvertaalden.

We kunnen hierbij opmerken dat Pāli, net als de meeste Europese talen, geen eigen alfabet heeft; in Sri Lanka werd het in het Singalese schrift geschreven, terwijl de Birmese boeddhisten hun eigen lettertekens gebruikten om de Pāli-tekst op te schrijven. De door de Boeddha gebruikte taal, het Ardha-Māgadhi dialect, lijkt erg veel op de schrijftaal van de jains. Pāli draagt het stempel van dit dialect. Omdat in een levende taal de betekenis van termen veranderingen ondergaan die gelijke tred houden met de veranderingen in het gedachteleven van het volk, hebben de theravāda-geleerden geprobeerd de buddha dhamma uit het Singalees terug te vertalen in het Pāli, dat het Singalese taalgebruik ongewijzigd bewaart met heel weinig invloed van het Sanskriet. De meeste Indiase versies, in hetzij

gedrukte of geschreven vorm, zijn in geen enkele museumbibliotheek op de wereld meer te vinden. Er werden in het begin van de 19de eeuw in het noordwesten van India slechts enkele Prakrit-manuscripten op berkenbast gevonden.

Een uit het Sanskriet vertaalde Chinese *Dhammapada* ging niet verloren. Het was het eerste boek dat, samen met de rest van de *Tripitaka*, ooit op een drukpers werd vermenigvuldigd en in 972 n.Chr. met houtblokken werd vervaardigd. Maar het voor India verloren gegane Pāli *Dhammapada* werd pas na zo'n 22 eeuwen in 1885 door mijn oom van vaders kant, de eerbiedwaardige B. Sri Dharmapala Nayaka Thero van Batapola – onder leiding van de eerbiedwaardige C.A. Sīlakkandha Nayaka Thero van Dodanduwa, Sri Lanka – opnieuw in dat land in circulatie gebracht in een uitgave in Devanāgarī lettertekens.

Dertig jaar eerder, in 1855, had Victor Fausbøll, een jonge Deense wetenschapper, de eerste Europese uitgave van het *Dhammapada* gepubliceerd in een Latijnse vertaling, samen met de Pāli-tekst en een selectie uit niet-westerse commentaren. Hierop volgden vertalingen in het Duits, Engels en Frans, wat het geschrift toegankelijker maakte voor westerse studenten. Later verschaftte de driedelige vertaling door E.W. Burlingame van het omvangrijke, door de beroemde Indiase geleerde Buddhaghosha in de eerste helft van de 5de eeuw n.Chr. geschreven commentaar op het *Dhammapada*, aan de lezer van onze tijd een schat aan legendarische en historische details over verschillende voorvallen en omstandigheden die tot het uitspreken van deze verzen hebben geleid. Wanneer de Boeddha echter in deze tijd in de wereld kwam, zou hij waarschijnlijk een aantal van deze verhalen rond zijn ethische leringen niet onderschrijven. Hij heeft bijvoorbeeld het bestaan van de geest in zijn anātman (Pāli anatta) leer niet volledig ontkend, maar gebruikte ontkennende termen om de gesteldheid van de geest te karakteriseren en te verhelderen.

De boeken over het *Dhammapada* die ik bezit zijn hoofdzakelijk in het Devanāgarī en Singalese schrift, en de Pāli-tekst

ervan is heel weinig aan verstorende invloeden onderhevig geweest, al vertonen de commentaren en vertalingen grote verschillen. Sommige commentatoren komen met merkwaardige en gekunstelde weergaven, die niet overeenstemmen met de in de tijd van de Boeddha in India heersende stromingen in het boeddhistische en vedische denken. De meeste Europese en Indiase vertalers hebben hun weergave gebaseerd op deze gekunstelde commentaren, zonder diepgaand inzicht in de filosofische stromingen van die vroege periode.

Voor dit boekje heb ik met zorg de beste Europese vertalingen van het *Dhammapada* vergeleken met versies in het Sanskriet, Birmees en Chinees. Er is in het bijzonder zorg gedragen voor een getrouwe woord-voor-woord weergave die helder is, vrij van vooroordeel en, voor zover mogelijk, in overeenstemming met de wijsheid en de oorspronkelijke gratie van de originele Pāli-teksten.

— dr. Harischandra Kaviratna

27 februari 1980
Oriental Institute
Batapola, Sri Lanka

Woord van dank

Hierbij wil ik mijn dank betuigen aan het tijdschrift *Sunrise* voor de toestemming om deze vertaling in boekvorm uit te geven, en aan de redactie en technische staf van de Theosophical University Press voor hun onvermoeibare inspanning bij het gereedmaken van het manuscript en in elk stadium van de voorbereiding van deze publicatie. Ik ben veel dank verschuldigd aan wijlen James A. Long, leider van de Theosophical Society, Pasadena, Californië, die mij, kort voor zijn dood, aanmoedigde om aan deze vertaling te beginnen. Eveneens dank ik zijn opvolger, Grace F. Knoche, voor veel waardevolle suggesties.

Mijn dank gaat uit naar de eerbiedwaardige G. Puññasāra Maha Thero, spiritueel leraar aan het Government Central College van Madamba, Sri Lanka; en ook naar K.D. Paranavitana, assistent archivaris van het Department of National Archives in Colombo, voor het verschaffen van de foto's van de houten dekbladen en de eerste en laatste pagina van het op palmbladen geschreven manuscript van het *Dhammapada*, dat men beschouwt als het oudste nog bestaande exemplaar ervan in de National Archives van Sri Lanka.

Een bijzonder woord van waardering verdienen ten slotte mijn geliefde echtgenote voor haar aanhoudende steun en mijn dochter Savitri die al het typewerk in het Pāli en het Engels deed dat voor het hele manuscript nodig was.

H.K.

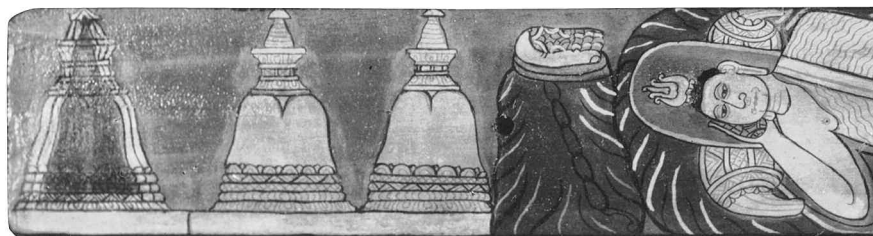
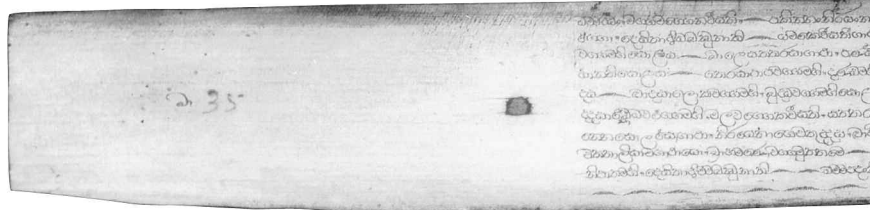
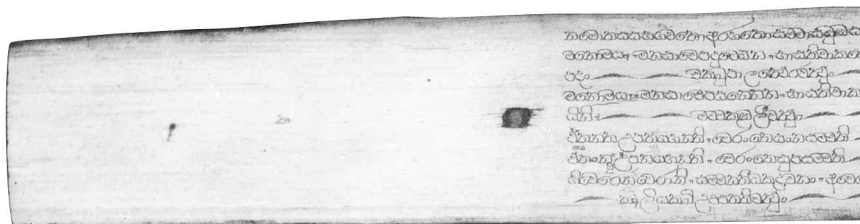
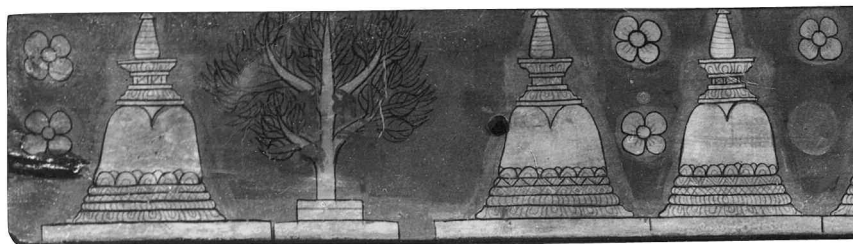
Palmblad-manuscript

(op de volgende bladzijden)

Houten dekbladen ('kambā') en de eerste en laatste pagina van de Pāli-tekst van het *Dhammapada* in Singalese lettertekens. Men denkt dat dit palmblad-manuscript (44,5 bij 6,5 cm) het oudste nog bestaande exemplaar is van het geschrift.

Het bovenste dekblad bevat in het groen een afbeelding van de bodhi-boom, waaronder de bedelmonnik Gautama de hoogste verlichting zou hebben bereikt, en afbeeldingen van acht amberkleurige stoepa's tegen een rode achtergrond. Het onderste dekblad laat een relikwieënkastje zien en twee stoepa's naast de Sri Pada berg met de voetafdruk van de Boeddha, en brengt tevens het grote overgaan van de Boeddha naar parinirvāṇa in beeld.

Foto: Met toestemming van K.D. Paranavitana,
assistent archivaris, Department of National Archives,
Colombo, Sri Lanka

Dhammapada

Wijsheid van de Boeddha

Dhammapadam

namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Het pad van de waarheid

Gegroet zij de Gezegende, de Verhevene, de Volmaakt Verlichte!

Yamakavaggo pathamo

1

manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā
manasā ce paduṭṭhena bhāsatī vā karotī vā
tato naṃ dukkhamanveti cakkam'va vahato padaṃ

2

manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā
manasā ce pasannena bhāsatī vā karotī vā
tato naṃ sukhamanveti chāyā'va anapāyinī

3

akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me
ye taṃ upanayhanti veraṃ tesaṃ na sammati

4

akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me
ye taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasammati

5

na hi verena verāni sammantīdha kudācanam
averena ca sammanti esa dhammo sanantano

Canto 1 – De tweelingverzen

1

Alle verschijningsvormen van het bestaande worden voorafgegaan door het denken, hebben het denken als hoogste leider, en zijn uit het denken gevormd. Lijden volgt hem die met onzuivere gedachten spreekt of handelt, zoals het wiel de voet volgt van het dier dat (de wagen) trekt.

2

Alle verschijningsvormen van het bestaande worden voorafgegaan door het denken, hebben het denken als hoogste leider, en zijn uit het denken gevormd. Geluk volgt hem die met zuivere gedachten spreekt of handelt, zoals zijn schaduw die hem nooit verlaat.

3

De haat van hen die vijandige gevoelens koesteren als ‘Hij heeft me uitgescholden, me aangevallen, me verslagen en me beroofd’, komt nooit tot bedaren.

4

De haat van hen die geen vijandige gevoelens koesteren als ‘Hij heeft me uitgescholden, me aangevallen, me verslagen en me beroofd’, wordt gemakkelijk tot bedaren gebracht.

5

Haat komt nooit tot bedaren door haat; door vriendelijkheid komt haat altijd tot bedaren – en dit is een eeuwige wet.

6

pare ca na vijānanti mayamettha yamāmase
ye ca tattha vijānanti tato sammanti medhagā

7

subhānupassiṃ viharantaṃ indriyesu asaṃvutaṃ
bhojanamhi amattaññuṃ kusītaṃ hīnavīriyaṃ
taṃ ve pasahati māro vāto rukkhamaṃ'va dubbalaṃ

8

asubhānupassiṃ viharantaṃ indriyesu susaṃvutaṃ
bhojanamhi ca mattaññuṃ saddhaṃ āradhāvīriyaṃ
taṃ ve nappasahati māro vāto selaṃ'va pabbataṃ

9

anikkasāvo kāsāvaṃ yo vatthaṃ paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvamarahati

10

yo ca vantakasāv'assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvamarahati

11

asāre sāramatino sāre cā'sāradassino
te sāraṃ nādhigacchanti micchāsāṅkappagocārā

6

De meeste mensen realiseren zich nooit dat wij allemaal hier op een dag zullen sterven. Maar zij die deze waarheid wel beseffen, leggen hun ruzies bij in vrede.

7

Iemand die in zijn leven steeds op zoek is naar plezier, die zijn zintuigen niet beteugelt, die onmatig eet, traag van geest en lusteloos is, over hem zegeviert Māra (de Boze) zoals de moessonwind over een slecht gewortelde boom.

8

Iemand die in zijn leven niet steeds op zoek is naar plezier, die zijn zintuigen volledig onder controle heeft, die matig eet, die toegewijd en energiek is, op hem heeft Māra even weinig vat als de wind op een berg.

9

Hij die de gele monnikspij aantrekt zonder zich innerlijk te hebben gezuiverd, die het ontbreekt aan zelfbeheersing en waarheidsliefde, is werkelijk ongeschikt voor de gele monnikspij.

10

Hij die zich innerlijk heeft gezuiverd, die stevig is verankerd in morele deugden, die zelfbeheersing en waarheidsliefde bezit, is werkelijk geschikt voor de gele monnikspij.

11

Zij die het niet-werkelijke aanzien voor het werkelijke en het werkelijke voor het niet-werkelijke en zo het slachtoffer worden van onjuiste denkbeelden, bereiken nooit de essentie van de werkelijkheid.

12

sāraṇ ca sārato ñatvā asāraṇ ca asārato
te sāraṇ adhigacchanti sammāsaṅkappagocārā

13

yathā agāraṇ ducchannaṇ vuṭṭhi samativijjhati
evaṇ abhāvitaṇ cittaṇ rāgo samativijjhati

14

yathā agāraṇ succhannaṇ vuṭṭhi na samativijjhati
evaṇ subhāvitaṇ cittaṇ rāgo na samativijjhati

15

idha socati pecca socati pāpakārī ubhayattha socati
so socati so vihaññati disvā kammakiliṭṭhamattano

16

idha modati pecca modati katapuñño ubhayattha modati
so modati so pamodati disvā kammavisuddhimattano

17

idha tappati pecca tappati pāpakārī ubhayattha tappati
pāpaṇ me kataṇ ti tappati bhiyyo tappati duggatiṇ gato

18

idha nandati pecca nandati katapuñño ubhayattha nandati
puññaṇ me kataṇ ti nandati bhiyyo nandati suggatiṇ gato

12

Zij die zich bewust zijn geworden van het werkelijke als het werkelijke, en van het niet-werkelijke als het niet-werkelijke, bereiken door juiste denkbeelden te huldigen de essentie van de werkelijkheid.

13

Zoals de moessonregen doordringt in een huis met een slecht dak, zo dringt hartstocht het ongedisciplineerde denken binnen.

14

Zoals de moessonregen niet doordringt in een huis met een goed dak, zo dringt hartstocht het goed gedisciplineerde denken niet binnen.

15

Wie slechte daden verricht, klaagt hier, klaagt na de dood, en hij klaagt in beide werelden. De boosdoener treurt en wordt gekweld wanneer hij inziet hoezeer hij is besmeurd door zijn zondige daden.

16

Wie goede daden verricht, verheugt zich hier en verheugt zich na de dood; zo verheugt hij zich in beide plaatsen. Hij verheugt zich zeer wanneer hij zijn zuivere daden ziet.

17

Hij heeft hier berouw, heeft na de dood berouw – wie slechte daden verricht heeft in beide werelden berouw. ‘Ik heb het kwade gedaan’, denkt hij en heeft berouw. Omdat hij het pad van het kwaad heeft genomen heeft hij nog meer berouw.

18

Hij kent hier vreugde, hij kent na de dood vreugde – wie goede daden verricht kent in beide werelden vreugde. ‘Ik heb het goede gedaan’, denkt hij en is verheugd. Omdat hij het hemelse pad heeft gekozen is hij nog meer verheugd.

19

bahumpi ce sahitaṃ bhāsamāno
 na takkaro hoti naro pamatto
 gopo'va gāvo gaṇayaṃ paresaṃ
 na bhāgavā sāmāññaṃ hoti

20

appampi ce sahitaṃ bhāsamāno
 dhammassa hoti anudhammacārī
 rāgañ ca dosañ ca pahāya mohaṃ
 sammappajāno suvimuttacitto
 anupādiyāno idha vā huraṃ vā
 sa bhāgavā sāmāññaṃ hoti

19

Een nalatig mens die de (boeddhistische) canon veel citeert, maar niet daarnaar handelt, is als een herder die het vee van anderen telt. Hij deelt niet in de vruchten van het leven van de monniken.

20

Iemand die, hoewel hij weinig uit de canon citeert, wel leeft volgens de voorschriften van de Heilige Wet, die, na zich van harts-tocht, haat en onwetendheid te hebben bevrijd, zich stevig verankert in een bewustzijn dat zich op die manier heeft bevrijd en juiste kennis heeft, en die zich hier noch hierna vastklemmt aan wereldse bezittingen – zo iemand zal zeker delen in de vruchten van het leven van de monniken.

Appamādavaggo dutiyo

21

appamādo amatapadaṃ pamādo maccuno padaṃ
appamattā na mīyanti ye pamattā yathā matā

22

etaṃ viśesato ñatvā appamādamhi paṇḍitā
appamāde pamodanti ariyānaṃ gocare ratā

23

te jhāyino sātatikā niccaṃ dalhaparakkamā
phusanti dhīrā nibbānaṃ yogakkhemaṃ anuttaraṃ

24

uṭṭhānavato satīmato sucikammaṣṣa nisammakārino
saññatassa ca dhammajīvino appamattassa yaso'bhivaḍḍhati

25

uṭṭhānen'appamādena saṃyamena damena ca
dīpaṃ kayirātha medhāvī yaṃ ogho nādbhikīrati

26

pamādamanuyuñjanti bālā dummedhino janā
appamādañ ca medhāvī dhanam seṭṭhaṃ'va rakkhati

Canto 2 – Over waakzaamheid

21

Waakzaamheid is het pad naar onsterfelijkheid; niet-waakzaamheid is het pad naar de dood; de waakzamen sterven niet; hoewel de niet-waakzamen leven, zijn ze als de doden.

22

De wijzen die deze opmerkelijke eigenschap van waakzaamheid kennen, vinden diepe voldoening in waakzaamheid en verheugen zich in de levenswijze van de edelen van geest (ariya).

23

Zij die inzicht hebben, de mediterende zich steeds inspannende wijzen met grote moed, bereiken nirvāṇa, de onovertroffen gelukzaligheid van yoga (eenwording).

24

Iemand die zich inspant, die bedachtzaam is, een zuiver karakter heeft, zorgvuldig te werk gaat, zichzelf beheerst, waakzaam is en volgens de dhamma (de Wet) leeft, krijgt steeds meer een goede naam.

25

Laat de wijze door ijver, waakzaamheid, zelfbeheersing en onderwerping van de zintuigen van zichzelf een eiland maken dat door geen enkele vloed kan worden verzvolgen.

26

Onnadenkende en onwetende mensen vervallen tot nalatigheid. Maar de wijze beschermt de waakzaamheid als zijn grootste schat.

27

mā pamādamanuyuñjetha mā kāmaratisanthavaṃ
appamatto hi jhāyanto pappoti vipulaṃ sukhaṃ

28

pamādamappamādena yadā nudati paṇḍito
paññāpāsādamāruyha asoko sokiniṃ pajāṃ
pabbataṭṭho'va bhummaṭṭhe dhīro bāle avekkhati

29

appamatto pamattesu suttesu bahujāgaro
abalassaṃ'va sīghasso hitvā yāti sumedhaso

30

appamādena maghavā devānaṃ seṭṭhataṃ gato
appamādaṃ pasaṃsanti pamādo garahito sadā

31

appamādarato bhikkhu pamāde bhayadassi vā
saṃyojanaṃ aṇuṃ thūlaṃ ḍahaṃ aggī'va gacchati

32

appamādarato bhikkhu pamāde bhayadassi vā
abhabbo parihānāya nibbānass'eva santike

27

Wees niet onachtzaam; geef niet toe aan zinnelijke genoegens. Want wie waakzaam is en zorgvuldig nadenkt, verwerft een overvloed aan geluk.

28

Wanneer de wijze laksheid verdrijft door middel van waakzaamheid, dan is hij als iemand die, na de hoge toren van wijsheid te hebben beklommen, zelf vrij is van lijden en neerziet op de lijdende mensen. Hij kijkt naar de lijdende onwetenden zoals een bergbeklimmer de mensen in het dal gadeslaat.

29

De wijze is waakzaam tussen de onachtzamen, wakker tussen de slapenden, en komt door inspanning vooruit, zoals een renpaard een minder snel paard achter zich laat.

30

Door waakzaamheid werd Maghavān (Indra) de hoogste van de goden. De wijzen prijzen altijd waakzaamheid en keuren onachtzaamheid altijd af.

31

De bhikkhu (monnik) die vreugde vindt in waakzaamheid en een afkeer heeft van onachtzaamheid, maakt vorderingen en verteert, zoals vuur, alle belemmeringen, grove en subtiele.

32

De bhikkhu die vreugde vindt in waakzaamheid en een afkeer heeft van onachtzaamheid, zal niet de neiging hebben om terug te vallen, want hij is werkelijk dicht bij nirvāṇa.

Cittavaggo tatiyo

33

phandanaṃ capalaṃ cittaṃ dūrakkhaṃ dunnivārayaṃ
ujuṃ karoti medhāvī usukāro'va tejanaṃ

34

vārijo'va thale khitto okamokata ubbhato
pariphandati'daṃ cittaṃ mārādheyyaṃ pahātave

35

dunniggahassa lahuṇo yattha kāmanipātino
cittassa damatho sādhu cittaṃ dantaṃ sukhāvahaṃ

36

sududdasaṃ suṇipunaṃ yattha kāmanipātinaṃ
cittaṃ rakkhetha medhāvī cittaṃ guttaṃ sukhāvahaṃ

37

dūraṅgamaṃ ekacaraṃ asaṛīraṃ guhâsayāṃ
ye cittaṃ saṃyamessanti mokkhanti mārabandhanā

Canto 3 – Het denken

33

De wijze zet zijn denken recht, dat grillig en onstandvastig is, moeilijk te bewaken en te bedwingen, zoals een bekwame pijlenmaker de schacht van een pijl rechtmaakt.

34

Zoals een vis die uit zijn element, het water, is gehaald en op het land is geworpen, rondspartelt, zo beeft het denken terwijl het zich bevrijdt van de heerschappij van Māra (de Boze).

35

Het denken is ongecontroleerd en wispelturig. Gedachten fladderen waarheen ze maar willen. Daarom is het goed het denken te beheersen. Een gedisciplineerd denken brengt geluk.

36

Het denken is moeilijk te doorgronden en heel subtiel. Gedachten fladderen waarheen ze maar willen. Laat de wijze daarom het denken bewaken. Een goed bewaakt denken brengt geluk.

37

Zij die het denken beheersen – dat grote omzwervingen maakt, zijn weg alleen gaat, zonder lichaam is, en diep in het hart verblijft – bevrijden zich van de ketens van Māra.

38

anavatthitacittassa saddhammaṃ avijānato
pariplavapasādassa paññā na paripūrati

39

anavassutacittassa ananvāhatacetaso
puññapāpapahīnassa n'atthi jāgarato bhayaṃ

40

kumbhūpamaṃ kāyaṃ imaṃ viditvā
nagarūpamaṃ cittaṃ idaṃ ṭhapetvā
yodhetha māraṃ paññāyudhena
jitañ ca rakkhe anivesano siyā

41

aciraṃ vat'ayaṃ kāyo paṭhaviṃ adhisessati
chuddho apetaviññaṇo niratthaṃ'va kaḷiṅgaraṃ

42

diso disaṃ yaṃ taṃ kayirā verī vā pana verinaṃ
micchāpaṇihitaṃ cittaṃ pāpiyo naṃ tato kare

43

na taṃ mātā pitā kayirā aññe vā'pi ca ñātakā
sammāpaṇihitaṃ cittaṃ seyyaso naṃ tato kare

38

De wijsheid van iemand van wie het denken niet standvastig is, die onbekend is met de ware dhamma en van wie de kalmte is verstoord, wordt niet volmaakt.

39

Hij kent geen angst als zijn denken vrij is van hartstocht, als in zijn hart geen boosheid heerst, als hij boven (de tegenpolen) goed en kwaad staat, en waakzaam is.

40

Laat hij die weet dat dit fysieke lichaam zo broos is als een aarden kruik en die van het denken een sterke vesting maakt, Māra bestrijden met het zwaard van wijsheid. Hij moet nu, zonder gehechtheid, beschermen wat hij heeft verworven.

41

Helaas, al snel ligt dit fysieke lichaam uitgestrekt op de aarde, afgedankt, zonder bewustzijn, als een nutteloos stuk hout.

42

Mensen die elkaar haten, of vijanden van elkaar, brengen elkaar veel schade toe, maar door een verkeerd gericht denken kan iemand zichzelf veel grotere schade toebrengen.

43

Vader noch moeder, noch enig ander familielid kan iemand meer goed doen dan het juist gerichte denken.

Pupphavaggo catuttho

44

ko imaṃ paṭhaviṃ vijessati yamalokaṃ ca imaṃ sadevakam
ko dhammapadam sudesitam kusalo puppham iva pacesati

45

sekho paṭhaviṃ vijessati yamalokaṃ ca imaṃ sadevakam
sekho dhammapadam sudesitam kusalo puppham iva
pacesati

46

pheṇūpamaṃ kāyam imaṃ veditvā
marīcidhammaṃ abhisambudhāno
chetvāna mārassa papupphakāni
adassanaṃ maccurājassa gacche

47

pupphāni h’eva pacinantam byāsattamanasaṃ naraṃ
suttaṃ gāmaṃ mahogho’va maccu ādāya gacchati

Canto 4 – De bloemen

44

Wie wordt meester over deze aarde en over het gebied van Yama (heerser van de onderwereld) met zijn goden? Wie kiest (uit verschillende paden) het duidelijk verkondigde dhammapada (pad van waarheid), zoals een deskundige tuinman de mooiste bloem uitkiest?

45

De discipel wordt meester over de aarde en over het gebied van Yama met zijn goden. De ware discipel kiest het duidelijk verkondigde dhammapada, zoals een deskundige tuinman de mooiste bloem uitkiest.

46

Wie beseft dat dit fysieke lichaam vergankelijk is als schuim, en begrijpt dat deze uiterlijke wereld als een luchtspiegeling is, heeft de bloempijlen van Cupido (Māra) gebroken, en verdwijnt uit het gezicht van de koning van de dood.

47

De mens die zich overgeeft aan de genoegens van de zintuigen, en dat soort bloemen uitzoekt, wordt door de Boze meegesleurd, zoals de inwoners van een slapend dorp door een overstroming worden meegesleurd.

48

pupphāni h'eva pacinantam byāsattamanasaṃ naraṃ
atittam y'eva kāmesu antako kurute vasaṃ

49

yathā'pi bhamaro pupphaṃ vaṇṇagandhaṃ aheṭṭhayaṃ
paleti rasamādāya evaṃ gāme munī care

50

na paresaṃ vilomāni na paresaṃ katākataṃ
attano'va avekkheyya katāni akatāni ca

51

yathā'pi ruciraṃ pupphaṃ vaṇṇavantaṃ agandhakaṃ
evaṃ subhāsītā vācā aphalā hoti akubbato

52

yathā'pi ruciraṃ pupphaṃ vaṇṇavantaṃ sagandhakaṃ
evaṃ subhāsītā vācā saphalā hoti sakubbato

53

yathā'pi puppharāsimhā kayirā mālāguṇe bahū
evaṃ jātēna maccena kattabbaṃ kusalaṃ bahuṃ

54

na pupphagandho paṭivātaṃ eti
na candanaṃ tagaramallikā vā
satañ ca gandho paṭivātaṃ eti
sabbā disā sappuriso pavāti

48

De mens die zich overgeeft aan de genoegens van de zintuigen, en dat soort bloemen verzamelt, en van wie de verlangens niet zijn bevredigd, wordt door de Boze (Māra) overweldigd.

49

Zoals de bij wegvliegt en de nectar meeneemt zonder de bloem en haar kleur of geur aan te tasten, laat de wijze zich zo gedragen in het dorp.

50

Laat de wijze niet het slechte van anderen opmerken, noch wat anderen al of niet hebben gedaan; laat hij letten op wat hijzelf heeft gedaan en wat hij nog niet heeft gedaan.

51

De mooie woorden van iemand die er niet naar handelt, zijn zo nutteloos als een mooie bloem die schitterend van kleur maar zonder geur is.

52

De mooie woorden van iemand die er ook naar handelt, zijn vruchtbaar zoals een mooie bloem die schitterend van kleur en heerlijk van geur is.

53

Zoals men uit een heleboel bloemen veel kransen kan vlechten, zo moet de sterfelijke mens, geboren in deze wereld, veel goede daden verrichten.

54

De geur van bloemen gaat niet tegen de wind in, noch die van sandelhout, tagara of jasmijn. Maar de geur van een deugdzaam mens gaat zelfs tegen de wind in. Een deugdzaam mens doordringt de hele omgeving met zijn zuiverheid.

55

candanam tagaram vā'pi uppalam atha vassikī
 etesam gandhajātānam sīlagandho anuttaro

56

appamatto ayam gandho y'āyam tagaracandanī
 yo ca sīlavatam gandho vāti devesu uttamo

57

tesam sampannasīlānam appamādavihāriṇam
 sammadañña vimuttānam māro maggaṃ na vindati

58, 59

yathā saṅkārādhānasmiṃ ujjhitasmiṃ mahāpathe
 padumam tattha jāyetha sucigandham manoramam
 evam saṅkārābhūtesu andhabhūte puthujjane
 atirocati paññāya sammāsambuddhasāvako

55

Onder alle heerlijke geuren, zoals die van sandelhout, tagara, de lotus en de wilde jasmijn, is de geur van ethisch handelen onovertroffen.

56

Deze geur van sandelhout, tagara, enz., is zwak en richt weinig uit; maar het aroma van de deugdzamen stijgt zelfs op tot de hoogste goden.

57

Māra (de Boze) is onbekend met het pad van de deugdzamen, de waakzamen en hen die zich door wijsheid hebben bevrijd.

58, 59

Zoals op een hoop afval, neergegooid langs de hoofdweg, een lotus groeit en bloeit, geurig en sierlijk, zo schittert te midden van de onwetende menigte de discipel van de Volledig Verlichte in stralende wijsheid.

Balavaggo pañcamo

60

dīghā jāgarato ratti dīghaṃ santassa yojanaṃ
dīgho bālānaṃ saṃsāro saddhammaṃ avijānataṃ

61

caraṇ ce nādhigaccheyya seyyaṃ sadisaṃ attano
ekacariyaṃ daḷhaṃ kayirā n'atthi bāle sahāyātā

62

puttā m'atthi dhanam m'atthi iti bālo vihaññati
attā hi attano n'atthi kuto puttā kuto dhanam

63

yo bālo maññati bālyaṃ paṇḍito vā'pi tena so
bālo ca paṇḍitamānī sa ve bālo'ti vuccati

64

yāvajīvampi ce bālo paṇḍitaṃ payirupāsati
na so dhammaṃ vijānāti dabbī sūparasam yathā

Canto 5 – De dwaas

60

Lang is de nacht voor wie wakker ligt; lang is een yojana (ongeveer 11 kilometer) voor wie vermoeid is; lang is de saṃsāra (cyclus van wedergeboorten) voor een dwaas die de ware Wet niet kent.

61

Als iemand oprecht op zoek is naar een vriend die beter is dan hij, of zijn gelijke is, en zo iemand niet vindt, dan moet hij vastberaden zijn weg alleen gaan, want een dwaas is geen goed gezelschap.

62

‘Ik heb kinderen, ik heb rijkdom’, de dwaas wordt door deze gedachte gekweld. Maar als zijn diepste zelf (ātman) niet eens van hem is, hoe staat het dan met de kinderen, en de rijkdom?

63

Een dwaas die zijn onwetendheid inziet, wordt alleen al daardoor een wijs mens. Maar een verwaande dwaas die denkt dat hij geleerd is, wordt terecht een dwaas genoemd.

64

Ook al gaat een dwaas zijn hele leven om met een wijze, hij zal de dhamma niet kennen, evenmin als een lepel de smaak van soep.

65

muhuttamapi ce viññū paṇḍitaṃ payirupāsati
khippaṃ dhammaṃ vijānāti jivhā sūparasam yathā

66

caranti bālā dummedhā amitten'eva attanā
karontā pāpakaṃ kammaṃ yaṃ hoti kaṭukapphalaṃ

67

na taṃ kammaṃ kataṃ sādhu yaṃ katvā anutappati
yassa assumukho rodaṃ vipākaṃ paṭisevati

68

tañ ca kammaṃ kataṃ sādhu yaṃ katvā nānutappati
yassa paṭito sumano vipākaṃ paṭisevati

69

madhū'va maññati bālo yāva pāpaṃ na paccati
yadā ca paccati pāpaṃ atha (bālo) dukkhaṃ nigacchati

70

māse māse kusaggena bālo bhuñjetha bhojanaṃ
na so saṅkhatadhammānaṃ kalaṃ agghati soḷasim

71

na hi pāpaṃ kataṃ kammaṃ sajju khīraṃ'va muccati
ḍahantaṃ bālam anveti bhasmācchanno'va pāvako

65

Ook al gaat een intelligent mens maar even om met een wijze, hij zal de dhamma snel kennen, zoals de tong de smaak van soep.

66

De onverstandige dwazen die zichzelf tot vijand zijn, gaan van plaats tot plaats en verrichten slechte daden die bittere vruchten voortbrengen.

67

Die daad is niet goed waarover men achteraf berouw moet hebben, en die huilen en een betraand gezicht tot gevolg heeft.

68

Die daad is goed waarover men achteraf geen berouw heeft, en die blijdschap en tevredenheid tot gevolg heeft.

69

Zolang een slechte daad niet is gerijpt (rampzalige gevolgen heeft voortgebracht), denkt een dwaas dat zijn daad zoet is als honing. Maar wanneer zijn slechte daad is gerijpt, lijdt hij daaronder.

70

Al zou een dwaas (bij het beoefenen van soberheid) zijn voedsel maandenlang van de punt van een blad kuśa-gras eten, toch is hij nog geen zestiende waard van hen die de goede Wet volledig in praktijk hebben gebracht.

71

Zoals verse melk, zo van de koe, niet gauw stremt, draagt ook een slechte daad niet onmiddellijk vrucht. Ze volgt de dwaas als een vuur dat onder de as blijft branden en dan plotseling opblaait.

72

yāvad eva anattāya ñattaṃ bālassa jāyati
hanti bālassa sukkamaṃ muddham assa vipātayaṃ

73, 74

asataṃ bhāvanam iccheyya purekkhāraṇaṃ ca bhikkhusu
āvāsesu ca issariyaṃ pūjā parakulesu ca

mam eva kata maññaṇtu gihī pabbajitā ubho
mam ev'atīvasā assu kiccākiccesu kismici
iti bālassa saṅkappa icchā māno ca vaḍḍhati

75

añña hi lābhūpanisā añña nibbānagāmini
evam etaṃ abhiññāya bhikkhu buddhassa sāvako
sakkāraṃ nābhinandeyya vivekam anubrūhaye

72

Welke kennis een dwaas ook verwerft, ze brengt hem alleen maar nadeel. Ze splijt zijn hoofd en vernietigt zijn goede karaktereigenschappen (door verwaandheid).

73, 74

De dwaas verlangt naar kwaliteiten die hij niet bezit, naar verering door andere monniken, gezag in kloosters, en zelfs naar eerbetoon van groepen buitenstaanders. Hij denkt bovendien: ‘Laten zowel leken als monniken denken dat ik dit alles zelf heb gedaan! Laten ze in al hun handelingen, groot of klein, aan mij onderworpen zijn.’ Van deze aard is het verlangen van een dwaas van wie de verwaandheid steeds toeneemt.

75

Het ene pad leidt naar wereldse bezittingen en eer; een heel ander pad leidt naar nirvāṇa. Laat de monnik die deze waarheid heeft beseft, de ware volgeling van de Verlichte, zich niet verheugen over eerbetoon door anderen, maar laat hij zich richten op onthechting en afzondering.

Paṇḍitavaggo chaṭṭho

76

nidhīnaṃ'va pavattāraṃ yaṃ passe vajjadassinaṃ
niggayhavādiṃ medhāviṃ tādisaṃ paṇḍitaṃ bhaje
tādisaṃ bhajamānassa seyyo hoti na pāpiyo

77

ovadeyyānusāseyya asabbhā ca nivāraye
sataṃ hi so piyo hoti asataṃ hoti appiyo

78

na bhaje pāpake mitte na bhaje purisādhame
bhajetha mitte kalyāṇe bhajetha purisuttame

79

dhammapīti sukhaṃ seti vipprasannena cetasā
ariyappavedite dhamme sadā ramati paṇḍito

80

udakaṃ hi nayanti nettikā
usukārā namayanti tejanaṃ
dāruṃ namayanti tacchakā
attānaṃ damayanti paṇḍitā

Canto 6 – De wijze

76

De discipel moet omgaan met een wijze vriend, die zijn gebreken vindt – zoals een gids verborgen schatten vindt – en zijn afkeuring erover uitspreekt. Omgang met zo iemand brengt veel goeds, geen kwaad.

77

Hij die zijn medemensen waarschuwt, onderricht, en afhoudt van onwaardige daden, is geliefd bij de deugdzamen en gehaat bij hen die slecht zijn.

78

Ga niet om met vrienden die kwaad doen of met slechte mensen; ga om met de goeden, ga om met de edelste mensen.

79

Wie de nectar van de goede Wet drinkt, leeft gelukkig en is kalm van geest. De wijze verheugt zich altijd in de dhamma, zoals die door de edelen (ariya's) is verkondigd.

80

De bouwers van irrigatiewerken leiden het water waarheen ze willen; pijlenmakers geven vorm* aan hun pijlen; timmerlieden bewerken* het hout, en wijzen trainen zich in zelfbeheersing.

*Het Pāli-woord *namayanti* betekent letterlijk 'buigen'.

81

selo yathā ekaghano vātena na samīrati
evaṃ nindāpasamsāsu na samiñjanti paṇḍitā

82

yathāpi rahado gambhīro vipprasanno anāvilo
evaṃ dhammāni sutvāna vipprasīdanti paṇḍitā

83

sabbattha ve sappurisā cājanti na kāmakāmā lapayanti santo
sukhena phuṭṭhā athavā dukhena na uccāvacam paṇḍitā
dassayanti

84

na attahetu na parassa hetu na puttam icche na dhanam
na raṭṭham
na yicche adhammena samiddhim attano sa sīlavā paññavā
dhammiko siyā

85

appakā te manussesu ye janā pāragāmino
athāyaṃ itarā pajā tīram evānudhāvati

86

ye ca kho sammadakkhāte dhamme dhammānuvattino
te janā pāram essanti maccudheyyaṃ suduttaram

87

kaṇham dhammam vipahāya sukkaṃ bhāvētha paṇḍito
okā anokam āgamma viveke yattha dūramam

81

Zoals een massieve rots niet wordt bewogen door de wind, zo blijven de wijzen onbewogen onder verwijten of lof.

82

Na te hebben geluisterd naar de goede Wet worden de wijzen zo sereen als een diep, kalm en kristalhelder meer.

83

Goede mensen geven het verlangen naar allerlei dingen op; ze praten niet over allerlei verlangens; wanneer de wijzen geluk ervaren of ellende meemaken, zijn ze noch opgetogen, noch terneergeslagen.

84

Voor zichzelf of voor een ander hoort men niet te verlangen naar een zoon, rijkdom of een koninkrijk. Wie niet met verkeerde middelen succes nastreeft, is werkelijk deugdzaam, wijs en rechtschapen.

85

Er zijn maar weinig mensen die de andere oever hebben bereikt; alle andere mensen blijven op deze oever heen en weer lopen.

86

Zij die leven in overeenstemming met de dhamma die (door de Boeddha) goed is verkondigd, zullen vanuit het rijk van de stervelingen, waaraan men zich moeilijk kan ontworstelen, de andere oever bereiken.

87

Laat de wijze, na de wegen van de duisternis te hebben verlaten, het licht volgen. Laat hem die, na een thuis te hebben gehad, thuisloos is geworden, genieten van het zo moeilijk te bereiken geluk van het leven in afzondering.

88

tatrâbhiratim iccheyya hitvā kāme akiñcano
pariyodaṭṭheyya attānaṃ cittakleśeḥi paṇḍito

89

yesaṃ sambodhiyaṅgesu sammā cittaṃ subhāviṭṭhaṃ
ādānapaṭiṇissagge anupādāya ye ratā
khīṇāsavā jūṭimanto te loke parinibbutā

88

Hij moet zich op die verheven staat (nirvāṇa) richten. Laat de wijze, na alle genoegens van de zintuigen te hebben opgegeven, het zelf ontdoen van alle onzuiverheden.

89

Mensen die in hun denken de elementen van verlichting (sambodhi)* goed hebben ontwikkeld, die zonder naar wat ook te verlangen zich verheugen in het niet-gehecht-zijn, bij wie de mentale belemmeringen zijn opgeheven, die vol licht zijn – zij hebben in deze wereld de gelukzaligheid van nirvāṇa bereikt.

*Sambodhi is gebaseerd op zeven factoren: 1) alertheid; 2) wijsheid; 3) wilskracht; 4) blijmoedigheid; 5) sereniteit; 6) geconcentreerde meditatie; 7) gelijkmoedigheid.

Arahantavaggo sattamo

90

gat'addhino visokassa vippamuttassa sabbadhi
sabbaganthappahīnassa pariḷāho na vijjati

91

uyyujjanti satīmanto na nikete ramanti te
haṃsā'va pallalaṃ hitvā okaṃ okaṃ jahanti te

92

yesaṃ sannicayo n'atthi ye pariññātabhojanā
suññato animitto ca vimokkho yesaṃ gocaro
ākāse'va sakuntānaṃ gati tesāṃ durannayā

93

yassāsavā parikkhīṇā āhāre ca anissito
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse'va sakuntānaṃ padaṃ tassa durannayaṃ

Canto 7 – De heilige

90

De heilige (arahant) die zijn saṃsārische reis (cyclus van wedergeboorten) heeft voltooid, die vrij is van verdriet, zich volledig heeft bevrijd, en die alle ketens van gehechtheid heeft verbroken, wordt niet langer geteisterd door de koorts van de hartstocht.

91

Zij die voortdurend alert zijn, zijn niet sterk gehecht aan een woning; als zwanen die een meer verlaten, verlaten die heiligen huis en hof.

92

Zij die geen karma of wereldse bezittingen hebben opgestapeld, die goed nadenken over wat ze eten, die vertrouwd zijn met de volmaakte bevrijding (nirvāṇa) en de leegte en onvoorwaardelijkheid (suññatā en animitta) daarvan, hun heilige pad is even moeilijk na te gaan als het spoor van vogels in de lucht.

93

Hij die zijn mentale belemmeringen heeft opgeheven, die niet gehecht is aan zijn voedsel, die vertrouwd is met de volmaakte bevrijding en de leegte en onvoorwaardelijkheid daarvan, zijn heilige pad is even moeilijk na te gaan als het spoor van vogels in de lucht.

94

yass'indriyāni samathaṅgatāni
 assā yathā sārathinā sudantā
 pahīnamānassa anāsavassa
 devā'pi tassa pihayanti tādino

95

paṭhavīsamo no virujjhati
 indakhilūpamo tādī subbato
 rahado'va apetakaddamo
 saṃsārā na bhavanti tādino

96

santaṃ tassa manaṃ hoti santā vācā ca kamma ca
 sammadaññā vimuttassa upasantassa tādino

97

assaddho akataññū ca sandhicchedo ca yo naro
 hatāvakāso vantāso sa ve uttamaporiso

98

gāme vā yadi vāraññe ninne vā yadi vā thale
 yatthārahanto viharanti taṃ bhūmiṃ rāmaṇeyyakam

99

ramaṇīyāni araññāni yattha na ramatī jano
 vītarāgā ramissanti na te kāmagavesino

94

Hij die zijn zintuigen onder controle heeft, zoals paarden die door de wagenmenner goed zijn getraind, wiens trots is vernietigd en die vrij is van mentale belemmeringen – zelfs de goden benijden zo iemand.

95

Wie onverstoorbaar is zoals de aarde, wie standvastig is zoals de zuil van Indra (in een stadspoort), wiens karakter even zuiver en doorschijnend is als een helder meer – voor zo'n heilige zijn er geen verdere cyclussen van wedergeboorte (saṃsāra) meer.

96

Wie zich door wijsheid heeft bevrijd, verkeert in een staat van onbewogen rust; zijn denken is kalm, in woord en daad is hij kalm.

97

Hij die niet goedgelovig is, die de aard van het ongeschapene (akata) kent, die alle banden (van wedergeboorte) heeft verbroken, die een eind heeft gemaakt aan het binnenstromen van alle kwade invloeden en alle verlangens heeft opgegeven – hij is werkelijk de edelste onder de mensen.

98

Waar de heiligen (arahants) ook verblijven – of het nu in een dorp is of in een bos, in een dal of in het hoogland – die plaats is altijd heel aangenaam.

99

Aangenaam zijn de bossen die de meeste mensen geen plezier verschaffen. De heiligen die geen hartstochten hebben en niet op zoek zijn naar genot vinden die plaatsen heerlijk.

Sahassavaggo aṭṭhamo

100

sahassam api ce vācā anattapadasaṃhitā
ekaṃ atthapadaṃ seyyo yaṃ sutvā upasammati

101

sahassam api ce gāthā anattapadasaṃhitā
ekaṃ gāthāpadaṃ seyyo yaṃ sutvā upasammati

102

yo ca gāthāsataṃ bhāse anattapadasaṃhitā
ekaṃ dhammapadaṃ seyyo yaṃ sutvā upasammati

103

yo sahassam sahassena saṅgāme mānuse jine
ekaṃ ca jeyya attānaṃ sa ve saṅgāmajuttamo

104, 105

attā have jitaṃ seyyo yā cāyam itarā pajā
attadantassa posassa niccaṃ saṃyatacārino
n'eva devo na gandhabbo na māro saha brahmunā
jitaṃ apajitaṃ kayirā tathārūpassa jantuno

Canto 8 – De duizenden

100

Eén enkel betekenisvol woord waardoor men vrede vindt, is beter dan duizend zinloze woorden.

101

Eén enkel veelbetekenend couplet waardoor men vrede vindt, is beter dan duizend coupletten die uit zinloze woorden zijn samengesteld.

102

Eén vers over de dhamma waardoor men vrede vindt, is beter dan het uitspreken van honderd verzen die bestaan uit oppervlakkige woorden.

103

Al zou men een miljoen mensen in de strijd verslaan, iemand die meester wordt over zichzelf is de grootste overwinnaar.

104, 105

Jezelf overwinnen is werkelijk beter dan anderen overwinnen. Noch God, noch een halfgod, noch Māra, noch Brahmā, kan de overwinning tenietdoen van hem die zichzelf definitief heeft onderworpen en die zelfbeheersing beoefent.

106

māse māse sahasena yo yajetha sataṃ samaṃ
ekaṃ ca bhāvitattānaṃ muhuttam api pūjaye
sā yeva pūjanā seyyo yaṃ ce vassasataṃ hutam

107

yo ca vassasataṃ jantu aggiṃ paricare vane
ekaṃ ca bhāvitattānaṃ muhuttam api pūjaye
sā yeva pūjanā seyyo yaṃ ce vassasataṃ hutam

108

yaṃ kiñci yiṭṭhaṃ va hutam va loke
saṃvaccharaṃ yajetha puññapekho
sabbampi taṃ na catubhāgam eti
abhivādanā ujjugatesu seyyo

109

abhivādanasīlissa niccaṃ vaḍḍhāpacāyino
cattāro dhammā vaḍḍhanti āyu vaṇṇo sukham balaṃ

110

yo ca vassasataṃ jīve dussīlo asamāhito
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo sīlavantassa jhāyino

111

yo ca vassasataṃ jīve duppañño asamāhito
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo paññāvantassa jhāyino

106

Zou iemand honderd jaar lang maand na maand duizenden offers brengen, en zou hij zelfs maar een moment eer bewijzen aan iemand die meester over zichzelf is, dan is dat eerbetoon meer waard dan de honderd jaar offers.

107

Zou iemand honderd jaar lang voor het offervuur in het bos zorgen, en zou hij zelfs maar een moment eer bewijzen aan iemand die meester over zichzelf is, dan is dat eerbetoon meer waard dan honderd jaar offervuur.

108

Welke gaven of offers iemand die verdienste wil verwerven in de loop van een jaar misschien ook brengt, dat alles is nog geen kwart waard van de verdienste die wordt verworven door eer te bewijzen aan mensen die rechtschapen leven.

109

In hem die altijd toegewijd is en ouderen respecteert nemen vier dingen toe: levensduur, schoonheid, geluk en kracht.

110

Eén levensdag van een arhat, die deugdzaam is en contemplatief, is beter dan honderd levensjaren van iemand die losbandig is en zijn denken niet onder controle heeft.

111

Eén levensdag van een mens die wijs is en contemplatief, is beter dan honderd levensjaren van iemand die onwijs is en zijn denken niet onder controle heeft.

112

yo ca vassasataṃ jīve kusīto hīnavīriyo
ekâhaṃ jīvitaṃ seyyo viriyaṃ ārabhato daḷhaṃ

113

yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ udayavyayaṃ
ekâhaṃ jīvitaṃ seyyo passato udayavyayaṃ

114

yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ amataṃ padaṃ
ekâhaṃ jīvitaṃ seyyo passato amataṃ padaṃ

115

yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ dhammamuttamaṃ
ekâhaṃ jīvitaṃ seyyo passato dhammamuttamaṃ

112

Eén levensdag van iemand die energiek en vastberaden is, is beter dan honderd levensjaren van iemand die traag en futloos is.

113

Eén enkele levensdag van iemand die duidelijk inziet dat alle samengestelde dingen ontstaan en weer uiteenvallen, is beter dan honderd levensjaren van iemand die het ontstaan en weer uiteenvallen van de dingen niet inziet.

114

Eén enkele levensdag van iemand die de onsterfelijke bewustzijnstoestand ervaart, is veel beter dan honderd jaar te leven zonder die bewustzijnstoestand te ervaren.

115

Eén enkele levensdag van iemand die de hoogste waarheid beseft, is beter dan een honderdjarig leven van iemand die de hoogste waarheid niet beseft.

Pāpavaggo navamo

116

abhittharetha kalyāṇe pāpā cittaṃ nivāraye
dandhaṃ hi karoto puññaṃ pāpasmimṃ ramatī mano

117

pāpañ ce puriso kayirā na taṃ kayirā punappunaṃ
na tamhi chandaṃ kayirātha dukkho pāpassa uccayo

118

puññañ ce puriso kayirā kayirāth'enam punappunaṃ
tamhi chandaṃ kayirātha sukho puññassa uccayo

119

pāpo'pi passati bhadraṃ yāva pāpaṃ na paccati
yadā ca paccati pāpaṃ atha pāpo pāpāni passati

120

bhadro'pi passati pāpaṃ yāva bhadraṃ na paccati
yadā ca paccati bhadraṃ atha bhadro bhadrāni passati

Canto 9 – Het kwaad

116

Haast u het goede te doen en houd het denken af van het kwade;
als iemand traag is om het goede te doen dan schept het denken
genoegen in het kwade.

117

Als iemand een slechte daad verricht, laat hij die dan niet telkens
weer herhalen; laat hij daar geen genoeg in scheppen, want
het opeenstapelen van slechte daden brengt lijden.

118

Als iemand een goede daad verricht, laat hij die dan telkens weer
herhalen; laat hij daar een genoeg in scheppen, want het
opeenstapelen van goede daden brengt geluk.

119

Zelfs iemand die kwaad doet vindt enig geluk zolang (de vrucht
van) zijn slechte daad niet is gerijpt; maar wanneer ze tot rijp-
heid komt, ziet hij haar slechte gevolgen.

120

Zelfs iemand die goede daden verricht kent kwade (dagen)
zolang zijn verdienste niet is gerijpt; maar als zijn verdienste
volledig tot rijpheid is gekomen, dan ziet hij de gelukkige
gevolgen van zijn verdienstelijke daden.

121

mā'ppamaññetha pāpassa na man taṃ āgamissati
 udabindunipātena udakumbho pi pūراتي
 pūراتي bālo pāpassa thokathokam pi ācinam

122

mā'ppamaññetha puññassa na man taṃ āgamissati
 udabindunipātena udakumbho pi pūراتي
 pūراتي dhīro puññassa thokathokam pi ācinam

123

vāṇijo'va bhayaṃ maggaṃ appasattho mahaddhano
 viṣaṃ jīvitukāmo'va pāpāni parivajjaye

124

pāṇimhi ce vaṇo nāssa hareyya pāṇinā viṣaṃ
 nābbaṇaṃ viṣaṃ anveti n'atthi pāpaṃ akubbato

125

yo appaduṭṭhassa narassa dussati
 suddhassa posassa anaṅgaṇassa
 tam eva bālaṃ pacceṭi pāpam
 sukhuma rajo paṭivātaṃ'va khitto

126

gabbham eke uppajjanti nirayaṃ pāpakammino
 saggam sugatino yanti parinibbanti anāsavā

121

Denk niet licht over het kwade, met de woorden: ‘Mij zal het niet treffen.’ Door de gestage drup wordt een kruik gevuld; op dezelfde manier raakt de dwaas vol van het kwade door het beetje bij beetje op te hopen.

122

Denk niet licht over het goede, met de woorden: ‘Mij zal het niet treffen.’ Door de gestage drup wordt een kruik gevuld; op dezelfde manier raakt de wijze vol van het goede door het beetje bij beetje op te hopen.

123

Zoals een koopman die veel schatten vervoert en in een klein gezelschap reist, een gevaarlijke weg mijdt, zoals iemand die lang wil leven vergif mijdt, op dezelfde manier moet de wijze het kwaad mijden.

124

Als iemand geen wond aan zijn hand heeft dan kan hij vergif in zijn handpalm dragen. Vergif heeft geen invloed op iemand die geen wond heeft. Er zijn geen kwade gevolgen voor iemand die geen slechte daden verricht.

125

Als iemand een goed, zuiver en feilloos mens kwaad doet, dan slaat het kwaad (van zijn daad) terug op die dwaas, zoals fijn stof dat tegen de wind in is gegoooid.

126

(Na de dood) worden sommigen wedergeboren in de moederschoot; zij die kwaad hebben gedaan worden in de hel geboren; zij die goede daden hebben verricht gaan naar de hemel; en zij die vrij zijn van wereldse verlangens bereiken nirvāṇa.

127

na antalikkhe na samuddamajjhe
 na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
 na vijjatī so jagatippadeso
 yatthaṭṭhito muñceyya pāpakammā

128

na antalikkhe na samuddamajjhe
 na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
 na vijjatī so jagatippadeso
 yatthaṭṭhitam nappasahetha maccu

127

Niet in de lucht, niet in het midden van de oceaan, zelfs niet in een berggrot kan men zijn toevlucht zoeken, want er is geen plek op aarde waar men aan de gevolgen van slechte daden kan ontsnappen.

128

Niet in de lucht, niet in het midden van de oceaan, zelfs niet in een berggrot kan men zijn toevlucht zoeken, want er is geen plek op aarde waar men niet door de dood wordt overweldigd.

Daṇḍavaggo dasamo

129

sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno
attānaṃ upamaṃ katvā na haneyya na ghātaye

130

sabbe tasanti daṇḍassa sabbesaṃ jīvitam piyaṃ
attānaṃ upamaṃ katvā na haneyya na ghātaye

131

sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena vihiṃsati
attano sukhamesāno pecca so na labhate sukhaṃ

132

sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena na hiṃsati
attano sukhamesāno pecca so labhate sukhaṃ

133

mā'voca pharusam kañci vuttā paṭivadeyyu taṃ
dukkhā hi sārambhakathā paṭidaṇḍā phuseyyu taṃ

Canto 10 – De strafstok

129

Iedereen beeft voor de strafstok; iedereen is bang voor de dood;
als men zich in de ander verplaatst, kan men niet doden of laten
doden.

130

Iedereen beeft voor de strafstok; iedereen heeft het leven lief;
als men zich in de ander verplaatst, kan men niet doden of laten
doden.

131

Hij die zelf naar geluk verlangt, maar anderen die evenzeer
vreugde zoeken pijn doet met een stok, vindt geen geluk na de
dood.

132

Hij die zelf naar geluk verlangt, maar anderen die evenzeer
vreugde zoeken geen pijn doet met een stok, ervaart geluk na
de dood.

133

Spreek geen harde woorden tegen een ander; zij die zo worden
toegesproken zullen u dan van repliek dienen; boze woorden
zijn onaangenaam en de reactie zal u snel treffen.

134

sace neresi attānaṃ kaṃso upahato yathā
esa patto'si nibbānaṃ sārambho te na vijjati

135

yathā daṇḍena gopālo gāvo pāceti gocaraṃ
evaṃ jarā ca maccū ca āyuṃ pācenti paṇinaṃ

136

atha pāpāni kammāni karaṃ bālo na bujjhati
sehi kammehi dummedho aggidaḍḍho'va tappati

137

yo daṇḍena adaṇḍesu appaduṭṭhesu dussati
dasannam aññataraṃ tñānaṃ khippam eva nigacchati

138, 139, 140

vedanaṃ pharusam jāniṃ sarīrassa ca bhedaṇaṃ
garukaṃ vā'pi ābādhaṃ cittakkhepaṇ ca pāpuṇe
rājato vā upassaggaṃ abbhakkhānaṃ ca dāruṇaṃ
parikkhayaṃ va ñātinaṃ bhogānaṃ ca pabhaṅguraṃ
athav'assa agārāni aggi dahati pāvako
kāyassa bhedaṃ duppaṇño nirayaṃ so'papajjati

141

na naggacariyā na jaṭā na paṅkā
nānāsakā thaṇḍilasāyikā vā
rajo'va jall'ukkuṭikappadhānaṃ
sodhenti maccaṃ avitiṇṇakaṅkhaṃ

134

Als u zichzelf even stil kunt maken als een stukgevalle bronzen gong, dan heeft u de vrede van nirvāṇa bereikt, want er is dan geen disharmonie in u.

135

Zoals een herder het vee met een stok naar de weide drijft, zo wordt het leven van wezens voortgedreven door ouderdom en dood.

136

Wanneer iemand in onwetendheid (van de dhamma) slechte daden verricht, beseft hij hun aard niet. De domme mens brandt (lijdt) door deze daden alsof hij door vuur wordt verteerd.

137

Hij die mensen afranselt die dat niet verdienen en goede mensen kwaad doet, zo iemand verkeert al snel in een van deze tien omstandigheden:

138, 139, 140

Al snel krijgt hij te maken met vreselijke pijn, grote ontberingen, lichamelijk letsel, een ernstige ziekte of psychische gestoordheid, de woede van de vorst of een vreselijke beschuldiging, verlies van verwanten, de vernietiging van bezittingen, of er kan plotseling brand uitbreken die zijn huizen in de as legt. Na de ontbinding van zijn fysieke lichaam wordt de onwetende mens ongetwijfeld in de hel geboren.

141

Noch naaktheid, noch samengeklit haar, noch het aanbrengen van modder (over het hele lichaam), noch vasten, noch liggen op de harde grond, noch zichzelf insmeren met as en stof, noch op de hielen hurken kan een mens zuiveren die zijn twijfels niet heeft weggenomen.

142

alaṅkato ce'pi samaṇ careyya
 santo danto niyato brahmacārī
 sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ
 so brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhu

143

hirīnisedho puriso koci lokasmiṃ vijjati
 yo nindaṃ appabodhati asso bhadro kasāmiva

144

asso yathā bhadro kasāniviṭṭho
 ātāpino saṃvegino bhavātha
 saddhāya sīlena ca viriyena ca
 samādhinā dhammavinicchayena ca
 sampannavijjācaraṇā paṭissatā
 pahassatha dukkham idaṃ anappakaṃ

145

udakaṃ hi nayanti nettikā
 usukārā namayanti tejanaṃ
 dāruṃ namayanti tacchakā
 attānaṃ damayanti subbatā

142

Ook al gaat een mens gekleed in mooie kleren, wanneer hij innerlijke kalmte ontwikkelt, rustig, beheerst en vastbesloten is, celibatair leeft en zich ervan onthoudt alle andere wezens letsel toe te brengen, is hij werkelijk een brahmaan, asceet en monnik.

143

Is er iemand in de wereld die door zijn geweten zo terughoudend is dat hij kritiek mijdt, zoals een goed getraind paard de zweep mijdt?

144

Wees energiek en vurig, als een paard dat met de zweep is getraind. Laat dit grote lijden (saṃsāra) achter u door toewijding, deugd, inspanning en concentratie, door kritisch onderzoek van de waarheid (dhamma), en door volmaakte wijsheid, volmaakt handelen en volmaakte aandacht.

145

De bouwers van irrigatiewerken leiden het water waarheen ze willen; pijlenmakers geven vorm aan hun pijlen; timmerlieden bewerken het hout, en wijzen trainen zich in zelfbeheersing.

Jarāvaggo ekādasamo

146

ko nu hāso kim ānando niccaṃ pajjalite sati
andhakārena onaddhā padīpaṃ na gavessatha

147

passa cittakataṃ bimbaṃ arukāyaṃ samussitaṃ
āturaṃ bahusaṅkappaṃ yassa n’atthi dhuvaṃ ṭhiti

148

pariijñṇaṃ idaṃ rūpaṃ rogaṇiḍḍhaṃ pabhaṅguraṃ
bhijjati pūtisandeho maraṇantaṃ hi jīvitaṃ

149

yāni’ māni apatthāni alāpun’eva sārade
kāpotakāni aṭṭhīni tāni disvāna kā rati

150

aṭṭhinaṃ nagaraṃ kataṃ maṃsalohitalepanaṃ
yattha jarā ca maccū ca māno makkho ca ohito

Canto 11 – Ouderdom

146

Waarom lachen, waarom vreugdevol zijn, wanneer alles voortdurend brandt (van begeerten)? Moeten jullie niet het licht van wijsheid zoeken, wanneer jullie in de duisternis van onwetendheid verkeren?

147

Zie deze onwerkelijke menselijke gedaante, vol bederf, (uit allerlei botten) samengesteld, onderhevig aan voortdurende ziekte, vol ontelbare sterke verlangens, waarin niets blijvend of stabiel is.

148

Deze zwakke vorm is een broeinest van ziekten. Hij is kwetsbaar en vol bederf. Hij valt uiteen, en het leven eindigt in de dood.

149

Deze duifgrijze beenderen zijn als pompoenen die in de herfst worden weggeworpen. Wat is er aan om ernaar te kijken?

150

Hier is een uit botten gebouwde citadel, bepleisterd met vlees en bloed, waarin ouderdom, dood, ijdelheid en bedrog zich verbergen.

151

jīranti ve rājarathā sucittā
 atho sarīrampi jaraṃ upeti
 satañ ca dhammo na jaraṃ upeti
 santo have sabbhi pavedayanti

152

appassutāyaṃ puriso balivaddo'va jīrati
 maṃṣāni tassa vaḍḍhanti paññā tassa na vaḍḍhati

153

anekajātiṣaṃsāraṃ sandhāvissaṃ anibbisāṃ
 gahakāraṃ gavesanto dukkhā jāti punappunaṃ

154

gahakāraṃ dīṭṭho'si puna gehaṃ na kāhasi
 sabbā te phāsukā bhaggā gahakūṭaṃ viśaṅkhitāṃ
 viśaṅkhāragataṃ cittaṃ taṇhānaṃ khayam ajjhagā

155

acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhaṇaṃ
 jiṇṇakoñcā'va jhāyanti khīṇamacche'va pallale

156

acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhaṇaṃ
 senti cāpātikhīṇā'va purāṇāni anutthunaṃ

151

De mooi versierde koninklijke wagens slijten. En dat geldt ook voor dit lichaam. Maar de waarheid van de deugdzamen wordt niet oud. Zo onderwijzen de deugdzamen.

152

De mens met weinig spirituele kennis wordt oud zoals een os; zijn omvang neemt toe, maar zijn wijsheid niet.

153

In talloze levens heb ik deze cyclus van geboorte en dood doorlopen op zoek naar de bouwer van dit huis, maar tevergeefs. Deze cyclische herhaling van geboorten is werkelijk bedroevend.

154

O, bouwer van het huis, ik heb u gezien; u zult het huis niet opnieuw opbouwen. Alle balken zijn gebroken; de nokbalk is omhoog gestort. Mijn denken heeft zich van alle stoffelijke zaken bevrijd (nirvāṇa); de uitblussing van alle vurige verlangens (taṇhā) is bereikt.

155

Zij die in hun jeugd geen zelfdiscipline hebben beoefend en geen innerlijke rijkdom hebben verworven, kwijnen weg als oude reigers die staan te staren in een meer zonder vis.

156

Zij die in hun jeugd geen zelfdiscipline hebben beoefend en geen innerlijke rijkdom hebben verworven, liggen daar als gebroken pijlen en treuren over de daden uit het verleden.

Attavaggo dvādasamo

157

attānañ ce piyaṃ jaññā rakkheyya naṃ surakkhitaṃ
tiṇṇaṃ aññataraṃ yāmaṃ paṭijaggeyya paṇḍito

158

attānaṃ eva paṭhamaṃ patirūpe nivesaye
ath'aññaṃ anusāseyya na kilisseyya paṇḍito

159

attānañ ce tathā kayirā yath'aññaṃ anusāsati
sudanto vata dametha attā hi kira duddamo

160

attā hi attano nātho ko hi nātho paro siyā
attanā hi sudantena nāthaṃ labhati dullabhaṃ

161

attanā'va kataṃ pāpaṃ attajam atta sambhavam
abhimanthati dummedhaṃ vajiraṃ v'asmamayam maṇim

Canto 12 – Het zelf

157

Als iemand zichzelf liefheeft, laat hij dan goed op zichzelf passen. Laat de wijze goed op zichzelf passen in een van de drie waken (van het leven of van de nacht).

158

Laat iemand er eerst voor zorgen dat hij zelf juist handelt, pas daarna kan hij anderen adviseren. Zo'n wijze treft geen blaam.

159

Laat een mens zelf in praktijk brengen wat hij anderen wil aanraden. Iemand die zich goed beheerst, kan anderen leren zich te beheersen. Het is echt heel moeilijk om zichzelf te beheersen.

160

Het zelf is meester over het zelf. Welke andere meester zou er kunnen zijn? Als het zelf volledig wordt bedwongen, bereikt men de verheven toevlucht die heel moeilijk te bereiken is.

161

Het kwaad dat door hemzelf is gedaan, dat uit hemzelf is voortgekomen, door hemzelf is veroorzaakt, vernietigt de boosaardige mens, zoals een diamant een edelsteen splijt.

162

yassa accantadussīlyaṃ māluvā sālam iv'otthataṃ
karoti so tath'attānam yathā naṃ icchati diso

163

sukarāni asādhūni attano ahitāni ca
yaṃ ve hitaṇ ca sādhuṇ ca taṃ ve paramadukkaraṃ

164

yo sāsanaṃ arahataṃ ariyānaṃ dhamma jīvaṇaṃ
paṭikkosati dummedho diṭṭhiṃ nissāya pāpikaṃ
phalāni katṭhakasseva attaghaṇṇaya phallati

165

attanā'va kataṃ pāpaṃ attanā saṅkilissati
attanā akataṃ pāpaṃ attanā'va visujjhati
suddhi asuddhi paccattaṃ nāṇṇo aññaṃ visodhaye

166

attadatthaṃ paratthena bahunā'pi na hāpaye
attadatthaṃ abhiññāya sadatthapasuto siyā

162

Zoals de mālurvā-klimop de sal-boom vernietigt die hij omstren-
gelt, zo maakt het immorele gedrag van een mens hem geleide-
lijk tot wat zijn vijand zou willen dat hij was.

163

Het is heel gemakkelijk slechte daden te verrichten die u geen
goed doen. Maar het is bijzonder moeilijk een daad te verrichten
die goed en nuttig is.

164

Wanneer een boosaardig mens op basis van zijn verkeerde op-
vattingen zich geringschattend uitlaat over de leer van de arhats,
de edelen, en de deugdzamen, dan brengt hij net als bamboeriet
de vruchten voort die tot zijn eigen ondergang leiden.

165

Alleen door het zelf wordt kwaad gedaan; alleen door het zelf
raakt iemand besmeurd; alleen door het zelf wordt kwaad niet
gedaan; alleen door het zelf wordt men gezuiverd. Zuiverheid
en onzuiverheid hangen af van de mens zelf; niemand kan een
ander zuiver maken.

166

Hoeveel iemand zich ook bezighoudt met activiteiten ten bate
van anderen, hij moet niet zijn eigen (spirituele) doel ver-
waarlozen. Laat hij zich met ijver toeleggen op zijn eigen hoog-
ste doel, nadat hij zich daarvan bewust is geworden.

Lokavaggo terasamo

167

hīnaṃ dhammaṃ na seveyya pamādena na saṃvase
micchādiṭṭhiṃ na seveyya na siyā lokavaddhano

168

uttiṭṭhe nappamajjeyya dhammaṃ sucaritaṃ care
dhammacārī sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhi ca

169

dhammaṃ care sucaritaṃ na naṃ duccharitaṃ care
dhammacārī sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhi ca

170

yathā bubbulakaṃ passe yathā passe marīcikaṃ
evaṃ lokaṃ avekkhantaṃ maccurājā na passati

171

etha passath'imaṃ lokaṃ cittaṃ rājarathûpamaṃ
yattha bālā visīdanti n'atthi saṅgo vijānataṃ

Canto 13 – De wereld

167

Laat niemand een ontaard bestaan leiden, of zijn plicht ver-
zaken; laat hij geen verkeerde inzichten volgen, noch iemand
zijn die zijn cyclus van wedergeboorten op aarde verlengt.

168

Ontwaak! Wees niet nalatig. Volg de waarheid (dhamma). Hij
die het pad van de waarheid volgt, leeft gelukkig in deze wereld
en in de wereld hierna.

169

Volg de gedragscode van juist handelen; volg niet een verkeerde
gedragscode; hij die het pad van de waarheid volgt, leeft
gelukkig in deze wereld en in de wereld hierna.

170

Beschouw de wereld als een zeepbel, zie haar als een lucht-
spiegeling; wie de wereld zo bekijkt, wordt door Māra, de
koning van de dood, niet gezien.

171

Kom, kijk naar deze wereld, die zo mooi is als een koninklijk
rijtuig. Dwazen gaan erin op; maar de wijzen zijn er niet aan
gehecht.

172

yo ca pubbe pamajjitvā pacchā so nappamajjati
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto'va candimā

173

yassa pāpaṃ kataṃ kammaṃ kusalena pithīyati
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto'va candimā

174

andhabhūto ayaṃ loko tanuk'ettha vipassati
sakunto jālamutto'va appo saggāya gacchati

175

haṃsādiccapathe yanti ākāse yanti iddhiyā
nīyanti dhīrā lokamhā jetvā māraṃ savāhiṇiṃ

176

ekaṃ dhammaṃ atītassa musāvādissa jantuno
vitiṇṇaparalokassa n'atthi pāpaṃ akāriyaṃ

177

na ve kadariyā devalokaṃ vajanti
bālā have nappasaṃsanti dānaṃ
dhīro ca dānaṃ anumodamāno
ten'eva so hoti sukhī parattha

178

pathavyā ekarajjena saggassa gamanena vā
sabbalokādhipaccena sotāpattiphalaṃ varaṃ

172

Hij die eerst nalatig was, maar later alert wordt, verlicht de wereld zoals de maan die achter een wolk vandaan komt.

173

Hij wiens slechte daden worden vervangen door verdienstelijke daden, verlicht de wereld als de maan die achter een wolk vandaan komt.

174

Deze wereld is blind. Maar weinig mensen kunnen de dingen zien zoals ze zijn. Maar weinig mensen gaan naar de hemel, als vogels ontsnapt aan het net.

175

Zwanen volgen het pad van de zon; mensen gaan door de lucht door middel van paranormale vermogens (iddhī). De wijzen, die Māra en zijn legers hebben overwonnen, verlaten deze wereld.

176

Voor iemand die leugens vertelt, die de ene waarheidsgetrouwe Wet (dhamma) heeft overtreden en die de andere wereld heeft verworpen, is er geen kwaad dat hij niet zal doen.

177

Vrekken gaan niet naar de wereld van de goden; dwazen prijzen vrijgevigheid niet. Maar de wijze die vreugde vindt in het geven, wordt juist door die daad gelukkig in de volgende wereld.

178

Beter dan alleenheerschappij over de wereld, beter dan naar de hemel te gaan, of beter dan heerschappij over het hele universum, zijn de vruchten van het ingaan in de stroom (het pad).

Buddhavaggo cuddasamo

179

yassa jitaṃ nāvajīyati jitaṃ'assa no yāti koci loke
taṃ buddhaṃ anantagocaraṃ apadaṃ kena padena nessatha

180

yassa jālinī visattikā taṇhā n'atthi kuhiñci netave
taṃ buddhaṃ anantagocaraṃ apadaṃ kena padena nessatha

181

ye jhānapasutā dhīrā nekkhammûpasame ratā
devā'pi tesaṃ pihayanti sambuddhānaṃ satīmataṃ

182

kiccho manussapaṭilābho kicchaṃ maccāna jīvitaṃ
kicchaṃ saddhammasavaṇaṃ kiccho buddhānaṃ uppādo

183

sabbapāpassa akaraṇaṃ kusalassa upasampadā
sacittapariyodapanaṃ etaṃ buddhāna sāsanaṃ

Canto 14 – De verlichte

179

Welk pad zou u de Boeddha willen laten volgen, wiens bewustzijn zich eindeloos uitstrekt, voor wie er geen pad is, wiens overwinning van de begeerten niet ongedaan kan worden gemaakt, wiens overwinning niemand ter wereld heeft behaald?

180

Welk pad zou u de Boeddha willen laten volgen, wiens bewustzijn zich eindeloos uitstrekt, voor wie er geen pad is, en in wie er geen verstrikkende begeerte en gehechtheid leven waardoor een mens opnieuw wordt geboren?

181

De wijzen zijn in meditatie verzonken en vinden vreugde in de innerlijke rust van verzaking. Zelfs de deva's (goden) benijden zulke alerte en volledig ontwaakte mensen.

182

Moelijk is het als mens geboren te worden; zwaar is het bestaan van stervelingen; moeilijk is het om de verheven waarheid te horen; het is maar zelden dat de verlichten (boeddha's) verschijnen.

183

Zich onthouden van alle kwaad, goede daden verrichten, en het denken zuiveren, zo luidt het advies van de verlichten.

184

khantī paramaṃ tapo titikkhā nibbānaṃ paramaṃ
 vadanti buddhā
 na hi pabbajito parūpaghātī na samaṇo hoti paraṃ
 viheṭṭhayanto

185

anūpavādo anūpaghāto pāṭimokkhe ca saṃvaro
 mattaññutā ca bhattasmiṃ pantaṇ ca sayanāsaṇaṃ
 adhicitte ca āyogo etaṃ buddhāna sāsanaṃ

186, 187

na kahāpaṇavassena titti kāmesu vijjati
 appassādā dukkhā kāmā iti viññāya paṇḍito
 api dibbesu kāmesu ratiṃ so nādhigacchati
 taṇhakkhayarato hoti sammāsambuddhasāvako

188

bahuṃ ve saraṇaṃ yanti pabbatāni vanāni ca
 āraṃmarukkhacetyāni manussā bhayatajjitā

189

n'etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ n'etaṃ saraṇaṃ uttamaṃ
 n'etaṃ saraṇaṃ āgamma sabba-dukkhā pamuccati

190

yo ca buddhaṇ ca dhammaṇ ca saṅghaṇ ca saraṇaṃ gato
 cattāri ariyasaccāni sammappaññāya passati

184

Geduld dat veel verdragen kan, is de hoogste ascese. De boeddha's verklaren dat nirvāṇa de hoogste staat is. Een monnik doet anderen geen kwaad; iemand die anderen benadeelt is geen monnik.

185

Anderen niet bekritisieren of benadelen, zelfbeheersing beoefenen overeenkomstig de ethische code (pāṭimokkha) die tot vrijheid voert, matig eten, een teruggetrokken leven leiden, vol toewijding mediteren – dit is de leer van de boeddha's.

186, 187

Zelfs door een stortbui van gouden munten kunnen onze verlangens niet worden bevredigd; de wijze, die weet dat de verlangens van de zintuigen voorbijgaande genoegens zijn en lijden tot gevolg hebben, vindt zelfs in hemelse genoegens geen vreugde. De ware discipel van de volledig verlichte verheugt zich slechts in de vernietiging van alle wereldse verlangens.

188

Mensen zoeken uit angst hun toevlucht in talrijke oorden zoals bergen, bossen, parken, bomen en heiligdommen.

189

Maar geen van deze is in feite een veilige toevlucht en is evenmin de hoogste toevlucht. Want zelfs als men zo'n toevlucht heeft bereikt, wordt men niet van alle lijden bevrijd.

190

Hij die toevlucht neemt in de verlichte (Boeddha), in zijn leer (dhamma) en in zijn gemeenschap van monniken (saṅgha), heeft een duidelijk inzicht in de vier edele waarheden, namelijk:

191, 192

dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ dukkhassa ca atikkamaṃ
ariyañ c'atthaṅgikaṃ maggaṃ dukkhūpasamagāminam

etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ etaṃ saraṇaṃ uttamaṃ
etaṃ saraṇaṃ āgama sabbadukkhā pamuccati

193

dullabho purisājañño na so sabbattha jāyati
yattha so jāyati dhīro taṃ kulaṃ sukhaṃ edhati

194

sukho buddhānaṃ uppādo sukhā saddhammadesanā
sukhā saṅghassa sāmaggī samaggānaṃ tapo sukho

195, 196

pūjārahe pūjayato buddhe yadi va sāvake
papañcasamatikkante tiṇṇasokapariddave

te tādise pūjayato nibbute akutobhaye
na sakkā puññaṃ saṅkhātum im'ettam api kena ci

191, 192

Het lijden, de oorsprong van het lijden, het ophouden van het lijden, het edele achtvoudige pad* dat leidt naar het ophouden van het lijden. Dit is in feite een veilige toevlucht en de hoogste toevlucht. Als men die toevlucht heeft bereikt, wordt men van alle lijden bevrijd.

193

Een edel mens (een boeddha) is heel zeldzaam. Hij wordt niet overal geboren. De familie waarin zo'n wijze wordt geboren, is heel fortuinlijk.

194

Gezegend is de geboorte van de boeddha's; gezegend is het onderricht in de edele Wet; gezegend is de harmonie van de gemeenschap van monniken; gezegend is de toewijding van hen die in harmonie leven.

195, 196

Wie eer bewijst aan hen die eer verdienen, hetzij de verlichten of hun discipelen; wie de belemmeringen (voor spirituele vooruitgang) heeft overwonnen en de stroom van verdriet en tranen is overgestoken; wie eer bewijst aan die mensen die zich hebben bevrijd en niets te vrezen hebben – zijn verdienste is niet te meten.

*Zie de woordenlijst voor een gedetailleerde opsomming (blz. 173).

Sukhavaggo pannarasamo

197

susukhaṃ vata jīvāma verinesu averino
verinesu manussesu viharāma averino

198

susukhaṃ vata jīvāma āturesu anāturā
āturesu manussesu viharāma anāturā

199

susukhaṃ vata jīvāma ussukesu anussukā
ussukesu manussesu viharāma anussukā

200

susukhaṃ vata jīvāma yesaṃ no n'atthi kiñcanaṃ
pītibhakkhā bhavissāma devā ābhassarā yathā

201

jayaṃ veraṃ pasavati dukkhaṃ seti parājito
upasanto sukhaṃ seti hitvā jayaparājayaṃ

Canto 15 – Geluk

197

Werkelijk gezegend zijn wij die, levend tussen mensen die haten, niemand haten; te midden van hen die haten, leven wij zonder haat.

198

Werkelijk gezegend zijn wij die, levend tussen zieke mensen, gezond zijn; te midden van hen die door ziekte worden getroffen, leven wij in goede gezondheid.

199

Werkelijk gezegend zijn wij die, levend tussen mensen die verlangen naar de genoegens van de zintuigen, niet naar deze dingen verlangen; te midden van hen die naar de genoegens van de zintuigen verlangen, leven wij zonder die verlangens.

200

Werkelijk gezegend zijn wij die leven zonder bezittingen. We zullen ons voeden met geluk zoals de stralende goden (die zich voeden met spirituele gelukzaligheid).

201

Overwinning schept vijandschap; de verslagene moet lijden; iemand die innerlijke vrede heeft, leeft gelukkig, en is onverschillig voor zowel overwinning als nederlaag.

202

n'atthi rāgasamo aggi n'atthi dosasamo kali
n'atthi khandhādisā dukkhā n'atthi santiparaṃ sukhaṃ

203

jighacchā paramā rogā saṅkhārā paramā dukkhā
etaṃ ñātvā yathābhūtaṃ nibbānaṃ paramaṃ sukhaṃ

204

ārogyaparamā lābhā santuṭṭhiparamaṃ dhaṇaṃ
vissāsaparamā ñāti nibbānaṃ paramaṃ sukhaṃ

205

pavivekaraṣaṃ pītvā rasaṃ upasamassa ca
niddaro hoti nippāpo dhammapītirasaṃ pibaṃ

206

sādhū dassanaṃ ariyānaṃ sannivāso sadā sukho
adassanena bālānaṃ niccam eva sukhī siyā

207

bālasaṅgatacārī hi dīghaṃ addhāna socati
dukkho bālehi saṃvāso amitten'eva sabbadā
dhīro ca sukhasaṃvāso ñātīnaṃ va samāgamo

202

Er is geen vuur zoals de begeerte; er is geen kwaad zoals de haat; er is geen lijden zoals het fysieke bestaan (de vijf verzamelingen of skandha's), en er is geen grotere gelukzaligheid dan de rust (van nirvāṇa).

203

Honger is de grootste kwellung; mentale en emotionele neigingen zijn het grootste leed. Als men dit werkelijk heeft begrepen, bereikt men nirvāṇa, de hoogste gelukzaligheid.

204

Gezondheid is het grootste geschenk, tevredenheid de grootste rijkdom; vertrouwen is de mooiste verstandhouding, en nirvāṇa de hoogste gelukzaligheid.

205

Als iemand van eenzaamheid en innerlijke kalmte heeft geproefd, wordt hij vrij van angst en kwaad en geniet hij van de gelukzaligheid van de dhamma.

206

Het is goed om de edelen van geest te ontmoeten; hun gezelschap brengt altijd geluk; als men geen dwazen (spiritueel onwetenden) ontmoet, kan men altijd gelukkig zijn.

207

Hij die leeft in gezelschap van dwazen moet lang lijden; omgang met dwazen is altijd pijnlijk zoals omgang met een vijand; omgang met een wijze is aangenaam zoals omgang met familieleden.

208

dhīrañ ca paññañ ca bahussutañ ca
dhorayhasīlaṃ vatavantam ariyaṃ
taṃ tādisaṃ sappurisaṃ sumedhaṃ
bhajetha nakkhattapathaṃ'va candimā

208

Iemand die standvastig, wijs, ontwikkeld, deugdzaam, toegewijd en edel is, moet men daarom volgen; zo'n goed en intelligent mens moet men volgen zoals de maan het pad van de sterren volgt.

Piyavaggo solasamo

209

ayoge yuñjam attānaṃ yogasmiñ ca ayojayam
atthaṃ hitvā piyaggāhī pihet’attānuyoginam

210

mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaṃ
piyānaṃ adassanaṃ dukkhaṃ appiyānañ ca dassanaṃ

211

tasmā piyaṃ na kayirātha piyâpāyo hi pāpako
ganthā tesam na vijjanti yesam n’atthi piyâppiyaṃ

212

piyato jāyatī soko piyato jāyatī bhayaṃ
piyato vippamuttassa n’atthi soko kuto bhayaṃ

213

pemato jāyatī soko pemato jāyatī bhayaṃ
pemato vippamuttassa n’atthi soko kuto bhayaṃ

Canto 16 – Plezier

209

Hij die zich overgeeft aan wat niet moet worden gedaan en niet doet wat wel moet worden gedaan, geeft zo zijn spirituele doel op; hij die zich overgeeft aan de genoegens van de zintuigen benijdt de mens die meditatie beoefent.

210

Raak niet gehecht aan wat plezierig is, noch aan wat onplezierig is; het niet zien van wat prettig is, is pijnlijk, evenals het zien van wat onprettig is.

211

Laat daarom niemand zich sterk aan iets binden, omdat het verlies van wat geliefd is, pijnlijk is. Er zijn geen boeien voor hem die genot noch pijn kent.

212

Uit genot ontstaat verdriet; uit genot ontstaat angst. Iemand die vrij is van genot heeft geen verdriet. Waarvoor moet hij dan nog bang zijn?

213

Uit emotie ontstaat verdriet; uit emotie ontstaat angst. Iemand die vrij is van emotie heeft geen verdriet. Waarvoor moet hij dan nog bang zijn?

214

ratiyā jāyatī soko ratiyā jāyatī bhayaṃ
ratiyā vip̐pamuttassa n'atthi soko kuto bhayaṃ

215

kāmato jāyatī soko kāmato jāyatī bhayaṃ
kāmato vip̐pamuttassa n'atthi soko kuto bhayaṃ

216

taṇhāya jāyatī soko taṇhāya jāyatī bhayaṃ
taṇhāya vip̐pamuttassa n'atthi soko kuto bhayaṃ

217

sīladassanasampannaṃ dhammaṭṭhaṃ saccavādiṇaṃ
attano kamma kubbānaṃ taṃ jano kurute piyaṃ

218

chandaajāto anakkhāte manasā ca phuṭo siyā
kāmesu ca appaṭibaddhacitto uddhaṃsoto'ti vuccati

219

cirappavāsiṃ purisaṃ dūrato sothim āgataṃ
ñātimittā suhajjā ca abhinandanti āgataṃ

220

tath'eva katapuññaṃ pi asmā lokā paraṃ gataṃ
puññāni paṭigaṇhanti piyaṃ ñātī va āgataṃ

214

Uit gehechtheid ontstaat verdriet; uit gehechtheid ontstaat angst. Iemand die vrij is van gehechtheid heeft geen verdriet. Waarvoor moet hij dan nog bang zijn?

215

Uit begeerte ontstaat verdriet; uit begeerte ontstaat angst. Iemand die vrij is van begeerte heeft geen verdriet. Waarvoor moet hij dan nog bang zijn?

216

Uit dorst naar het leven ontstaat verdriet; uit dorst naar het leven ontstaat angst. Iemand die vrij is van dorst naar het leven heeft geen verdriet. Waarvoor moet hij dan nog bang zijn?

217

Hij die deugdzaam is en spiritueel inzicht heeft, die vast verankerd is in de dhamma, die de waarheid spreekt en zijn plichten vervult, is geliefd onder de mensen.

218

Hij in wie een edel verlangen naar het onzegbare ontstaat, van wie het denken doordrenkt is met dit verlangen en van wie de gedachten niet door gehechtheid geketend raken – zo'n mens wordt 'iemand die stroomopwaarts gaat' genoemd.

219

Wanneer iemand die lang van huis is geweest veilig thuiskomt, dan wordt hij van harte verwelkomd door familieleden, vrienden en mensen die het goed met hem menen.

220

Wanneer een goed mens uit deze wereld naar de volgende is gegaan, dan wordt hij ontvangen door de gevolgen van zijn goede daden, zoals familieleden een dierbare verwelkomen bij zijn thuiskomst.

Kodhavaggo sattarasamo

221

kodhaṃ jahe vip̐pajaheyya mānaṃ
saññojanaṃ sabbam atikkameyya
taṃ nāmarūpasmiṃ asajjamānaṃ
akiñcanaṃ nānupatanti dukkhā

222

yo ve uppatitaṃ kodhaṃ rathaṃ bhantaṃ va dhāraye
taṃ ahaṃ sārathiṃ brūmi rasmiggāho itaro jano

223

akkodhena jine kodhaṃ asādhumaṃ sādhunā jine
jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādinaṃ

224

saccaṃ bhaṇe na kujjheyya dajjā'ppasmimpi yācito
etehi tīhi ṭhānehi gacche devāna santike

225

ahiṃsakā ye munayo niccaṃ kāyena saṃvutā
te yanti accutaṃ ṭhānaṃ yattha gantvā na socare

Canto 17 – Boosheid

221

Laat een mens boosheid opgeven, laat hij verwaandheid vaarwel zeggen en laat hij alle wereldse banden achter zich laten. Geen lijden treft hem die zonder morele tekortkomingen is en die zich niet hecht aan gedachten of vormen (nāma-rūpa).

222

Hij die een opkomende boosheid beheerst, zoals hij een slingerende wagen onder controle krijgt, hem noem ik een echte wagenmenner. Anderen houden alleen maar de teugels vast.

223

Laat een mens boosheid overwinnen met liefde, laat hij het kwade beteugelen met het goede; laat hij de hebzuchtige overwinnen met vrijgevigheid en de leugenaar met waarheid.

224

Men moet altijd de waarheid spreken, niet toegeven aan boosheid, en geven aan iemand die bedelt, al is het maar weinig. Door deze drie deugden is een mens in staat om in de tegenwoordigheid van de deva's te komen.

225

De wijzen die anderen geen kwaad doen, die zich altijd volledig beheersen, bereiken de onveranderlijke staat (nirvāṇa), waar ze, eenmaal daar, niet langer lijden.

226

sadā jāgaramānānaṃ ahorattānusikkhinaṃ
nibbānaṃ adhimuttānaṃ atthaṃ gacchanti āsavā

227

porāṇaṃ etaṃ atula n'etaṃ ajjatanāṃ iva
nindanti tuṇḥim āsīnaṃ nindanti bahubhāṇinaṃ
mitabhāṇinampi nindanti n'atthi loke anindito

228

na cāhu na ca bhavissati na c'etarahi vijjati
ekantaṃ nindito poso ekantaṃ vā paṣaṃsito

229, 230

yañ ce viññū paṣaṃsanti anuvicca suve suve
acchiddavuttiṃ medhāviṃ paññāsīlasamāhitaṃ

nekkhaṃ jambonadass'eva ko taṃ ninditum arahati
devā'pi naṃ paṣaṃsanti brahmunā'pi paṣaṃsito

231

kāyappakopaṃ rakkheyya kāyena saṃvuto siyā
kāyaduccaritaṃ hitvā kāyena sucaritaṃ care

226

De mentale belemmeringen verdwijnen bij hen die altijd waakzaam zijn, die zich dag en nacht verdiepen in spirituele studie en die vastbesloten zijn nirvāṇa te bereiken.

227

Een oud gezegde, Atula, en niet alleen een van deze tijd, luidt als volgt: ‘Ze bekritisieren degene die zwijgt, ze bekritisieren degene die veel spreekt, ze bekritisieren zelfs degene die met mate spreekt.’ Er is niemand in deze wereld die niet wordt bekritiseerd.

228

Iemand die alleen maar wordt bekritiseerd of alleen maar geprezen, was er nooit, zal er nooit zijn, en bestaat ook nu niet.

229, 230

Als de wijzen iemand prijzen, na hem dag in dag uit te hebben gadegeslagen, die geen gedragfouten vertoont, die in hoge mate intelligent is, en begiftigd met wijsheid en deugd, die is als een munt gemaakt van het zuiverste goud van de Jambū (rivier) – wie zou zo iemand dan durven te bekritisieren? Zelfs de deva’s prijzen hem; hij wordt zelfs door Brahmā geprezen.

231

Men moet waken tegen vormen van opwinding van het lichaam; men moet het lichaam beheersen. Na van de zonden van het lichaam* afstand te hebben gedaan, moet men met het lichaam goede handelingen verrichten.

*De drie zonden van het lichaam zijn: moord, diefstal en overspel.

232

vacīpakopaṃ rakkheyya vācāya saṃvuto siyā
vacīduccaritaṃ hitvā vācāya sucaritaṃ care

233

manopakopaṃ rakkheyya manasā saṃvuto siyā
manoduccaritaṃ hitvā manasā sucaritaṃ care

234

kāyena saṃvutā dhīrā atho vācāya saṃvutā
manasā saṃvutā dhīrā te ve suparisaṃvutā

232

Men moet waken tegen vormen van opwinding bij het spreken; men moet het spreken beheersen. Na van de zonden van het spreken* afstand te hebben gedaan, moet men op de juiste manier leren spreken.

233

Men moet waken tegen vormen van opwinding van het denken; men moet het denken beheersen. Na van de zonden van het denken† afstand te hebben gedaan, moet men op de juiste manier leren denken.

234

De wijzen die het lichaam beheersen, die het spreken beheersen en ook hun denken beheersen, hebben werkelijk volledige zelf-beheersing.

*De vier zonden van het spreken zijn: liegen, laster, obscene taal en nutteloos gebabbel.

†De drie zonden van het denken zijn: hebzucht, kwaadwilligheid en verkeerde denkbeelden.

Malavaggo aṭṭhārasamo

235

paṇḍupalāso'va'dāni'si yamapurisā'pi ca taṃ upaṭṭhitā
uyyogamukhe ca tiṭṭhasi pātheyyampi ca te na vijjati

236

so karohi dīpam attano khippaṃ vāyama paṇḍito bhava
niddhantamalo anaṅgaṇo dibbaṃ ariyabhūmim ehisi

237

upanītavayo ca'dāni'si sampayāto'si yamassa santike
vāso'pi ca te n'atthi antarā pātheyyampi ca te na vijjati

238

so karohi dīpam attano khippaṃ vāyama paṇḍito bhava
niddhantamalo anaṅgaṇo na puna jātijaraṃ upehisi

239

anupubbena medhāvī thokathokaṃ khaṇe khaṇe
kammāro rajatass'eva niddhame malam attano

Canto 18 – Onvolkomenheid

235

U bent nu als een dor blad; zelfs de boodschappers van Yama (de dood) zijn aan u verschenen. U staat op het punt te vertrekken, zonder proviand voor onderweg.

236

Maak van uzelf een eiland (toevluchtsoord)*; span u krachtig in, zonder uitstel, en wees wijs; gezuiverd van morele onzuiverheden en zonder onvolkomenheden zult u het hemelse rijk van de edelen van geest binnengaan.

237

Uw leven is nu ten einde; u bent nu in tegenwoordigheid van de dood. Er is voor u geen plaats om de reis te onderbreken, en u heeft geen proviand voor onderweg.

238

Maak van uzelf een eiland (toevluchtsoord); span u krachtig in, zonder uitstel, en wees wijs; gezuiverd van morele onzuiverheden en zonder onvolkomenheden zult u niet opnieuw geboorte en ouderdom meemaken.

239

Geleidelijk, beetje bij beetje, telkens en telkens weer, moet de wijze zijn morele onzuiverheden verwijderen, zoals een smid het schuim van het zilver afblaast.

*Vgl. vers 25.

240

ayasā va malaṃ samuṭṭhitaṃ taduṭṭhāya tam eva khādati
evaṃ atidhonacāriṇaṃ sakakammāni nayanti duggatiṃ

241

asajjhāyamalā mantā anuṭṭhānamalā gharā
malaṃ vaṇṇassa kosajjaṃ pamādo rakkhato malaṃ

242

mal'itthiyā duccharitaṃ maccheraṃ dadato malaṃ
malā ve pāpakā dhammā asmiṃ loke paramhi ca

243

tato malā malataraṃ avijjā paramaṃ malaṃ
etaṃ malaṃ pahatvāna nimmalā hotha bhikkhavo

244

sujīvaṃ ahirīkena kākasūrena dhamṣinā
pakkhandinā pagabbhena saṅkiliṭṭhena jīvitam

245

hirīmatā ca dujjīvaṃ niccaṃ sucigavesinā
alīnen'appagabbhena suddhājīvena passatā

240

Zoals roest het ijzer waaruit het voortkwam aantast, zo leiden de slechte daden van een mens hem naar een nieuwe geboorte vol ellende.

241

Niet reciteren is roest voor de heilige geschriften; verwaarlozing is roest voor huizen; luiheid is roest voor schoonheid; onoplettendheid is roest voor de bewaker.

242

Verkeerd gedrag is de smet van de vrouw; gierigheid is de smet van de weldoener; slechte gebruiken zijn werkelijk een smet in deze wereld en in de volgende.

243

Maar er is een onvolkomenheid groter dan al deze onvolkomenheden – en dat is onwetendheid. Monniken, ontdoe u van deze grootste onvolkomenheid, wees vrij van alle onvolkomenheden.

244

Het leven is gemakkelijk voor hem die schaamteloos is, brutaal als een kraai (een schurk), een lasteraar, een opschepper, roekeloos, en onzuiver van levenswandel.

245

Maar het leven is moeilijk voor hem die geen pretenties heeft, die altijd streeft naar zuiverheid, oprecht is en niet roekeloos, die zuiver is van levenswandel en over spiritueel inzicht beschikt.

246, 247

yo pāṇam atipāteti musāvādaṇ ca bhāsati
 loke adinnaṃ ādiyati paradāraṇ ca gacchati
 surāmerayapānaṇ ca yo naro anuyuñjati
 idh'evameso lokasmiṃ mūlaṃ khaṇati attano

248

evam bho purisa jānāhi pāpadhammā asaṇṇatā
 mā taṃ lobho adhammo ca ciraṃ dukkhāya randhayuṃ

249

dadāti ve yathāsaddhaṃ yathāpasādanaṃ jano
 tattha ve maṅku yo hoti paresaṃ pānabhojane
 na so divā vā rattiṃ vā samādhim adhigacchati

250

yassa c'etaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ samūhataṃ
 sa ve divā vā rattiṃ vā samādhim adhigacchati

251

n'atthi rāgasamo aggi n'atthi dosasamo gaho
 n'atthi mohasamaṃ jālaṃ n'atthi taṇhāsamā nadi

252

sudassaṃ vajjaṃ añṇesaṃ attano pana duddasaṃ
 paresaṃ hi so vajjāni opuṇāti yathābhusaṃ
 attano pana chādeti kalim'va kitavā saṭho

246, 247

Hij die leven vernietigt, die leugens vertelt, die neemt wat hem niet is gegeven, die naar de vrouw van een ander gaat, die zich overgeeft aan sterke drank, zo'n man vernietigt hier in deze wereld de wortels van zijn wezen.

248

Weet, mijn vriend, dat slechte gewoonten onbeheerst zijn; laten hebzucht en onrechtvaardig handelen u niet voor lange tijd ellende brengen.

249

Mensen geven aalmoezen al naar hun geloof en geneigdheid. Maar wie zich eraan ergert dat anderen eten en drinken krijgen, komt noch overdag noch 's nachts tot innerlijke rust.

250

Hij in wie dit gevoel met wortel en al is uitgetrokken en vernietigd, bereikt dag en nacht innerlijke rust.

251

Er is geen vuur zoals hartstocht; er is geen wurggreep zoals haat; er is geen verstricking zoals zelfbedrog; er is geen woelige rivier zoals begeerte.

252

De fouten van anderen zijn gemakkelijk te zien, maar eigen fouten worden met moeite gezien. Men zift de fouten van anderen uit zoals kaf, maar verbergt eigen fouten, zoals een oneerlijke dobbelaar een ongelukkige worp verbergt.

253

paravajjânupassissa niccaṃ ujjhānasaññino
 āsavā tassa vaḍḍhanti ārā so āsavakkhayā

254

ākāse padaṃ n'atthi samaṇo n'atthi bāhire
 papañcābhiratā pajā nippapañcā tathāgatā

255

ākāse padaṃ n'atthi samaṇo n'atthi bāhire
 saṅkhārā sassatā n'atthi n'atthi buddhānam iñjitaṃ

253

Als een mens alleen de fouten van anderen ziet en altijd aanstoot neemt, dan nemen zijn mentale belemmeringen toe en is hij ver van de volledige vernietiging van die belemmeringen.

254

Er zijn geen voetsporen in de hemel (ākāsa); er is geen asceet buiten de leer van de Boeddha. De mensheid geniet van de wereld van illusie (die een belemmering vormt voor spirituele vooruitgang); de tathāgata's (boeddha's) zijn vrij van deze belemmering.

255

Er zijn geen voetsporen in de hemel; er is geen asceet buiten de leer van de Boeddha; geen enkel samengesteld ding is eeuwig; de boeddha's zijn gelijkmoedig.

Dhammaṭṭhavaggo ekūnavīsatimo

256

na tena hoti dhammaṭṭho yen'atthaṃ sahasā naye
yo ca atthaṃ anattaṃ ca ubho niccheyya paṇḍito

257

asāhasena dhammena samena nayatī pare
dhammassa gutto medhāvī dhammaṭṭho'ti pavuccati

258

na tena paṇḍito hoti yāvatā bahu bhāsati
khemī averī abhayo paṇḍito'ti pavuccati

259

na tāvatā dhammadharo yāvatā bahu bhāsati
yo ca appampi sutvāna dhammaṃ kāyena passati
sa ve dhammadharo hoti yo dhammaṃ nappamajjati

260

na tena thero hoti yen'assa phalitaṃ siro
paripakko vayo tassa moghajiṇṇo'ti vuccati

Canto 19 – De rechtvaardige

256

Hij die willekeurig besluit wat goed is, is daarmee nog niet rechtvaardig (geworteld in de dhamma). Wijs is hij die zorgvuldig onderscheid maakt tussen goed en kwaad.

257

Hij die anderen rechtvaardig en onpartijdig beoordeelt en niet willekeurig, die wijze wordt werkelijk rechtvaardig en een beschermer van het recht genoemd.

258

Iemand is niet wijs enkel omdat hij veel spreekt. Maar hij die kalm is, vrij van haat en angst, wordt werkelijk een wijze genoemd.

259

Iemand is geen kenner van de dhamma enkel omdat hij veel spreekt. Maar hij die slechts weinig over de Wet heeft gehoord, maar toch door krachtige inspanning de essentie ervan begrijpt en de dhamma niet verwaarloost, is werkelijk een kenner van de dhamma.

260

Iemand is geen therā* op grond van grijs haar. Hij die alleen in leeftijd gevorderd is, noemt men ‘tevergeefs oud geworden’.

*Een oudere monnik in tegenstelling tot een noviet.

261

yamhi saccañ ca dhammo ca ahiṃsā saññaṃ damo
sa ve vantamalo dhīro thero iti pavuccati

262

na vākkaraṇamattena vaṇṇapokkharatāya vā
sādhurūpo naro hoti issukī maccharī saṭho

263

yassa c'etaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ samūhataṃ
sa vantadoso medhāvī sādhurūpo'ti vuccati

264

na muṇḍakena samaṇo abbato alikaṃ bhaṇaṃ
icchālobhasamāpanno samaṇo kiṃ bhavissati

265

yo ca sameti pāpāni aṇuṃ thūlāni sabbaso
samitattā hi pāpānaṃ samaṇo'ti pavuccati

266

na tena bhikkhu so hoti yāvatā bhikkhate pare
vissaṃ dhammaṃ samādāya bhikkhu hoti na tāvatā

261

Hij die de waarheid kent, de dhamma in praktijk brengt, anderen geen kwaad doet, zichzelf beheerst en matig is, zo'n wijze monnik die vrij is van alle onvolkomenheden, wordt met recht een thera genoemd.

262

Iemand die jaloers, egoïstisch en doortrapt is, wordt niet achtenswaardig door louter mooie woorden, noch door een knappe verschijning.

263

Maar hij in wie dit kwaad met wortel en al is uitgetrokken en vernietigd, die alle haat achter zich gelaten en wijs is – die wordt terecht achtenswaardig genoemd.

264

Iemand die de ethische voorschriften niet naleeft en leugens verkondigt, wordt geen monnik door zich kaal te scheren. Hoe kan iemand die door verlangens en hebzucht wordt beheerst een monnik worden?

265

Maar hij die met zijn slechte neigingen, grote of kleine, volledig afrekent, wordt een echte monnik (samaṇa) genoemd, omdat hij al dit kwaad heeft overwonnen.

266

Iemand is geen bedelmonnik omdat hij om een aalmoes vraagt. Hij wordt geen bhikkhu door een geloof aan te hangen dat niet in overeenstemming is met de dhamma.

267

yo'dha puññañ ca pāpañ ca bāhetvā brahmacariyavā
saṅkhāya loke carati sa ve bhikkhū'ti vuccati

268, 269

na monena munī hoti mūlharūpo aviddasu
yo ca tulaṃ'va paggayha varam ādāya paṇḍito

pāpāni parivajjeti sa munī tena so munī
yo munāti ubho loke munī tena pavuccati

270

na tena ariyo hoti yena pāṇāni hiṃsati
ahiṃsā sabbapāṇānaṃ ariyo'ti pavuccati

271, 272

na sīlabbatamattena bāhusaccena vā puna
athavā samādhilābhena vivicca sayanena vā

phusāmi nekkhammasukhaṃ aputhujjanasevitaṃ
bhikkhu viśāsamāpādi appatto āsavakkhayaṃ

267

Maar hij die zowel verdiensten als tekortkomingen achter zich heeft gelaten, die een zuiver leven leidt, en die met onderscheidingsvermogen in deze wereld leeft, wordt met recht een bhikkhu genoemd.

268, 269

Door zwijgzaamheid alleen wordt iemand geen wijze (muni) als hij dwaas en onwetend is. Maar hij die, alsof hij een weegschaal in zijn hand heeft, het goede neemt en het kwade mijdt, is een wijze; precies om die reden is hij een muni. Hij die begrijpt wat zowel het goede als het kwade werkelijk zijn, wordt een echte wijze genoemd.

270

Hij die levende wezens kwaad doet is geen ariya (edele). Hij die geen enkel levend wezen kwaad doet, wordt daarom een ariya genoemd.

271, 272

Bhikkhu, niet door alleen ethische voorschriften te volgen, noch door grote geleerdheid, noch zelfs door samādhi (diepe spirituele contemplatie) of door een teruggetrokken leven te leiden, noch door te denken ‘ik bereik het geluk van de vrijheid (verzeking van de wereld) die voor de gewone sterveling onbereikbaar is’, kunt u tevreden zijn, zolang u niet alle mentale belemmeringen heeft vernietigd.

Maggavaggo vīsatimo

273

maggān'aṭṭhaṅgiko seṭṭho saccānaṃ caturo padā
virāgo seṭṭho dhammānaṃ dipadānañ ca cakkhumā

274

eso'va maggo n'atth'añño dassanassa visuddhiyā
etaṃhi tumhe paṭipajjatha māraṣ'etaṃ pamohanaṃ

275

etaṃhi tumhe paṭipannā dukkhass'antaṃ karissatha
akkhāto ve mayā maggo aññāya sallasanthanaṃ

276

tumhehi kiccaṃ ātappaṃ akkhātāro tathāgatā
paṭipannā pamokkhanti jhāyino mārabandhanā

277

sabbe saṅkhārā aniccā ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe esa maggo visuddhiyā

Canto 20 – Het pad

273

Onder de paden is het achtvoudige het beste; onder de waarheden zijn de vier edele waarheden de beste; van alle gemoedsgesteldheden is vrij zijn van begeerte de beste; onder de mensen* is hij die inzicht heeft (Boeddha) de meest vooraanstaande.

274

Dit is het pad; er is geen ander pad dat tot zuiverheid van inzicht leidt. Volg dit pad, want dit pad brengt de Boze (Māra) in verwarring.

275

Als u dit pad volgt, zal er een einde komen aan uw lijden. Nadat dit door mij werd ingezien, heb ik dit pad dat alle doornen wegneemt, verkondigd.

276

U moet zelf de inspanning verrichten. De tathāgata's (boeddha's) kunnen slechts de weg wijzen. Zij die aan het pad zijn begonnen en zijn gaan nadenken, worden bevrijd van de boeien van Māra.

277

‘Alle samengestelde dingen zijn voorbijgaand’; als iemand dit door wijsheid inziет, krijgt hij genoeg van deze wereld van lijden. Dit is het pad naar zuiverheid.

*Dipada (dvi + pada), een ‘tweevoeter’ (mens).

278

sabbe saṅkhārā dukkhā ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe esa maggo visuddhiyā

279

sabbe dhammā anattā ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe esa maggo visuddhiyā

280

uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahāno
yuvā balī ālasiyaṃ upeto
saṃsannasaṅkappamano kusīto
paññāya maggaṃ alaso na vindati

281

vācānurakkhī manasā saṃvuto
kāyena ca akusalaṃ na kayirā
ete tayo kammaṃ pathe visodhaye
ārādhaye maggaṃ isippaveditaṃ

282

yogā ce jāyatī bhūri ayogā bhūri saṅkhayo
etaṃ dvedhāpathaṃ ñatvā bhavāya vibhavāya ca
tath'attānaṃ niveseyya yathā bhūri pavaḍḍhati

283

vanaṃ chindatha mā rukkhāṃ vanato jāyatī bhayaṃ
chetvā vanañ ca vanathañ ca nibbanā hotha bhikkhavo

278

‘Alle samengestelde dingen houden lijden in’; als iemand dit door wijsheid inziet, krijgt hij genoeg van deze wereld van lijden. Dit is het pad naar zuiverheid.

279

‘Alle bestaansvormen zijn anattā (bestaan niet op zichzelf)’; als iemand dit door wijsheid inziet, krijgt hij genoeg van deze wereld van lijden. Dit is het pad naar zuiverheid.

280

Hij die zich niet inspant wanneer het daarvoor tijd is, die, hoewel jong en sterk, zich overgeeft aan luiheid, en van wie het denken zwak en weinig doelgericht is – zo’n passief en lui mens zal het pad naar wijsheid niet vinden.

281

Men moet letten op wat men zegt, men moet het denken goed beheersen, en ook met het lichaam geen verkeerde dingen doen. Laat men deze drie manieren van handelen (karma) zuiveren, en laat men het pad gaan dat de wijzen hebben bekendgemaakt.

282

Uit toewijding ontstaat wijsheid; zonder toewijding gaat wijsheid verloren. Laat hij die zich bewust is geworden van dit tweeledige pad dat zowel naar meer als naar minder wijsheid leidt, zich zo opstellen dat zijn wijsheid toeneemt.

283

Kap het hele bos (van verlangens), niet alleen maar een boom. Dit bos schept angst. Kap het bos en het kreupelhout, monniken, en wees vrij van verlangens.

284

yāvaṃ (hi) vanatho na chijjati aṇumatto'pi narassa nārisu
paṭibaddhamano'va tāva so vaccho khīrapako'va mātari

285

ucchinda sineham attano kumudaṃ sārādikaṃ'va pāṇinā
santimaggam eva brūhaya nibbānaṃ sugatena desitaṃ

286

idha vassaṃ vasissāmi idha hemantagimhisu
iti bālo vicinteti antarāyaṃ na bujjhati

287

taṃ puttapasusammattaṃ byāsattamanasaṃ naraṃ
suttaṃ gāmaṃ mahogho'va maccu ādāya gacchati

288

na santi puttā tāṇāya na pitā n'āpi bandhavā
antakenādhīpannassa n'atthi ñātisu tāṇatā

289

etam atthavasam ñatvā paṇḍito sīlasamvuto
nibbānagamaṇaṃ maggaṃ khippam eva visodhaye

284

Zolang het kreupelhout van het verlangen van een man naar vrouwen niet volledig is vernietigd, zelfs tot de kleinste kiem, zolang is zijn denken gebonden, zoals een zogend kalf aan zijn moeder gebonden is.

285

Snijd de eigenliefde af, zoals men een witte lotus zou afsnijden in de herfst. Ga dan voort op dat (achtvoudige) pad van vrede – het nirvāṇa dat door Sugata (Boeddha) is onderwezen.

286

‘Hier zal ik de regentijd doorbrengen, en hier de winter en de zomer.’ Zo stelt de dwaas het zich voor, maar hij is zich niet bewust van dreigend gevaar.

287

Zoals een grote overstroming een slapend dorp meesleurt, zo wordt een mens die zich overgeeft aan de genoegens van de zintuigen en erg gehecht is aan kinderen en vee, door de dood gegrepen en meegevoerd.

288

Zonen bieden geen bescherming, evenmin als vader of familie; wanneer iemand door de dood wordt gegrepen, dan kunnen zijn verwanten hem niet beschermen.

289

Laat de wijze en beheerste mens, als de betekenis hiervan goed tot hem is doorgedrongen, snel het pad vrijmaken dat naar nirvāṇa leidt.

Pakiṇṇakavaggo ekavīsatiṃ

290

mattāsukhapariccāgā passe ce vipulaṃ sukhaṃ
caje mattāsukhaṃ dhīro sampassaṃ vipulaṃ sukhaṃ

291

paradukkhūpadhānena yo attano sukhaṃ icchati
verasaṃsaggasaṃsaṭṭho verā so na pamuccati

292

yaṃ hi kiccaṃ tad'apaviddhaṃ akiccaṃ pana kayirati
unnaḷānaṃ pamattānaṃ tesāṃ vaḍḍhanti āsavā

293

yesañ ca susamāradhā niccaṃ kāyagatā sati
akiccaṃ te na sevanti kicce sātaccakārino
satānaṃ sampajānānaṃ atthaṃ gacchanti āsavā

294

mātaraṃ pitaraṃ hantvā rājāno dve ca khattiye
raṭṭhaṃ sānucaraṃ hantvā anīgho yāti brāhmaṇo

Canto 21 – Verzen van allerlei aard

290

Als men door een klein genoegen op te geven een groot geluk kan verkrijgen, dan doet de wijze afstand van dat kleinere genoegen met het oog op het grotere.

291

Hij die voor zichzelf geluk verlangt door anderen te laten lijden, wordt niet vrij van haat, omdat hij verstrikt raakt in banden van haat.

292

Als wat moet worden gedaan wordt nagelaten, en wat niet moet worden gedaan wél wordt gedaan, dan groeien de mentale belemmeringen van zulke verwaande en nalatige mensen.

293

Zij die voortdurend waakzaam zijn wat betreft het lichaam, die zich onthouden van het doen van wat niet moet worden gedaan, die proberen de handelingen te verrichten die wél moeten worden gedaan, die alert zijn en hun onderscheidingsvermogen gebruiken – aan de mentale belemmeringen van zulke mensen wordt een eind gemaakt.

294

Na het ombrengen van moeder (begeerte), vader (verwaandheid) en de twee koningen van de kshatriya-kaste (de twee onjuiste leringen van eeuwig leven en van vernietiging van de ziel) en na

295

mātaraṃ pitaraṃ hantvā rājāno dve ca sotthiye
veyyagghapañcamaṃ hantvā anīgho yāti brāhmaṇo

296

suppabuddhaṃ pabujjhanti sadā gotamasāvakā
yesaṃ divā ca ratto ca niccaṃ buddhagatā sati

297

suppabuddhaṃ pabujjhanti sadā gotamasāvakā
yesaṃ divā ca ratto ca niccaṃ dhammagatā sati

298

suppabuddhaṃ pabujjhanti sadā gotamasāvakā
yesaṃ divā ca ratto ca niccaṃ saṅghagatā sati

299

suppabuddhaṃ pabujjhanti sadā gotamasāvakā
yesaṃ divā ca ratto ca niccaṃ kāyagatā sati

300

suppabuddhaṃ pabujjhanti sadā gotamasāvakā
yesaṃ divā ca ratto ca ahimsāya rato mano

vernietiging van het koninkrijk met zijn inwoners (de twaalf grondslagen van zintuiglijke waarneming en voorwerpen van gehechtheid), vervolgt een echte brahmaan onverstoorbaar zijn weg.

295

Na moeder, vader en twee koningen van de brahmanen-kaste te hebben omgebracht en na als vijfde de tijger te hebben vernietigd (het gevaarlijke pad van de vijf hindernissen, namelijk begeerte, kwaadwilligheid, traagheid, rusteloosheid en twijfel), vervolgt een echte brahmaan onverstoorbaar zijn weg.

296

De discipelen van Gotama (Gautama) ontwaken steeds verder naar volledige verlichting. Hun bewustzijn is voortdurend dag en nacht gericht op de Boeddha.

297

De discipelen van Gotama ontwaken steeds verder naar volledige verlichting. Hun bewustzijn is voortdurend dag en nacht gericht op de dhamma.

298

De discipelen van Gotama ontwaken steeds verder naar volledige verlichting. Hun bewustzijn is voortdurend dag en nacht gericht op de orde (saṅgha).

299

De discipelen van Gotama ontwaken steeds verder naar volledige verlichting. Hun bewustzijn is voortdurend dag en nacht gericht op (de voorbijgaande aard van) het lichaam.

300

De discipelen van Gotama ontwaken steeds verder naar volledige verlichting. Hun denken is dag en nacht gericht op geweldloosheid (ahiṃsā).

301

suppabuddhaṃ pabujjhanti sadā gotamasāvakā
yesaṃ divā ca ratto ca bhāvanāya rato mano

302

duppabbajjaṃ durabhiraṃṇa durāvāsā gharā dukhā
dukkho'samānasamvāso dukkhānupatit'addhagū
tasmā na c'addhagū siyā na ca dukkhānupatito siyā

303

saddho sīlena sampanno yasobhogasamappito
yaṃ yaṃ padesaṃ bhajati tattha tatth'eva pūjito

304

dūre santo pakāśenti himavanto'va pabbato
asant'ettha na dissanti ratti khittā yathā sarā

305

ekāsaṇaṃ ekaseyyaṃ eko caram atandito
eko damayaṃ attānaṃ vanante ramito siyā

301

De discipelen van Gotama ontwaken steeds verder naar volledige verlichting. Hun denken is dag en nacht gericht op contemplatie.

302

Verzaking van het wereldse leven is moeilijk; moeilijk is het gelukkig te zijn in het kloosterleven; het leven van een gezinshoofd is even moeilijk en pijnlijk. Ook pijnlijk is het om te moeten leven met mensen met een andere instelling. Een reiziger (die de cyclus van geboorte en dood doorloopt) krijgt altijd te maken met lijden. Wees daarom geen reiziger (in saṃsāra); en wees niet iemand die door lijden wordt getroffen!

303

Iemand die toegewijd en deugdzaam is, en gezegend is met roem en rijkdom, wordt geëerd waar hij ook heen gaat.

304

Goede mensen schitteren al van verre zoals de besneeuwde toppen van de Himālaya. Maar de slechten worden hier niet gezien, zoals pijlen afgeschoten in de nacht.

305

Hij zit alleen, slaapt alleen, leeft alleen, is ijverig, en beteugelt zichzelf – zo iemand kan vreugde vinden in het bos.

Nirayavaggo dvāvīsatiṃ

306

abhūtavādī nirayaṃ upeti yo cā'pi katvā na karomi c'āha
ubho'pi te pecca samā bhavanti nihīnakammā manujā parattha

307

kāsāvakaṇṭhā bahavo pāpadhammā asaṇṇatā
pāpā pāpehi kammehi nirayaṃ te upapajjare

308

seyyo ayoguḷo bhutto tatto aggisikhūpamo
yañ ce bhuñjeyya dussīlo raṭṭhapiṇḍaṃ asaṇṇato

309

cattāri ṭhānāni naro pamatto āpajjatī paradārūpasevī
apuñṇalābhaṃ na nikāmaseyyaṃ nindaṃ tatiyaṃ
nirayaṃ catutthaṃ

310

apuñṇalābho ca gatī ca pāpikā bhītassa bhītāya ratī ca thokikā
rājā ca daṇḍaṃ garukaṃ paṇeti tasmā naro paradāraṃ na seve

Canto 22 – De hel

306

De mens die een onwaarheid zegt, gaat naar de hel, evenals hij die, na iets te hebben gedaan, zegt: 'Dat heb ik niet gedaan.' Na de dood lijden beide verachtelijk handelende mensen evenzeer in de volgende wereld.

307

Velen die het oranjegele gewaad dragen, hebben een slechte aard en zijn onbeheerst. Deze slechte mensen worden op grond van hun verkeerde daden in de hel geboren.

308

Een niet deugdzame en onbeheerste monnik kan veel beter een roodgloeiende ijzeren kogel inslikken dan leven van de aalmoezen die men hem geeft.

309

Een nalatig man die naar de vrouw van een ander gaat krijgt te maken met vier omstandigheden: tekortkomingen, verstoorde slaap, verwijten is de derde, en lijden in de hel is de vierde.

310

Er volgen dan zowel tekortkomingen als een slechte wedergeboorte; het genoegen van een bange man in de armen van een bange vrouw is kortstondig; bovendien is de door de koning opgelegde straf zwaar. Een man moet daarom niet naar de vrouw van een ander gaan.

311

kuso yathā duggahito hattham evānukantati
sāmaññaṃ dupparāmaṭṭhaṃ nirayāy’ūpakaḍḍhati

312

yaṃ kiñci sithilaṃ kammaṃ saṅkiliṭṭhañ ca yaṃ vataṃ
saṅkassaraṃ brahmacariyaṃ na taṃ hoti mahapphalaṃ

313

kayirā ce kayirāth’etaṃ daḥham enaṃ parakkame
saṭṭhiloḥi paribbājo bhiyyo ākirate rajaṃ

314

akataṃ dukkataṃ seyyo pacchā tapati dukkataṃ
katañ ca sukataṃ seyyo yaṃ katvā nānutappati

315

nagaraṃ yathā paccantaṃ guttaṃ santarabāhiraṃ
evaṃ gopetha attānaṃ khaṇo ve mā upaccagā
khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā

316

alajjitāye lajjanti lajjitāye na lajjare
micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ

311

Zoals een halm kuśa-gras de hand snijdt wanneer hij verkeerd wordt beetgepakt, zo trekt verkeerd beoefende ascese iemand omlaag naar de hel.

312

Een halfslachtig verrichte daad, religieuze voorschriften die niet goed worden nageleefd, een dubieus leven van onthouding – deze werpen allemaal weinig goede vruchten af.

313

Als iets moet worden gedaan, laat men die daad dan met volledige inzet verrichten; een asceet die laks is, jaagt steeds meer stof (van begeerten) op.

314

Een slechte daad kan men beter ongedaan laten, want door die slechte daad wordt men later gefolterd. Het is beter een goede daad te doen; door die te doen heeft men later geen spijt.

315

Zoals een grensstad vanbinnen en vanbuiten goed wordt bewaakt, zo moet u over uzelf waken. Laat het goede moment niet voorbijgaan, want zij die zich kansen laten ontglippen, zullen zeker treuren als ze in de hel worden geboren.

316

Zij die zich schamen voor dat waarvoor men zich niet moet schamen, en zich niet schamen voor dat waarvoor men zich moet schamen, zulke mensen, die verkeerde opvattingen koesteren, krijgen een slechte wedergeboorte.

317

abhaye ca bhayadassino bhaye câbhayadassino
micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ

318

avajje vajjamatino vajje câvajjadassino
micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ

319

vajjañ ca vajjato ñatvā avajjañ ca avajjato
sammādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti suggatiṃ

317

Zij die bang zijn als er niets te vrezen is, en geen angst voelen als daar wel reden toe is, zulke mensen, die verkeerde opvattingen koesteren, krijgen een slechte wedergeboorte.

318

Zij die fouten denken te zien waar ze niet zijn, en er geen zien waar ze wel bestaan, zulke mensen, die verkeerde opvattingen koesteren, krijgen een slechte wedergeboorte.

319

Zij die fouten onderscheiden als fouten en waarheid als waarheid, zulke mensen, die juiste opvattingen koesteren, krijgen een goede wedergeboorte.

Nāgavaggo tevīsatiṃ

320

ahaṃ nāgo'va saṅgāme cāpāto patitaṃ saraṃ
ativākyam titikkhissam dussīlo hi bahujjano

321

dantaṃ nayanti samitiṃ dantaṃ rājābhirūhati
danto seṭṭho manussesu yo'tivākyam titikkhati

322

varam assatarā dantā ājānīyā ca sindhavā
kuñjarā ca mahānāgā attadanto tato varam

323

na hi etehi yānehi gaccheyya agataṃ disaṃ
yathā'ttanā sudantena danto dantena gacchati

324

dhanapālako nāma kuñjaro
kaṭukappabhedano dunnivārayo
baddho kabalam na bhuñjati
sumarati nāgavanassa kuñjaro

Canto 23 – De olifant

320

Zoals een olifant op het slagveld een pijl uit een boog verdraagt, zo zal ik beledigende taal verdragen. Veel mensen vertonen onethisch gedrag.

321

Men leidt een goed getrainde olifant naar de plaats van samenkunst; de koning bestijgt een goed getemde olifant. De mens met zelfbeheersing, die beledigende taal kan verdragen, is de beste onder de mensen.

322

Muilezels, Sindhu-paarden en kleine en grote olifanten zijn voortreffelijk als ze getraind zijn. Maar beter dan al deze is de mens die zichzelf heeft leren beheersen.

323

Het onbetreden gebied (nirvāṇa), waar een goed gedisciplineerd mens heen gaat op basis van zijn discipline en volledige zelfbeheersing, bereikt men niet door een van deze dieren te berijden.

324

De olifant, Dhanapālaka genaamd, bij wie het vocht in de bronsttijd van de slapen druipt, is moeilijk in bedwang te houden. Hij eet niets als hij is vastgebonden. Hij verlangt terug naar het olifantenbos.

325

middhī yadā hoti mahagghaso ca
 niddāyitā samparivattasāyī
 mahāvarāho'va nivāpapuṭṭho
 punappunaṃ gabbhaṃ upeti mando

326

idaṃ pure cittaṃ acāri cārikaṃ
 yenicchakaṃ yatthakāmaṃ yathāsukhaṃ
 tadajj'ahaṃ niggaheṣṣāmi yoniso
 hatthippabhinnaṃ viya aṅkusaggaho

327

appamādaratā hotha sacittam anurakkhatha
 duggā uddharath'attānaṃ pañke satto'va kuñjaro

328

sace labhetha nipakaṃ sahāyaṃ
 saddhiṃ caraṃ sādhuvihāridhīraṃ
 abhibhuyya sabbāni parissayāni
 careyya ten'attamano satīmā

329

no ce labhetha nipakaṃ sahāyaṃ
 saddhiṃ caraṃ sādhuvihāridhīraṃ
 rājā'va ratṭhaṃ vijitaṃ pahāya
 eko care mātaṅg'araññe'va nāgo

330

ekassa caritaṃ seyyo n'atthi bāle sahāyatā
 eko care na ca pāpāni kayirā appossukko mātaṅg'araññe'va
 nāgo

325

Als een mens traag, gulzig en slaperig is, en ligt te wentelen als een groot varken dat met veevoer is vetgemest, dan wordt die luiaard steeds opnieuw geboren.

326

In het verleden heeft mijn denken onbelemmerd rondgedoold, en volgde wat het wenste, wat het verlangde en wat het plezier schonk. Maar nu zal ik het volledig in bedwang houden, zoals een olifantdrijver met de punt van een prikstok een onhandelbare bronstige olifant in bedwang houdt.

327

Wees steeds alert; bewaak uw gedachten zorgvuldig; bevrijd uzelf uit het moeras van het kwaad, zoals een olifant die in de modder is gezakt zich bevrijdt.

328

Als u een verstandige vriend vindt om u te vergezellen, iemand die deugdzaam en wijs is, moet u met hem een vreugdevol en bedachtzaam leven leiden, en alle problemen overwinnen.

329

Als u geen verstandige vriend vindt om u te vergezellen, iemand die deugdzaam en wijs is, dan moet u alleen door het leven gaan, zoals een koning die afstand heeft gedaan van zijn veroverd koninkrijk en zoals Mātanga, de olifant in het bos.

330

Het is beter om alleen door het leven te gaan; een dwaas is geen goed gezelschap. Laat men alleen door het leven gaan, zonder enig kwaad te doen, met weinig verlangens, zoals Mātanga, de olifant in het bos.

331

atthamhi jātamhi sukhā sahāyā
 tuṭṭhī sukhā yā itarītarena
 puññaṃ sukhaṃ jīvitasāṅkhayamhi
 sabbassa dukkhassa sukhaṃ pahānaṃ

332

sukhā matteyyatā loke atho petteyyatā sukhā
 sukhā sāmāññatā loke atho brahmaññatā sukhā

333

sukhaṃ yāva jarā sīlaṃ sukhā saddhā patiṭṭhitā
 sukho paññāya paṭilābho pāpānaṃ akaraṇaṃ sukhaṃ

331

Het is goed om vrienden te hebben als men ze nodig heeft; tevredenheid is prettig als die wederzijds is; als het leven ten einde loopt is het goed als men verdienstelijke daden heeft verricht; het is goed om alle lijden achter zich te laten.

332

Moeder zijn in deze wereld is geluk; vader zijn in deze wereld is geluk; een dakloze asceet zijn in deze wereld is geluk en een brahmaan zijn in deze wereld is geluk (sukha).

Deze stanza kan ook als volgt worden vertaald:

Een moeder een dienst bewijzen in deze wereld is geluk; een vader een dienst bewijzen in deze wereld is geluk; een dakloze asceet een dienst bewijzen in deze wereld is geluk en een brahmaan een dienst bewijzen in deze wereld is geluk.

333

Deugd die tot op hoge leeftijd wordt volgehouden is geluk; standvastig geloof is geluk; het verwerven van wijsheid is geluk, en geen kwaad doen is geluk.

Taṇhāvaggo catuvīsatiṃ

334

manujassa pamattacārino
taṇhā vaḍḍhati māluvā viya
so plavati hurāhuraṃ
phalam icchaṃ va vanamhi vānaro

335

yaṃ esā sahatī jammī taṇhā loke visattikā
sokā tassa pavaḍḍhanti abhivaṭṭaṃ va bīraṇaṃ

336

yo c'etaṃ sahatī jammiṃ taṇhaṃ loke duraccayaṃ
sokā tamhā papatanti udabindū'va pokkharā

337

taṃ vo vadāmi bhaddaṃ vo yāvant'ettha samāgatā
taṇhāya mūlaṃ khaṇatha usīrattho'va bīraṇaṃ
mā vo naḷaṃ va soto'va māro bhañji punappunaṃ

338

yathā'pi mūle anupaddave daḷhe
chinno'pi rukkho punar eva rūhati

Canto 24 – Dorst naar het leven

334

De dorst naar het leven (taṇhā) van een nalatig mens groeit als de māluvā-klimop. Hij springt (van leven tot leven) als een aap in het bos die gretig naar vruchten zoekt.

335

In deze wereld groeit het verdriet voor iemand die overweldigd wordt door deze gehechtheid, deze ellendige dorst naar het leven, zoals het bīraṇa-gras* in de regentijd.

336

In deze wereld verdwijnt het verdriet voor iemand die deze ellendige, moeilijk te bedwingen dorst naar het leven overwint, zoals waterdruppels wegglijden van een lotusblad.

337

Dit zeg ik u! U allemaal die hier zijn bijeengekomen, het ga u goed! U moet deze dorst met wortel en al uitrukken, zoals iemand het bīraṇa-gras uitgraaft om de geurige usīra-wortel te verkrijgen. Laat Māra u niet keer op keer vernietigen, zoals de stroom van een rivier het riet vernietigt.

338

Zoals een omgehakte boom opnieuw uitgroeit als de wortels sterk en onbeschadigd zijn gebleven, evenzo keert dit lijden (van

*Andropogon muricatus, heilgras of reukgras.

evampi taṇhānusaye anūhate
nibbattattī dukkhamidaṃ punappunaṃ

339

yassa chattimsatī sotā manāpassavanā bhusā
vāhā vahanti duddiṭṭhiṃ saṅkappā rāganissitā

340

savanti sabbadhī sotā latā ubbhijja tiṭṭhati
tañ ca disvā lataṃ jātaṃ mūlaṃ paññāya chindatha

341

saritāni sinehitāni ca
somanassāni bhavanti jantuno
te sātasiṭā sukhesino
te ve jātijarūpagā narā

342

tasiṇāya purakkhatā pajā
parisappanti saso'va bādhito
saṃyojanasaṅgasattā
dukkhamupenti punappunaṃ cirāya

343

tasiṇāya purakkhatā pajā
parisappanti saso'va bādhito
tasmā tasiṇaṃ vinodaye
bhikkhu ākaṅkhī virāgam attano

geboorte, ouderdom en dood) telkens weer terug als de latente dorst naar het leven niet volledig is vernietigd.

339

Gedachten die geworteld zijn in hartstocht houden een verkeerde zienswijze in. De 36 stromen van zo'n gehechtheid vloeien krachtig naar plezierige zaken in de mens die daardoor wordt meegevoerd.

340

Die stromen vloeien overal; de klimop (van hartstocht) komt op en houdt zich in stand. Als u die klimop ziet opkomen, snij dan haar wortel af, door middel van wijsheid.

341

Mensen ervaren een stroom van genoegens en begeerten. Deze mensen die opgaan in allerlei genoegens en ernaar verlangen, zullen geboorte en ouderdom ondergaan.

342

Mensen die het slachtoffer zijn van de dorst naar het leven draaien in een kringetje rond als een haas die in de val is gelopen; vastgeklonken in de (tien) boeien en kluisters (die een mens aan het wiel van het leven binden) zullen ze lange tijd telkens weer moeten lijden.

343

Mensen die het slachtoffer zijn van de dorst naar het leven draaien in een kringetje rond als een haas die in de val is gelopen; laat de monnik die vrij van hartstochten wil zijn daarom zijn dorst naar het leven opgeven.

344

yo nibbanatho vanâdhimutto
 vanamutto vanam eva dhāvati
 taṃ puggalam eva passatha
 mutto bandhanam eva dhāvati

345

na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā
 yadāyasam dārujaṃ babbajaṃ ca
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā

346

etaṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā
 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ
 etampi chetvāna paribbajanti
 anapekkhino kāmasukhaṃ pahāya

347

ye rāgarattānupatanti soṭaṃ
 sayam kataṃ makkaṭako`va jālaṃ
 etampi chetvāna vajanti dhīrā
 anapekkhino sabbadukkhaṃ pahāya

348

muñca pure, muñca pacchato
 majjhe muñca bhavassa pāragū
 sabbattha vimuttamānaso
 na puna jātijaraṃ upehisi

344

Hij heeft zich bevrijd van het bos (van verlangens) en legt zich toe op het leven van een monnik in het bos, maar dan, nadat hij zich van het eerstgenoemde bos heeft bevrijd, keert hij weer daarin terug. Zie deze mens! Hoewel hij zich had bevrijd, begeeft hij zich in slavernij.

345

Boeien die gemaakt zijn van ijzer, hout of hennep noemen de wijzen niet sterk. Een grote voorliefde voor sieraden, en gehechtheid aan kinderen en echtgenoten . . .

346

Die boeien zijn sterk, zeggen de wijzen; ze trekken een mens omlaag en, hoewel ze niet strak zitten, kan men zich er moeilijk van bevrijden. Zij die vrij zijn van verlangens en afstand hebben gedaan van alle genoegens van de zintuigen, verbreken ook deze boeien en gaan op weg.

347

De wezens die verblind zijn door het vuur van hartstocht raken verstrikt in de stroom (van dorst naar het leven), zoals een spin die in haar eigen web gevangen raakt. De wijzen die vrij zijn van verlangens en al het lijden achter zich hebben gelaten, doven dit vuur volledig en reizen verder.

348

Geef het verlangen naar het verleden op, geef het verlangen naar de toekomst op, geef het verlangen naar het heden op. Wanneer u naar de andere oever bent gegaan en uw denken volledige vrijheid heeft bereikt, zult u niet terugkeren tot geboorte en ouderdom.

349

vitakkapamathitassa jantuno tibbarāgassa subhānupassino
bhiyyo taṇhā pavaḍḍhati esa kho daḷhaṃ karoti bandhanaṃ

350

vitakkûpasame ca yo rato
asubhaṃ bhāvayatī sadā sato
esa kho vyantikāhiti
esa checchati mārabandhanaṃ

351

niṭṭhaṅgato asantāsī vītataṇho anaṅgaṇo
acchindi bhavasallāni antimo'yaṃ samussayo

352

vītataṇho anādāno niruttipadakovido
akkharānaṃ sannipātaṃ jañña pubbāparāni ca
sa ve antimasārīro mahāpañño mahāpuriso ti vuccati

353

sabbâbhibhū sabbavidū'hamasmi
sabbesu dhammesu anūpalitto
sabbañjaho taṇhakkhaye vimutto
sayāṃ abhiññāya kamuddiseyyaṃ

349

De dorst naar het leven (taṇhā) neemt steeds toe in een mens wiens denken door (slechte) gedachten in beroering wordt gebracht, die sterke hartstochten heeft en altijd verlangt naar wat plezierig is. Zo iemand maakt zijn boeien sterk.

350

Hij die vreugde vindt in het beheersen van zijn gedachten, die nadenkt over wat niet plezierig is (de onzuiverheid van het lichaam) en altijd alert is, zo iemand maakt een eind (aan begeerte) en verbreekt de boeien van Māra.

351

Hij die volmaking heeft bereikt, die vrij is van angst en van dorst naar het leven, en zonder onvolkomenheden, heeft de pijlen van het bestaan vernietigd. Voor zo iemand is dit zijn laatste belichaming.

352

Hij die vrij is van gehechtheid en dorst naar het leven, die kennis heeft van etymologie, terminologie en fonetiek, noemt men een grote wijze, een groot man, iemand die voor het laatst is belichaamd.

353

‘Ik heb alles overwonnen, ik heb kennis van alles; in alle omstandigheden ben ik onthecht; ik heb van alles afstand gedaan, en door het vernietigen van de dorst naar het leven ben ik vrij geworden. Omdat ik alles zelf te weten ben gekomen, wie zal ik dan mijn leraar noemen?’

354

sabbadānaṃ dhammadānaṃ jināti
 sabbaṃ rasaṃ dhammaraso jināti
 sabbaṃ ratiṃ dhammaratī jināti
 taṇhakkhayo sabbadukkhaṃ jināti

355

hananti bhogā dummedhaṃ no ce pārāgavesino
 bhogataṇhāya dummedho hanti aññe'va attanaṃ

356

tiṇadosāni khettāni rāgadosā ayaṃ pajā
 tasmā hi vītarāgesu dinnaṃ hoti mahapphalaṃ

357

tiṇadosāni khettāni dosadosā ayaṃ pajā
 tasmā hi vītadosesu dinnaṃ hoti mahapphalaṃ

358

tiṇadosāni khettāni mohadosā ayaṃ pajā
 tasmā hi vītamohesu dinnaṃ hoti mahapphalaṃ

359

tiṇadosāni khettāni icchādosā ayaṃ pajā
 tasmā hi vīgaticchesu dinnaṃ hoti mahapphalaṃ

354

Het geschenk van de waarheid (dhamma) overtreft alle andere geschenken; het aroma van de waarheid overtreft alle andere aroma's; de vreugde over de waarheid overtreft alle vreugden. Het vernietigen van de dorst naar het leven overwint alle lijden.

355

Rijkdom vernietigt de onwetende, maar niet hen die de andere oever proberen te bereiken. Door te verlangen naar materiële rijkdom vernietigt hij zichzelf zoals hij anderen zou vernietigen.

356

Akkers worden door onkruid verwoest; de mensheid wordt door hartstocht verteerd; daarom werpen giften aan hen die vrij van hartstocht zijn overvloedig vruchten af.

357

Akkers worden door onkruid verwoest; de mensheid wordt door haat verteerd; daarom werpen gaven aan hen die vrij van haat zijn overvloedig vruchten af.

358

Akkers worden door onkruid verwoest; de mensheid wordt door zelfbedrog verteerd; daarom werpen gaven aan hen die vrij van zelfbedrog zijn overvloedig vruchten af.

359

Akkers worden door onkruid verwoest; de mensheid wordt door begeerte verteerd; daarom werpen gaven aan hen die vrij van begeerte zijn overvloedig vruchten af.

Bhikkhuvaggo pañcavīsatiṃ

360

cakkhunā saṃvaro sādhu sādhu sotena saṃvaro
ghāṇena saṃvaro sādhu sādhu jivhāya saṃvaro

361

kāyena saṃvaro sādhu sādhu vācāya saṃvaro
manasā saṃvaro sādhu sādhu sabbattha saṃvaro
sabbattha saṃvuto bhikkhu sabbadukkhā pamuccati

362

hatthasaññato pādasaññato vācāya saññato saññatuttamo
ajjhatarato samāhito eko santusito tamāhu bhikkhuṃ

363

yo mukhasaññato bhikkhu mantabhāṇī anuddhato
atthaṃ dhammañ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitaṃ

364

dhammārāmo dhammarato dhammaṃ anuvicintayaṃ
dhammaṃ anussaraṃ bhikkhu saddhammā na parihāyati

Canto 25 – De bedelmonnik

360

Beheersing van het oog is goed, beheersing van het oor is goed, beheersing van de neus is goed en beheersing van de tong is goed.

361

Beheersing van het lichaam is goed, beheersing van de spraak is goed, beheersing van het denken is goed en beheersing met betrekking tot alle dingen is goed. De bedelmonnik die in elk opzicht beheerst is, wordt van alle lijden bevrijd.

362

Iemand die zijn handen, voeten en spraak beheerst en de uiterste zelfbeheersing beoefent, die innerlijke vreugde kent, standvastig en tevreden is, en een teruggetrokken leven leidt – hem noemen ze een bhikkhu (bedelmonnik).

363

De bedelmonnik die zijn tong beheerst, die met wijsheid spreekt, die niet verwaand is, die licht werpt op de innerlijke betekenis (en de letter) van de Wet (dhamma) – zijn woorden zijn werkelijk aangenaam.

364

De bedelmonnik die vreugdevol de Wet volgt, die zijn leven aan de Wet wijdt, die mediteert over de Wet, die zich altijd bewust is van de Wet, wordt de ware dhamma niet ontrouw.

365

salābhaṃ nātimaññeyya nāññesaṃ pihayaṃ care
aññesaṃ pihayaṃ bhikkhu samādhim nādhigacchati

366

appalābho'pi ce bhikkhu salābhaṃ nātimaññati
taṃ ve devā paṣaṃsanti suddhājivim atanditaṃ

367

sabbaso nāmarūpasmim yassa n'atthi mamāyitaṃ
asatā ca na socati sa ve bhikkhū'ti vuccati

368

metta vihārī yo bhikkhu pasanno buddhasāsane
adhigacche padaṃ santaṃ saṅkhārūpasamaṃ sukhaṃ

369

siṅca bhikkhu imaṃ nāvaṃ sittā te lahumessati
chetvā rāgañ ca dosañ ca tato nibbānam ehisi

370

pañca chinde pañca jahe pañca cuttari bhāvaye
pañca saṅgātigo bhikkhu oghatiṇṇo'ti vuccati

365

Laat de bedelmonnik wat hij (spiritueel) bereikt heeft, niet verwaarlozen; laat hij niet jaloers zijn op anderen. De bedelmonnik die jaloers is op anderen, bereikt geen diepe concentratie.

366

Zelfs de goden prijzen de bedelmonnik die niet verwaarloost wat hij bereikt heeft, hoe weinig ook, als hij een zuiver en actief leven leidt.

367

Wie helemaal niet gehecht is aan naam en vorm (ziel en lichaam), en niet treurt over wat niet werkelijk bestaat, wordt terecht een bhikkhu genoemd.

368

De bedelmonnik die meedogend leeft, en vertrouwen heeft in de leer van de Boeddha, bereikt die verheven staat van vrede en geluk die het einde betekent van het aan voorwaarden gebonden bestaan.

369

Ledig deze boot, monnik! Eenmaal leeg vaart hij licht. Als je begeerte en haat hebt vernietigd, bereik je nirvāṇa.

370*

Verbreek de vijf (ketens), geef de vijf (ketens) op, en beoefen de vijf (deugden). Hij die de vijf gehechtheden heeft overwonnen, wordt een bhikkhu genoemd die de stroom is overgestoken.

*De vijf ketens die men moet verbreken zijn: de illusie van een ik of zelf, twijfel, gehechtheid aan louter voorschriften en rituelen, hartstochtelijk verlangen en kwaadwilligheid. De vijf ketens die moeten worden opgegeven zijn: het verlangen naar stoffelijk bestaan, verlangen naar onstoffelijk bestaan, verwaandheid, rusteloosheid en onwetendheid. Om de ketens te vernietigen, moet de waakzame monnik de volgende vijf deugden aankweken: geloof, alertheid, ijver, concentratie en wijsheid. De vijf gehechtheden zijn: begeerte, haat, zelfbedrog, trots en onjuiste zienswijzen.

371

jhāya bhikkhu mā ca pamādo
 mā te kāmaguṇe bhamassu cittaṃ
 mā lohaguḷaṃ giḷi pamatto
 mā kandi dukkham idanti ḍayhamāno

372

n'atthi jhānaṃ apaññassa paññā n'atthi ajjhāyato
 yamhi jhānaṃ ca paññā ca sa ve nibbāna santike

373

suññagāraṃ pavitṭhassa santacittassa bhikkhuno
 amānusi rati hoti sammā dhammaṃ vipassato

374

yato yato sammasati khandhānaṃ udayabbayaṃ
 labhati pītipāmojjaṃ amataṃ taṃ vijānataṃ

375

tatrāyamādi bhavati idha paññassa bhikkhuno
 indriyagutti santutṭhi pāṭimokkhe ca saṃvaro

376

mitte bhajassu kalyāṇe suddhājīve atandite
 paṭisanthāravuttyassa ācāra kusalo siyā
 tato pāmojjabahulo dukkhassantaṃ karissasi

371

Mediteer, monnik! Wees alert! Laat je gedachten niet afdwalen naar de genoegens van de zintuigen, zodat je niet door je achteloosheid de roodgloeiende ijzeren kogel inslikt (in de hel) en dan terwijl je brandt, uitroept: ‘Dit is lijden.’

372

Er bestaat geen concentratie voor iemand die geen wijsheid bezit, en geen wijsheid voor iemand die zich niet concentreert. Hij die zich concentreert en ook wijs is, komt werkelijk dicht bij nirvāṇa.

373

De bedelmonnik die zich heeft teruggetrokken op een eenzame plaats, wiens hart en denken kalm zijn, en die de dhamma duidelijk ziet, zijn geluk (door contemplatie) is meer dan menselijk.

374

Wanneer iemand duidelijk het ontstaan en het uiteenvallen van de vijf verzamelingen (khandha's) begrijpt, ervaart hij vreugde en geluk.* Voor wie het werkelijk begrijpt, is dit de nectar (van onsterfelijkheid).

375

In deze wereld moet een wijze monnik hiermee beginnen: beteugeling van de zintuigen, tevredenheid, en zelfbeheersing volgens de pāṭimokkha (voorschriften voor monniken).

376

Zoek edele vrienden die een zuiver leven leiden en niet lui zijn. Laat hij vriendelijk zijn en juist handelen, dan zal hij, vervuld van vreugde, een einde maken aan zijn lijden.

*De vijf verzamelingen (Skt. skandha's) zijn: lichamelijke vorm; zintuiglijk contact; perceptie of voorstelling; gedachtestructuren; bewustzijn. (Zie vers 202.)

377

vassikā viya pupphāni maddavāni pamuñcati
 evaṃ rāgañ ca dosañ ca vippamuñcetha bhikkhavo

378

santakāyo santavāco santavā susamāhito
 vantalokāmiso bhikkhu upasanto'ti vuccati

379

attanā codayattānaṃ paṭimāse attam attanā
 so attagutto satimā sukhaṃ bhikkhu vihāhisi

380

attā hi attano nātho attā hi attano gati
 tasmā saññamaya'ttāṇaṃ assaṃ bhadraṃ'va vāṇijo

381

pāmojjabahulo bhikkhu pasanno buddhasāsane
 adhigacche padaṃ santaṃ saṅkhārûpasamaṃ sukhaṃ

382

yo have daharo bhikkhu yuñjati buddhasāsane
 so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto'va candimā

377

Zoals de jasmijn haar verdorde bloemen laat vallen, zo moeten jullie, bedelmonniken, begeerte en haat loslaten.

378

Die bedelmonnik wordt met recht vredig genoemd, van wie het lichaam kalm is, die kalm is bij het spreken en in zijn denken, die zijn gedachten goed heeft geordend en van alle wereldse genoegens afstand heeft gedaan.

379

Spoor het zelf aan door het zelf, beheers het zelf door het zelf. De monnik die zichzelf beteugelt en alert is, zal gelukkig leven.

380

Want het zelf is meester over het zelf; het zelf is de bestemming van het zelf. Beteugel daarom uzelf, zoals een koopman een edel paard beteugelt.

381

De bedelmonnik die vervuld is van vreugde, en vertrouwen heeft in de leer van de Boeddha, bereikt de verheven staat van vrede en geluk (nirvāṇa) die het einde betekent van het aan voorwaarden gebonden bestaan.

382

De bedelmonnik die, hoewel jong van jaren, zijn leven wijdt aan de leer van de Boeddha, verlicht de wereld zoals de maan die achter een wolk vandaan komt.

Brāhmaṇavaggo chavīsatiṃ

383

chinda soṭaṃ parakkamma kāme panuda brāhmaṇa
saṅkhārāṇaṃ khayaṃ ñatvā akataññū'si brāhmaṇa

384

yadā dvayesu dhammesu pāragū hoti brāhmaṇo
ath'assa sabbe saṃyogā atthaṃ gacchanti jānato

385

yassa pāraṃ apāraṃ vā pārāpāraṃ na vijjati
vītaddaraṃ viṣaṃyuttaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

386

jhāyiṃ virajam āsīnaṃ katakiccam anāsavaṃ
uttamatthaṃ anuppattaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

387

divā tapati ādicco rattim ābhāti candimā
sannaddho khattiyo tapati jhāyī tapati brāhmaṇo
atha sabbamahorattim buddho tapati tejasā

Canto 26 – Wie is brahmaan?

383

Sluit de stroom van begeerten af. Span u tot het uiterste in om afstand te doen van de genoegens van de zintuigen, brahmaan. Wanneer u het geheim van het uiteenvallen van alle samengestelde dingen kent, brahmaan, zult u het ongeschapene (nirvāṇa) kennen.

384

Wanneer een brahmaan de andere oever van de twee toestanden (innerlijke kalmte en inzicht) heeft bereikt, dan vallen voor die wijze alle ketens af.

385

Hij voor wie noch deze oever noch de andere oever bestaan, noch beide, en die vrij is van angst en van gehechtheid aan de wereld – hem noem ik brahmaan.

386

Hij die een contemplatief leven leidt, geen hartstochten heeft, standvastig is en zijn plichten heeft vervuld, die vrij is van mentale belemmeringen en het hoogste doel heeft bereikt – hem noem ik brahmaan.

387

De zon schijnt overdag, de maan schijnt 's nachts; de kshatriya (krijger) schittert in zijn wapenrusting, en de brahmaan straalt wanneer hij mediteert. Maar Boeddha schittert dag en nacht met de luister van zijn wijsheid.

388

bāhitapāpo'ti brāhmaṇo samacariyā samaṇo'ti vuccati
pabbājayamattano malaṃ tasmā pabbajito'ti vuccati

389

na brāhmaṇassa pahareyya nāssa muñcetha brāhmaṇo
dhī brāhmaṇassa hantāraṃ tato dhī yassa muñcati

390

na brāhmaṇass'etadakiñci seyyo
yadā nisedho manaso piyehi
yato yato hiṃsamano nivattati
tato tato sammati meva dukkhaṃ

391

yassa kāyena vācāya manasā n'atthi dukkataṃ
saṃvutaṃ tihi ṭhānehi tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

392

yamhā dhammaṃ vijāneyya sammāsambuddhadesitaṃ
sakkaccaṃ taṃ namasseyya aggihuttaṃ va brāhmaṇo

393

na jaṭāhi na gottena na jaccā hoti brāhmaṇo
yamhi saccaṃ ca dhammo ca so sucī so ca brāhmaṇo

388

Omdat een mens alle kwaad de rug heeft toegekeerd, wordt hij brahmaan genoemd; om zijn evenwichtig gedrag wordt hij monnik (*samaṇa*) genoemd; omdat hij zich van alle onvolkomenheden* heeft ontdaan, wordt hij asceet (*pabbajita*) genoemd.

389

Men moet een brahmaan niet slaan; ook moet een brahmaan niet toegeven aan boosheid op degene die hem slaat. Het is een schande als iemand een brahmaan doodt; maar het is een nog grotere schande als een brahmaan zijn woede op hem (de agressor) koelt.

390

Niets is beter voor een brahmaan dan zijn denken ervan te weerhouden zich op plezierige dingen te richten. Telkens wanneer hij niet toegeeft aan de gedachte om anderen kwaad te doen, zal het lijden daardoor verminderen.

391

Hij die geen slechte daden verricht met het lichaam, bij het spreken of in zijn denken, en die zich in deze drie opzichten beheerst – hem noem ik brahmaan.

392

Zoals de (orthodoxe) brahmaan zich buigt voor het offervuur, zo moet men eer bewijzen aan hem die de dhamma begrijpt, zoals die door de volmaakt verlichte (Boeddha) is bekendgemaakt.

393

Noch door samengeklit haar, noch door afstamming of geboorte (kaste) is iemand brahmaan. Maar hij die de waarheid en de dhamma begrijpt, is zuiver en is brahmaan.

*Er zijn tien onvolkomenheden: hebzucht, haat, zelfbedrog, verwaandheid, speculatieve zienswijzen, twijfel, traagheid van geest, rusteloosheid, schaamteloosheid, en gewetenloosheid.

394

kiṃ te jaṭāhi dummedha kin te aḷinasāṭiyā?
abbhantaraṃ te gahanaṃ bāhiraṃ parimajjasi

395

paṃsukūladharaṃ jantaṃ kisaṃ dhamanisanthataṃ
ekaṃ vanasmiṃ jhāyantaṃ taṃ ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

396

na cāhaṃ brāhmaṇaṃ brūmi yonijaṃ mattisambhavaṃ
bhovādi nāma so hoti sace hoti sakiñcano
akiñcanaṃ anādānaṃ taṃ ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

397

sabbasaṃyojanaṃ chetvā yo ce na paritassati
saṅgātiḡaṃ viṣaṃyuttaṃ taṃ ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

398

chetvā nandiṃ varattañ ca sandāmaṃ sahanukkamaṃ
ukkhittapaḷiḡhaṃ buddhaṃ taṃ ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

394

O dwaas, wat is het nut van samengeklit haar en wat voor zin heeft een gewaad van antilopevel? * Uiterlijk reinig je jezelf, maar binnenin jou is een jungle van begeerten.

395

Wie lompen draagt (zoals een asceet), wie zo mager is dat de aderen op zijn lichaam duidelijk uitkomen, wie alleen en in contemplatie in het bos leeft – hem noem ik brahmaan.

396

Ik noem niet iemand brahmaan alleen omdat hij geboren werd in de kaste van de edelen, of uit een brahmaanse moeder. Als hij gehecht is aan wereldse dingen, wordt hij een bhovādin[†] genoemd. Maar hij die vrij is van gehechtheid – hem noem ik brahmaan.

397

Wie zich van alle belemmeringen heeft bevrijd en wie niet beeft van angst, wie gehechtheden achter zich heeft gelaten en vrij is van ketens – hem noem ik brahmaan.

398

Hij die de riemen (van kwaadwilligheid) en de strengen (van begeerte) heeft doorgesneden, de beperkingen van het hoofdstel (verkeerde opvattingen) en de leidsels (latente neigingen) heeft weggenomen, die de dwarsboom (van onwetendheid) heeft verwijderd, en verlicht is – hem noem ik brahmaan.

*Gedragen door in bossen levende bedelmonniken van het oude India.

[†]In de tijd van de Boeddha was bho de door de brahmanen gebruikte informele manier van aanspreken van gelijken en minderen. Toen de arrogante brahmanen en jains metafysische vraagstukken kwamen bespreken met de Boeddha, spraken ze hem vaak eenvoudig aan met 'Bho, Gotama', waaruit een zekere minachting spreekt. Daarom waren de boeddhisten gewend de brahmanen aan te duiden met bhovādin, letterlijk 'iemand die de term bho gebruikt'.

399

akkosaṃ vadhabandhañ ca aduṭṭho yo titikkhati
khanṭibalaṃ balānīkaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

400

akkodhanaṃ vatavantaṃ sīlavantaṃ anussutaṃ
dantaṃ antimasarīraṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

401

vāri pokkharapatte'va āragger'iva sāsapo
yo na lippati kāmesu tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

402

yo dukkhassa pajānāti idhe'va khayamattano
pannabhāraṃ viṣaṇyuttaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

403

gambhīrapaññaṃ medhāviṃ maggāmaggassa kovidaṃ
uttamatthaṃ anuppattaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

404

asaṃsatṭhaṃ gahaṭṭhehi anāgārehi c'ūbhayaṃ
anokasārīṃ appicchaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

405

nidhāya daṇḍaṃ bhūtesu tasesu thāvaresu ca
yo na hanti na ghāteti tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

399

Hij die beledigingen, klappen en gevangenschap vergevensgezind verdraagt, en wiens grote kracht ligt in zijn geduld – hem noem ik brahmaan.

400

Wie vrij is van boosheid, wie zorgvuldig zijn religieuze plichten vervult, wie deugdzaam is, zuiver, zichzelf beheerst, en voor de laatste keer een fysiek lichaam heeft – hem noem ik brahmaan.

401

Wie zich niet hecht aan de genoegens van de zintuigen, zoals water zich niet hecht aan een lotusblad, of een mosterdzaadje aan de punt van een priem – hem noem ik brahmaan.

402

Wie, terwijl hij in deze wereld is, weet hoe aan het lijden een einde komt, wie de last (van zijn skandha's) heeft afgelegd en vrij is van gehechtheid – hem noem ik brahmaan.

403

Hij die een diepe kennis en wijsheid heeft, het verschil kent tussen het juiste en het verkeerde pad, en die het hoogste doel heeft bereikt – hem noem ik brahmaan.

404

Wie geen nauwe omgang heeft met gezinshoofden (leken), met dakloze asceten of met beiden, wie vrij is van wereldse gehechtheden en weinig verlangens heeft – hem noem ik brahmaan.

405

Wie geen geweld gebruikt tegen mensen, of ze nu wel of niet door verlangens uit hun evenwicht worden gebracht, en wie noch doodt, noch laat doden – hem noem ik brahmaan.

406

aviruddhaṃ viruddhesu attadaṇḍesu nibbutaṃ
sādānesu anādānaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

407

yassa rāgo ca doso ca māno makkho ca pātito
sāsaṇḍa'iva āraggā tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

408

akakkasaṃ viññāpaṇiṃ giraṃ saccaṃ udīraye
yāya nābhisaje kiñci tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

409

yo'dha dīghaṃ vā rassaṃ vā aṇuṃ thūlaṃ subhāsubhaṃ
loke adinnaṃ nādiyati tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

410

āsā yassa na vijjanti asmiṃ loke paramhi ca
nirāsayaṃ visaṃyuttaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

411

yassālayā na vijjanti aññāya akathaṅkathī
amatogadhaṃ anuppattaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

412

yo'dha puññaṃ ca pāpaṃ ca ubho saṅgaṃ upaccagā
asokaṃ virajaṃ suddhaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

406

Wie verdraagzaam is te midden van de onverdraagzamen, wie vredig is te midden van hen die geweld gebruiken, en wie niet gehecht is te midden van hen die gehecht zijn – hem noem ik brahmaan.

407

Hij die hartstocht en haat, trots en huichelarij van zich af heeft laten vallen, zoals een mosterdzaadje van de punt van een priem – hem noem ik brahmaan.

408

Wie vriendelijke, leerzame en ware woorden spreekt, waardoor niemand wordt beledigd – hem noem ik brahmaan.

409

Wie in deze wereld zich niet iets toe-eigent wat hem niet wordt gegeven, of het nu kort of lang, klein of groot, mooi of lelijk is – hem noem ik brahmaan.

410

Wie geen verlangens heeft betreffende deze of de volgende wereld, wie onafhankelijk leeft en vrij van gehechtheid is – hem noem ik brahmaan.

411

Wie vrij van gehechtheid is, de vier edele waarheden heeft begrepen en vrij van twijfel is, en wie de onsterfelijke staat (nirvāṇa) heeft bereikt – hem noem ik brahmaan.

412

Wie is uitgestegen boven gehechtheid aan zowel goede als slechte daden, wie zonder verdriet is, vrij van hartstochten, en zuiver – hem noem ik brahmaan.

413

candam'va vimalam suddham vipasannamanāvilam
nandibhavaparikkhīṇam tam aham brūmi brāhmaṇam

414

yo imam paḷipatham duggam saṃsāram mohamaccagā
tiṇṇo pāragato jhāyī anejo akathaṅkathī
anupādāya nibbuto tam aham brūmi brāhmaṇam

415

yo'dha kāme pahatvāna anāgāro paribbaje
kāmaḥbhavaparikkhīṇam tam aham brūmi brāhmaṇam

416

yo'dha taṇham pahatvāna anāgāro paribbaje
taṇhābhavaparikkhīṇam tam aham brūmi brāhmaṇam

417

hitvā mānusakam yogam dibbam yogam upaccagā
sabbayogavisamyuttam tam aham brūmi brāhmaṇam

418

hitvā ratiṇ ca aratiṇ ca sītibhūtam nirūpadhiṃ
sabbalokābhībhūṃ vīram tam aham brūmi brāhmaṇam

413

Iemand die zoals de maan smetteloos, zuiver en sereen is, die onverstoortbaar is, en die de bewustzijnstoestand waarin plezier overheerst heeft vernietigd – hem noem ik brahmaan.

414

Wie deze modderige, moeilijk begaanbare weg van saṃsāra heeft afgelegd, wie zich van zelfbedrog heeft ontdaan; wie de stroom is overgestoken en de andere oever heeft bereikt; wie verdiept is in meditatie, vrij is van begeerte, twijfel en gehechtheid, en innerlijk kalm – hem noem ik brahmaan.

415

Wie in deze wereld alle genoegens van de zintuigen heeft opgegeven, als dakloze asceet rondtrekt (voor het welzijn van de velen), en de bewustzijnstoestand waarin begeerte (kāma) overheerst heeft vernietigd – hem noem ik brahmaan.

416

Wie in deze wereld alle dorst (taṇhā) naar het leven heeft opgegeven, als dakloze asceet rondtrekt, en de bewustzijns-toestand waarin dorst overheerst heeft vernietigd – hem noem ik brahmaan.

417

Wie menselijke banden heeft opgegeven en zelfs boven goddelijke banden is uitgestegen; wie vrij is van alle banden – hem noem ik brahmaan.

418

Wie zowel gehechtheid als afkeer heeft opgegeven, wie onbewogen is en vrij van dorst naar het leven, die held die alle werelden heeft overwonnen – hem noem ik brahmaan.

419

cutiṃ yo vedī sattānaṃ upapattiṃ ca sabbaso
asattaṃ sugataṃ buddhaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

420

yassa gatiṃ na jānanti devā gandhabbamānusa
khīṇāsavaṃ arahantaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

421

yassa pure ca pacchā ca majjhe ca n'atthi kiñcanaṃ
akiñcanaṃ anādānaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

422

usabhaṃ pavaraṃ vīraṃ mahesiṃ vijitāvinaṃ
anejaṃ nahātaṃ buddhaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ

423

pubbenivāsaṃ yo vedī saggāpāyaṇṇaṃ ca passati
atho jātikkhayaṃ patto abhiññāvosito muni
sabbavositavosānaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṇ'ti

Dhammapadaṃ niṭṭhitaṃ

419

Wie alle kennis bezit over dood en wedergeboorte van alle wezens, niet-gehecht is, wie het gezegende gebied heeft bereikt (sugata), en wie verlicht is (buddha) – hem noem ik brahmaan.

420

Hij van wie het bestaansgebied onbekend is bij deva's, gandharva's en mensen, die alle mentale belemmeringen heeft weggenomen, en een heilige (arahant) is – hem noem ik brahmaan.

421

Wie niet verlangt naar iets uit het verleden, van het heden of van de toekomst, wie niets bezit en aan niets gehecht is – hem noem ik brahmaan.

422

Wie niet bang is (zoals een stier), edel en heldhaftig, een grote wijze, een overwinnaar; wie volkomen vrij is van begeerte en wie zijn religieuze studie heeft voltooid, een verlichte – hem noem ik brahmaan.

423

Wie zijn vroegere levens kent, wie zowel hemel als hel waarneemt (met spiritueel inzicht), wie het einde van de cyclus van wedergeboorten heeft bereikt, wie hogere wijsheid heeft verworven, en een wijze is die alles heeft volbracht wat volbracht moet worden (op het verheven pad) – hem noem ik brahmaan.

Zo eindigt het Dhammapada

Woordenlijst

Veelgebruikte Pāli-termen en hun equivalenten in het Sanskriet*

De uitspraak van de letter c in de transcriptie van het Pāli en het Sanskriet klinkt als tsj in het Nederlandse woord tsjilpen. Medeklinkers gevolgd door een h (kh, th, ph, enz.) worden hoorbaar geaspireerd.

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
accuta	acyuta	blijvend, onveranderlijk (letterlijk: niet uiteen- gedreven, niet gevallen)	225
adassana	adarśana	blindheid, niet ziende	210
ādicca- (patha)	āditya	(pad van) de zon	175
aggi	agni	vuur	107, 136, 392
ahimsā	ahimsā	anderen geen kwaad doen, geweldloosheid	261, 270, 300
ākāsa	ākāśa	‘schijnend’: hemel, lucht, ruimte, ether	92, 175, 254
akkhara	akshara	wetenschap v.d. klanken, fonetiek; onvergankelijk	352
amata	amrita	onsterfelijkheid	21
anattā	anātman	niet-zelf; niet op zichzelf bestaand	279

*Veel woorden die in het Pāli en het Sanskriet vergelijkbaar zijn, hebben in de loop van de tijd uiteenlopende betekenissen gekregen. Deze woordenlijst is slechts bedoeld voor lezers die enigszins bekend zijn met filosofische Sanskriet-termen bij het herkennen van hun etymologische equivalenten in de Pāli-tekst van het *Dhammapada*.

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
appamāda	apramāda	waakzaamheid, nauw- gezetheid	canto 2
arahant	arhant, arhat	waardig, heilig; de waardige, de heilige	canto 7
ariya	ārya	edel	22, 164, 208
āsava	āsrava	mentale belemmering; werelds verlangen	passim
assaddha	aśraddha	niet goedgelovig of steunend op geloof	97
atta(n)	ātman	zelf	canto 12
avijjā	avidyā	onwetendheid	243
bāla	bāla	oorspronkelijk: jong, niet in staat te spreken; onwetend, dwaas*	canto 5
bhadra	bhadra	goed, gelukkig, goed getraind (paard)	119-20, 143
bhikkhu	bhikshu	bedelmonnik, monnik	canto 25
brahma- cārin	brahma- cārin	een zuiver, heilig en celibatair leven leidend	142
brāhmaṇa	brāhmaṇa	iemand die een zuiver, ascetisch leven leidt	canto 26
buddha	buddha	verlicht	passim
Buddha	Buddha	de ontwaakte, de verlichte	passim
cakka	cakra	wiel	1

*In het Sanskriet betekent bāla een jongen of een kind. In het Pāli gebruikte Boeddha het woord echter om een kinderachtig persoon, bij uitbreiding een dwaas, aan te duiden; voor jongen of kind gebruikte hij bālaka.

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
canda	candra	de maan	172-3, 413
candimā	candramas	lichtgevend, schitterend; de maan	172, 208, 387
chāyā	chāyā	schaduw	2
citta	citra	helder, mooi, schitterend	151, 171
citta	citta	hart, denken	canto 3
daḷha	driḍha (driḷha)	vastberaden, zich inspannend	23, 61, 112, 313
daṇḍa	daṇḍa	stok, strafstok	canto 10
dassana	darśana	het zien, visie	206, 210
deva	deva	god, goddelijk wezen	105, 420
dhamma	dharma	‘grondslag, steun’: wet, gerechtigheid, ethische leer, natuur, waarheid, en goed gedrag	passim
dhamma- tṭha	dharma- stha	in de dhamma staande, rechtvaardig, recht- schapen	canto 19
dhuva	dhruva	blijvend, constant (ook de naam voor de pool- ster)	147
dosa	dośa	boosheid, haat; zie rāga en moha; vgl. nibbāna	20, 251
dukkha	duḥkha	pijn, lijden, ongemak, tweedracht	passim
gandhabba	gandharva	hemelse musicus: engel- achtig wezen, halfgod	105, 420
gutta	gupta	bewaakt, beschermd	passim

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
haṃsa	haṃsa	zwaan, gans	175
hiṃsā	hiṃsā	letsel, het kwaad doen, het doden, het pijn doen	132
iddhi	riddhi, siddhi	macht, bekwaamheid; paranormaal vermogen	175
jana	jana	schepsel, wezen, mensen	99, 249, 320
jarā	jarā	ouderdom, aftakeling	canto 11
jhāna	dhyāna	meditatie, concentratie, contemplatie	181, 372
kāma	kāma	begeerte, verlangen	48, 186-7, 401, 415
kamma	karma	daad, handeling, gevolg van handeling	passim
kāsāva, kāsāya	kāshāya	‘bruin’: geel gewaad van een boeddhistische monnik	9-10
khandha	skandha	verzameling, massa, totalen: ‘elementen van het zintuiglijk bestaan’	374
khantī, khanti	kshānti	geduld, verdraag- zaamheid, vergevens- gezindheid	184, 399
khattiya	kshatriya	militaire of heersende kaste	294
khetta	kshetra	veld, akker	356-9
kodha	krodha	boosheid	canto 17

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
loka	loka	wereld, gebied	44, 45, canto 13
macca	martya	sterfelijk; sterveling, mens	53, 141, 182
maccu	mrityu	de dood; ook god van de dood; vgl. māra, yama	passim
magga	mārga	pad	canto 20
mala	mala	onvolkomenheid, smet	239, 243
mana(s)	manas	het denken	1, 2
māra	māra	de dood, de boze, verleider	passim
metta	maitra (mitra)	meedogend, vriendelijk, welwillend	368
micchā-ditṭhi	mithyā-drishti	verkeerde opvattingen, verkeerde inzichten	167, 316
moha	moha	zelfbedrog, onwetendheid; zie dosa, rāga; vgl. nibbāna	20, 251
mokkha	moksha	vrijheid, (uiteindelijke) bevrijding	37
mutta	mukta	bevrijd, vrijgemaakt van het wereldse bestaan	20, 90, 348
nāga	nāga	slang, grote olifant	canto 23
nibbāna	nirvāṇa*	het doven (van een vlam), het wegsterven van rāga, dosa en moha, de drie fundamentele karakterfouten	passim

*Dit is een toestand die het gewone begrip te boven gaat. Het is de vernietiging van sterke verlangens, haat en onwetendheid.

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
nicca	nitya	constant, voortdurend, altijd	23, 109, 206, 293
niraya	niraya	hel, vernietiging	canto 22, passim
pabbajita	pravrajita	een thuisloze monnik of asceet	74, 388
pada	pad, pād	voet, stap, pad, spoor, vers	179, 273
pakiṇṇaka	pakīṇaka	verspreid, van allerlei aard	canto 21
pāna	prāṇa	leven, levensadem, vitaliteit	246-7
pañḍita	pañḍita	wijze, pandit	canto 6
pañña	prajña	wijsheid, intelligentie, inzicht	38, 111, 152, 372
paññāsīla	prajñāsīla	wijsheid en deugd	229
pāpa	pāpa	lijden, kwaad	canto 9
parinibbāna	parinirvāṇa	volledige uitblussing van khanda-leven; uiteindelijke verlossing van een arhat na de vernietiging van het fysieke lichaam	89
paṭi-mokkha	prati-moksha	voorschriften, ethische code (vinaya) voor monniken	185, 375
phala	phala	vrucht, resultaat, gevolg	66, 178
piya	priya	geliefd; plezier, genot, het aangename	canto 16
pūjā	pūjā	eer, eerbetoon, toewijding	73, 106-7
puppha	pushpa	bloem	canto 4

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
putta	putra	zoon, kind, jong van een dier, nakomeling	62, 84, 345
rāga	rāga	hartstocht, begeerte; zie dosa en moha; vgl. nibbāna	20, 251
rājā	rājā	koning	295
sabba	sarva	alle(s), geheel, iedereen	129-30, 183, 353-4
sacca	satya	werkelijk, waar; waarheid	393, 408
saddhā	śraddhā	toewijding, geloof, vertrouwen	8, 144
sādhū	sādhū	goed, deugdzaam, verdienstelijk	35, 67-8, 206
sagga	svarga	hemel	174
sahassa	sahasra	duizend	canto 8
samādhī	samādhī	contemplatie; verheven bewustzijnstoestand	271
samaṇa	śramaṇa	monnik, asceet	184, 265
saṃsāra	saṃsāra	‘voortdurend rondtrekkend’: de cyclus van geboorte en dood	95, 302, 414
saññojana, saṃyojana	saṃyojana	belemmeringen; ketens die een mens aan het wiel van wedergeboorte binden	221
sarīra	śarīra	fysiek lichaam	151
sota	srotas	stroom	339-40

Pāli	Sanskriet	Betekenis	Vers
Sugata	Sugata	na de dood ‘blij heen-gegaan’; in een goede toestand verkerend; Boeddha	419
sukha	sukha	gelukkig, goed, gezegend; geluk	118, 194, 331, canto 15
sukka	śukla	licht; zuiver, helder, wit	87
suññatā	śūnyatā	leegte (nibbāna)	92
taṇhā	trishṇā	dorst naar het leven, verlangen	154, 334, 349
ṭhāna	sthāna	toestand, staat, omstandigheid	137, 225
vācā	vāk, vāc	spraak, stem, woord	232, 281
vagga	varga	hoofdstuk, paragraaf	alle titels v.d. hoofdstukken
vaṇa	vraṇa	wond, zweer	124
vana	vana	bos (van verlangens)	283, 324, 344
viññāṇa	vijñāna	bewustzijn, waarneming; een v.d. vijf khandha’s	41
virīya	vīrya	energie, geestkracht, inspanning	112
yama	yama	god van de dood	passim
yamaka	yamaka	dubbel, tweeling	canto 1
yoga	yoga	‘juk’; band, middel; fig.: toewijding	282, 417

De vier edele waarheden

Pāli	Sanskriet	Betekenis
cattāri ariyasaccāni	catvāri āryasatyāni	vier edele waarheden
1. dukkha	duḥkha	lijden, pijn, verdriet
2. samudaya	samudaya	oorsprong, oorzaak van het lijden
3. nirodha	nirodha	vernietiging van het lijden, ophouden van het lijden
4. magga	mārga	weg, manier

Het edele achtvoudige pad

Pāli	Sanskriet	Betekenis
ariya aṭṭhaṅgika magga	āryāṣṭāṅga mārga	het edele achtvoudige pad
1. sammādiṭṭhi	samyagdrishṭi	juist inzicht, juiste opvatting, juiste zienswijze
2. sammāsaṃkappa	samyaksaṃkalpa	juiste intentie, juiste gedachten*

*Juiste gedachten wil in de theravāda-terminologie zeggen gedachten die vrij zijn van kwaadwilligheid, haat en jaloezie.

3. sammāvācā	samyagvāc	juist spreken
4. sammākammanta	samyakkarmānta	juist handelen
5. sammājīva	samyagājīva	juiste manier om in zijn levensonder- houd te voorzien, juist leven
6. sammāvāyāma	samyagvyāyāma	juiste inspanning
7. sammāsati	samyaksmṛiti	juiste herinnering, juiste contemplatie
8. sammāsamādhi	samyaksamādhi	juiste concentratie

Appendix

Dhammapada palmbiad-manuscripten (750-1815 n.Chr.)

Hier volgen enkele van de zeldzaamste manuscripten van het *Dhammapada* met hun commentaren en subcommentaren en ook commentaren op commentaren, met vermelding van de kloosterbibliotheken waar ze zijn ondergebracht. De vertaler koos de gemakkelijk toegankelijke Vihāra-bibliotheken uit voor een bezoek. Het zal de lezer misschien interesseren dat er meer dan 950 erkende kloosterbibliotheken zijn, waar andere compilaties van het *Dhammapada* zijn te vinden die nog nooit in druk zijn verschenen. Zelfs in de British Library bevinden zich verschillende compilaties van dit geschrift, en daarvan kunnen fotokopieën worden verkregen in Singalees, Birmaans of Cambodjaans schrift. Ze hebben de volgende verwijzingsnummers:

- a) Singalees-Pāli, I-151 b en II-551 W II (I).
- b) Birmaans, bladen 126 (K-T) Or 6454 A.P.
- c) Cambodjaanse lettertekens, 360 bladen onvolledig Or 1273 P.

1. *Dhammapadam* (Pāli)

Subadrārāma Vihāra Klooster van de eerbiedwaardige Dharma-
pāla Nāyaka Thera, Batapola
Abhinavāramaya, Kosgoda
Pushparāma Mahā Vihāraya, Balapitiya

Er zijn meer dan 236 kloosterbibliotheken waar palmbiad-manuscripten van dit werk worden bewaard.

2. *Dhampiyā* (Singalees)

Totagamu Raja Mahā Vihāraya, Telwatta
Rankoth Vihāraya, Ambalangoda
Gintota Purāna Pirivena, Gintota, bij Galle

3. *Dhammapada Attha Kathā* (commentaar op de legenden van het *Dhammapada*)

Gangārāma Vihāraya, Pitigala
Bodhimalu Raja Mahā Vihāraya, Bentota
Siri Sobhanārāmaya, Kahawa, Telwatta

Deze tekst is ook beschikbaar in 265 andere kloosterbibliotheken.

4. *Dhammapada Sannaya* (letterlijke Singalese vertaling van het *Dhammapada* met de Pāli-tekst)

Paramānanda Vihāraya, Minuwangoda, Galle
Thūparāmaya, Gintota
Vijayānanda Mahā Vihāraya, Galle

Hetzelfde palmbiad-manuscript is beschikbaar in 230 andere kloosterbibliotheken.

5. *Dhammapada Vyākhyāva* (commentaar op het *Dhammapada*)

Svetabimbārāmaya, Bope, Galle
Ahangama Mahā Vihāraya, Ahangama
Saddharmākara Pirivena, Pinwatta, Panadura

Beschikbaar in acht andere kloosterbibliotheken.

6. *Dhammapada Varnanā* (verklarend commentaar op het *Dhammapada* in het Singalees)

Vevurukannala Mahā Vihāraya, Dikwella

Ambarikkārāmaya, Balapitiya
Nāradda Purāna Vihāraya, Hakmana

Beschikbaar in circa vier andere kloosterbibliotheken.

7. *Dhammapada Kathā* (*Dhammapada-verhalen*)

Ratna-Giri Purāna Vihāraya, Ganegama, Baddegama
Sudarshanārāma, Denipitiya
Jayamahā Vihāraya, Rekawa, Netolpitiya

Er zijn maar twee andere plaatsen waar het palmblad-manuscript van dit werk beschikbaar is.

8. *Dhammapada Atuvāva* (Singalees commentaar op het *Dhammapada*)

Abayasinhārāmaya, Maradana, Colombo
Sailabimbārāmaya, Dodanduwa
Ānandāramaya, Kitulampitiya, Galle

Er zijn meer dan 270 andere kloosters waar palmblad-manuscripten van dit werk zijn ondergebracht.

9. *Dhammapada Purāna Sannaya* (oud Singalees commentaar op het *Dhammapada*)

Ganegodalle Raja Mahā Vihāraya, Kosgoda
Jetavana Pirivena Raja Mahā Vihāraya, Akuressa

Dit werk is maar op twee plaatsen beschikbaar.

10. *Dhammapada Gāthā Desu Aya* (personen aan wie de *Dhammapada-gāthā's* werden gepredikt)

Slechts één exemplaar van dit palmblad-manuscript is beschikbaar. Het wordt bewaard in de kloosterbibliotheek van Nyagrodhārāmaya, Gonapeenuwala, Hikkaduwa.

11. *Dhammapada Vistara Sannaya* (een uitgebreide letterlijke Singalese editie met veel aantekeningen)

Dit zeldzame manuscript is alleen beschikbaar in de kloosterbibliotheek van Sunandārāma Vihāraya, Unawatuna, Galle.

Over Harischandra Kaviratna

Harischandra Kaviratna werd op 12 mei 1914 in Sri Lanka geboren op de dag van de Vesak-feesten. Als kind begon hij de Sanskriet-klassieken uit het hoofd te leren. In India en Sri Lanka studeerde hij oosterse en westerse talen en culturen, en na een vervolgstudie behaalde hij een doctoraat in de Ayurvedische en oosterse geneeskunst. Hij heeft een aantal boeken in het Singalees op zijn naam staan, waaronder vertalingen en commentaren: *The Evolution of Greek and Hindu Medicine*; *Clinical Application of Indian Medicine*, dat de praktische toepassing van de śāstrische geneeskunst uit de medische Sanskriet-literatuur beschrijft; *Upavana Vinodah* (De vreugde van het tuinieren), dat de oude Indiase land- en tuinbouwmethoden beschrijft; en een commentaar op Patañjali's *Yoga Sūtra's*. Dr. Kaviratna heeft ook *De stem van de stilte* van H.P. Blavatsky in het Singalees vertaald. Hij is in januari 2007 overleden.

De eerbiedwaardige G. Puññasāra Maha Thero (spiritueel leraar aan het Government Central College, Madamba, Sri Lanka) schrijft over Kaviratna:

Ik kan me geen geleerde voorstellen in dit land of elders, die tot een betere vertaling van het *Dhammapada* in staat is dan dr. Harischandra Kaviratna. Reeds jong verwierf hij kennis van Sanskriet, Prākriet, Māgadhi, Hindī, Engels, Duits, Latijn, en andere talen en wetenschappen. Dr. Kaviratna heeft veel bijgedragen tot onze Singalese literatuur over een veelheid van onderwerpen zoals yoga, Indiase filosofie, mahāyāna, theravāda, zen, tantrisme, Peruaanse en Maya cultuur, voorchristelijke Europese cultuur en Egyptologie.

Deze editie van het *Dhammapada* is een letterlijke vertaling die de ware geest van Boeddha's eigen woorden met zorg heeft behouden. Deze bloemlezing kan als een kleine boeddhistische encyclopedie worden beschouwd.

